



ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΜΕ ΤΙΤΛΟ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΠΩΛΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΛΕΚΤΟΡΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ: ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΤΣΑΧΙΡΙΔΗΣ (ΑΜ 7115Μ014)**

**ΑΘΗΝΑ
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2017**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών με τίτλο «Δημόσια Διοίκηση» και κατεύθυνση «Δίκαιο Επιχειρήσεων και Διοίκηση» του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης του Πάντειου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Για την συγγραφή αυτής της εργασίας οφείλω να ευχαριστήσω πρωτίστως την επιβλέπουσα καθηγήτρια κυρία Χριστίνα Χριστοπούλου, Λέκτορα Πάντειου Πανεπιστημίου για την αέναη καθοδήγηση και τις ουσιαστικές γνώσεις που μου παρείχε, όχι μόνο κατά τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας, αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια του συγκεκριμένου προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών, πράγμα το οποίο έπραξαν και όλοι οι υπόλοιποι καθηγητές που συμμετείχαν σε αυτό και τους οποίους για το λόγο αυτό ευχαριστώ.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς την κυρία Έλενα Μπατσούλη, ΜΔΕ Εμπορικού Δικαίου, διότι κατά την ουσιαστική απασχόληση στο δικηγορικό γραφείο της εμπνεύστηκα το θέμα αυτής της εργασίας και προχώρησα στην επιτυχή εκπόνησή της, δεχόμενος την αμέριστη στήριξή της. Τέλος, δε θα μπορούσα να παραλείψω από τις παρούσες ευχαριστίες τους γονείς μου, Οδυσσέα και Όλγα, τους οποίους και ευχαριστώ ολόψυχα, για το λόγο ότι με στήριξαν και συνεχίζουν να με στηρίζουν σε κάθε νέο μου εγχείρημα.

Αθήνα, Φεβρουάριος 2017
Σωκράτης Τσαχιρίδης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	vi
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'.....	5
ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ	5
I. Οι ρυθμίσεις του ΚΔΤ για τα κόκκινα δάνεια	9
Α. Κατηγοριοποίηση δανείων και δανειοληπτών	10
Β. Διαδικασία και προτεινόμενες λύσεις	14
Γ. Αξιολόγηση της χρησιμότητας του ΚΔΤ και η εφαρμογή του μέχρι σήμερα....	19
II. Εταιρίες διαχείρισης των κόκκινων δανείων (ν. 4354/2015) και εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών (ν. 3758/2009).....	23
III. Η πώληση των κόκκινων δανείων βάσει του ν. 4354/2015	32
Α. Η ratio του ν. 4354/2015 και οι σχετικοί προβληματισμοί που εγείρονται.....	33
Β. Τα συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης πώλησης.....	35
Γ. Το περιεχόμενο της σύμβασης πώλησης και η κατάρτισή της.....	40
Δ. Ειδικά ζητήματα που ανακύπτουν στα πλαίσια της σύμβασης πώλησης.....	46
IV. Οι νομοθετικές εξελίξεις για το άνοιγμα - πάγωμα της διαδικασίας πώλησης...	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'.....	52
ΤΙΤΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ.....	52
I. Ορισμοί, η ιστορική εξέλιξη της τιτλοποίησης και ο θεσμός ως εναλλακτική πηγή ρευστότητας.....	52
II. Η σχέση του ν. 4354/2015 με τον ν. 3156/2003	55
III. Η διάρθρωση της διαδικασίας	59
Α. Τα μέρη της διαδικασίας	59
1. Οφειλέτες των απαιτήσεων, πωλητής - εκχωρητής αυτών και εταιρία ειδικού σκοπού - εκδοχέας απαιτήσεων.....	59
2. Διαχειριστής απαιτήσεων και εμπιστευματοδόχος - εκπρόσωπος των ομολογιούχων.....	61
3. Χορηγοί εξασφάλισης ή ρευστότητας, οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης και τιτλούχοι επενδυτές	62
Β. Τα στάδια της διαδικασίας	63
1. Απαιτήσεις, ομαδοποίηση και αξιολόγησή τους	63

2. Σύμβαση πώλησης των απαιτήσεων	64
3. Σύμβαση διαχείρισης των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων	64
4. Έκδοση και διάθεση των ομολογιών	65
5. Είσπραξη των απαιτήσεων και απόδοσή τους στους ομολογιούχους επενδυτές	65
IV. Το παράδειγμα των Citibank Ελλάδος - Polis Finance Limited - Credit M	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'	68
ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	68
I. Νομικά ζητήματα και παρατηρήσεις επί του θεσμού της πώλησης και τιτλοποίησης των απαιτήσεων	68
Α. Η ευθύνη του πωλητή για την ύπαρξη της απαίτησης και τα ενδεχόμενα ελαττώματά της και η προστασία του δανειολήπτη	68
Β. Συμφωνία περί ανεκχώρητου των απαιτήσεων	70
Γ. Επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων των οφειλετών των κρίσιμων απαιτήσεων	72
Δ. Υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων για κεφαλαιακή επάρκεια, αυτοτέλεια της εταιρίας ειδικού σκοπού και λογιστική απεικόνιση των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων	73
II. Η αντιμετώπιση του ζητήματος των κόκκινων δανείων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο	75
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	79
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80
I. ΕΛΛΗΝΙΚΗ	80
II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	83
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	85
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΥΛΕΣ	86
ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	87

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
αδημ.	αδημοσίευτη
α.ε.	ανώνυμη εταιρία
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑιτΕ	Αιτιολογική Έκθεση
ΑΠ	Άρειος Πάγος
ΑΠΔΠΧ	Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα
ΓΟΣ	Γενικοί Όροι Συναλλαγών
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιριών (περιοδικό)
ΔικΕΕ	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
εδ.	εδάφιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ειρ	Ειρηνοδικείο
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΕμπΔ	Επιθεώρηση Εμπορικού Δικαίου (περιοδικό)
ΕΝΦΙΑ	Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων
ΕΠΑΘ	Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων
ε.π.ε	εταιρία περιορισμένης ευθύνης
ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου (περιοδικό)
Εφ	Εφετείο
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ι.κ.ε.	ιδιωτική κεφαλαιουχική εταιρία
ΚΔ	Κώδικας Δικηγόρων
ΚΔΤ	Κώδικας Δεοντολογίας Τραπεζών
ΚΚΔ	Κώδικας Καταναλωτικής Δεοντολογίας
κ.λπ.	και λοιπά
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
λχ.	λόγου χάριν
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
ν. (Ν.)	νόμος (Ν.)
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
παρ.	παράγραφος

περ.	περίπτωση
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠΕΕ	Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής
π.δ.	προεδρικό διάταγμα
Πρ	Πρωτοδικείο
ΠτΚ	Πτωχευτικός Κώδικας
πχ.	παραδείγματος χάριν
Σ	Σύνταγμα
ΣΕΠΠΕ	Συνολικό Ετήσιο Πραγματικό Ποσοστό Επιβάρυνσης
ΣτΚ	Συνήγορος του Καταναλωτή
ΤΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδος της Κυβερνήσεως
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧρηΔικ	Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο (περιοδικό)
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου (περιοδικό)
JIBLR	Journal of International Banking Law Regulation (journal)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Την πρώτη δεκαετία του 2000 παρατηρήθηκε έντονα στην Ελλάδα το φαινόμενο της διαρκούς δανειοδότησης των φυσικών και νομικών προσώπων από τα πιστωτικά ιδρύματα¹. Συνεχώς νέα τραπεζικά προϊόντα έκαναν την εμφάνισή τους (προσωπικά και επιχειρηματικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες, διακοποδάνεια, όλα σε ένα, κ.λπ.) και αποτελούσαν δέλεαρ για το καταναλωτικό και επιχειρηματικό κοινό.

Ωστόσο, η χορήγηση πάσης φύσεως πιστώσεων² πρέπει να γίνεται, αφού πρώτα ελεγχθεί η πιστοληπτική ικανότητα³ και η εν γένει φερεγγυότητα του δανειολήπτη. Δηλαδή, τα πιστωτικά ιδρύματα, πριν προβούν σε οποιαδήποτε πίστωση, οφείλουν να συγκεντρώσουν και να αξιολογήσουν τα επαγγελματικά, περιουσιακά και οικονομικά στοιχεία των ενδιαφερόμενων (βεβαίωση αποδοχών, εκκαθαριστικά σημειώματα, δήλωση περιουσιακής κατάστασης κ.λπ.) και μόνο εφόσον διαπιστώσουν ότι αυτοί θα είναι σε θέση να εκπληρώσουν στο μέλλον τις συμβατικές τους υποχρεώσεις, να χορηγούν πιστώσεις. Η εν λόγω υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων, που προβλέπεται στο άρθρ. 8 της ΚΥΑ Ζ1-699/2010⁴ και στο άρθρ. 71 του ν. 4261/2014⁵, καλείται αρχή του υπεύθυνου δανεισμού⁶ και η θεσμοθέτησή της στην ελληνική έννομη τάξη καθυστέρησε, καθώς ήδη είχε παγιωθεί μία πρακτική άκρατου δανεισμού, γεγονός που καθιστά συνυπεύθυνη για την διαμορφωθείσα κατάσταση την πολιτεία⁷.

Προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα του παρελθόντος, ψηφίστηκε πρόσφατα και ο ν. 4438/2016, που αποτελεί ένα σύνολο κανόνων, που

¹Ως πιστωτικό ίδρυμα, σύμφωνα με το άρθρ. 3 του ν. 4261/2014, νοείται η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται α) στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και β) στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό.

²Ως πίστωση νοείται κάθε παροχή του πιστωτικού ιδρύματος προς τον πελάτη του, που έχει ως βάση την εμπιστοσύνη του πρώτου ότι ο τελευταίος είναι αξιόχρεος και πρόθυμος να επιστρέψει κατά τον συμφωνηθέντα χρόνο την οφειλόμενη παροχή. *Τριανταφυλλάκης, Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου*, 2009, 310.

³ <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-12/cp140184el.pdf> [18.12.2014]. Απόκειται στον πιστωτικό φορέα να αποδείξει ότι εκπλήρωσε τις προσυμβατικές υποχρεώσεις του περί παροχής πληροφοριών και ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη.

⁴ΦΕΚ/Β/917/23.6.2010.

⁵Άρθρ. 79 της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ της 26ης Ιουνίου 2013 σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων.

⁶*Λιβαδά, σε Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου*, 2016³, 572-573.

⁷*Σπυράκος, Οι κανόνες για την είσπραξη των απαιτήσεων στο πεδίο έντασης κοινωνικής δικαιοσύνης και ανάγκης αποφυγής συστημικών κινδύνων*, 20^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου 2011, 235.

υποχρεούνται να τηρούν απαρέγκλιτα τα πιστωτικά ιδρύματα κατά τη συναλλακτική τους επαφή με το καταναλωτικό κοινό⁸. Ειδικότερα, το εν λόγω νομοθέτημα προβλέπει υποχρεώσεις για τα πιστωτικά ιδρύματα, τόσο πριν τη σύναψη συμβάσεων, όπως προσυμβατική ενημέρωση, αξιολόγηση και επαλήθευση πιστοληπτικής ικανότητας και υπολογισμός του ΣΕΠΠΕ, όσο και κατά τη διάρκεια ισχύος αυτών, όπως υποχρέωση ενημέρωσης για την αλλαγή του επιτοκίου, πρόβλεψη για τα ανώτατα επιτρεπτά όρια επιτοκίου υπερημερίας, εναλλακτικές δυνατότητες χειρισμού συμβάσεων σε ξένο νόμισμα (πχ. δάνεια σε ελβετικό φράγκο)⁹ και υποχρεώσεις στα πλαίσια συμβάσεων κυμαινόμενου επιτοκίου (πχ. ρήτρα επιτοκίου Libor)¹⁰. Επομένως, συνάγεται ως συμπέρασμα ότι ο ν. 4438/2016 μπορεί να αποτρέψει μελλοντικά πολλά προβλήματα στο χώρο του τραπεζικού δικαίου θέτοντας υποχρεώσεις, περιορισμούς και όρια στη δράση των πιστωτικών ιδρυμάτων, ωστόσο ερώτημα γεννάται πως θα αντιμετωπιστεί η ήδη υπάρχουσα κατάσταση στο χώρο.

Πάντως, επειδή οι πιστώσεις εμπίπτουν στην κατηγορία των αμφοτεροβαρών συμβάσεων, δεν γίνεται να επιρρίπτεται η ευθύνη αποκλειστικά στο ένα μέρος. Πράγματι, σε πολλές περιπτώσεις ιδιώτες (και επιχειρηματίες) ανέλαβαν πολλαπλά δάνεια, ενώ ήταν προδήλως αδύνατη η αποπληρωμή τους¹¹, με αποτέλεσμα μερίδα της νομολογίας¹² να δέχεται, στα πλαίσια εφαρμογής του ν. 3869/2010, πως εγκαθιδρύεται ζήτημα δόλιας περιέλευσης των νοικοκυριών¹³ σε κατάσταση παύσης

⁸Πάντως, σύμφωνα με το άρθρ. 2 παρ. 1 του ν. 4438/2016, ο εν λόγω νόμος εφαρμόζεται, όχι σε όλες τις συμβάσεις πίστωσης που συνάπτουν οι καταναλωτές, αλλά α) σε συμβάσεις πίστωσης που εξασφαλίζονται είτε με υποθήκη, είτε με προσημείωση υποθήκης, είτε συνδέονται με ακίνητα που προορίζονται για κατοικία και β) σε συμβάσεις πίστωσης, των οποίων ο σκοπός είναι η απόκτηση ή η διατήρηση δικαιωμάτων κυριότητας επί ιδιοκτησίας ή επί υπάρχοντος ή υπό κατασκευή κτιρίου. Δηλαδή, το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω νόμου περιορίζεται αποκλειστικά σε καταναλωτές που έχουν συνάψει συμβάσεις πίστωσης που συνδέονται με ακίνητα και όχι σε κάθε είδους τραπεζικά προϊόντα.

⁹Σπυράκος, Δάνεια σε συνάλλαγμα και προστασία του οφειλέτη, ΔΕΕ 2015, 825 επ-Χασάπη, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο. Μια συμβολή στο δίκαιο των χρηματικών ενοχών υπό το πρίσμα του ουσιαστικού αστικού δικαίου, 2016, 51 επ· Ο ίδιος, Δάνεια σε ξένο νόμισμα: Μία προσέγγιση με αφορμή την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ελληνικών δικαστηρίων, ΧρηΔικ 2014, 413 επ.

¹⁰Μπώλος, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, θεωρητική και πρακτική προσέγγιση, 2016, 36-37.

¹¹Κρητικός, Ρυθμίσεις των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων με βάση τον ν. 3869/2010 όπως ισχύει μετά τις επελεθούσες νομοθετικές μεταβολές, 2016⁴, 51.

¹²ΕιρΘηβ 43/2017, αδημ. Βέβαια, από μερίδα της νομολογίας (ΕιρΘηβ 32/2017, αδημ.) υποστηρίζεται ότι δολιότητα εκ μέρους του δανειολήπτη νοείται μόνο όταν αυτός, προσκόμισε ψευδή ή πλαστά στοιχεία ή απέκρυψε ορισμένα που ήταν αληθή, προκειμένου να λάβει δάνεια ή πιστώσεις.

¹³Νομική βάση για την στοιχειοθέτηση τέτοιας ευθύνης στα νομικά πρόσωπα αποτελεί το άρθρ. 98 παρ. 2 ΠτΚ. Μάλιστα, στην περίπτωση των νομικών προσώπων η ευθύνη φαίνεται να είναι πιο ευρεία συγκριτικά με τα φυσικά πρόσωπα, καθώς ευθύνονται αυτά αν περιήλθαν σε πτώχευση από δόλο ή βαριά αμέλεια, τη στιγμή που για την αναγνώριση ευθύνης στα φυσικά πρόσωπα απαιτείται οπωσδήποτε δόλος (οποιαδήποτε μορφής).

πληρωμών¹⁴, με την ειδικότερη έκφανση του ενδεχόμενου δόλου¹⁵. Για να περιοριστούν παρόμοιες συμπεριφορές, θεσπίστηκε πρόσφατα με το π.δ. 10/2017 ο ΚΚΔ, ο οποίος προβλέπει μία σειρά αρχών που πρέπει να τηρούν (και) οι καταναλωτές κατά τη συναλλακτική επαφή τους με τα πιστωτικά ιδρύματα, όπως η υποχρέωση συνέπειας και δέουσας επιμέλειας σε σχέση με τις οικονομικές ή άλλες δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει έναντι των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ανεξαρτήτως της ανωτέρω συντρέχουσας ή αποκλειστικής υπαιτιότητας, η εν λόγω πρακτική της αλόγιστης χρηματοδότησης από τα πιστωτικά ιδρύματα, σε συνδυασμό με την υπέρμετρη αύξηση των φορολογικών¹⁶ και ασφαλιστικών¹⁷ υποχρεώσεων και την συνεχή μείωση των μισθών και συντάξεων¹⁸, είχε ως άμεση απόρροια από το έτος 2010 και έπειτα να παρατηρηθεί στην ελληνική κοινωνία μία γενικότερη αδυναμία των καταναλωτών και των επιχειρήσεων που έλαβαν τραπεζικά προϊόντα, να καλύψουν το σύνολο του τιμήματός τους. Έτσι, επειδή τα πιστωτικά ιδρύματα είχαν διαθέσει πολύ χρήμα στην αγορά, χωρίς να έχουν προς διασφάλισή τους αντίστοιχα ίδια κεφάλαια¹⁹, ώστε να καλύψουν τον κίνδυνο που προέκυψε από την μη αποπληρωμή μεγάλου όγκου πιστώσεων, δημιουργήθηκε αυτόματα μία μεγάλη μαύρη τρύπα, που οφείλεται σε αυτά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, τα λεγόμενα κόκκινα δάνεια²⁰.

Εν μέσω μνημονιακής πολιτικής, η ελληνική κυβέρνηση και τα πιστωτικά ιδρύματα επιχειρήσαν - και ακόμα επιχειρούν - να διευθετήσουν το ζήτημα των κόκκινων δανείων με διάφορους τρόπους, όπως α) με την περαιτέρω κατηγοριοποίησή τους και την ανάθεση της διαχείρισής τους σε εταιρίες ενημέρωσης και διαχείρισης απαιτήσεων, β) με προτάσεις (ρύθμισης) στα πλαίσια εφαρμογής του ΚΔΤ και με τη θέσπιση ειδικών νομοθετημάτων και γ) μέσω μίας ενδεχόμενης πώλησής τους²¹, λύση που, αν και εξετάζεται σοβαρά, δεν έχει υιοθετηθεί προς το

¹⁴Σπυράκος, Η έννοια της δόλιας αδυναμίας πληρωμής στον ν. 3869/2010, ΕφΑΔ 2015, 307-316.

¹⁵ΕιρΝεαπ 9/2016, <http://dikastis.blogspot.gr/2016/06/92016.html> [22.6.2016].

¹⁶Ιδίως μέσω ΕΝΦΙΑ και ΦΠΑ.

¹⁷Ιδίως με τον ν. 4387/2016.

¹⁸Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012 2013, 25 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

¹⁹Η έκταση χορήγησης πιστώσεων από τα πιστωτικά ιδρύματα ελέγχεται από την ΤΕ, τόσο στο πλαίσιο της εφαρμογής των κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκεια, όσο και στο πλαίσιο ελέγχου των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων, χωρίς βέβαια να υφίστανται διοικητικοί περιορισμοί. Λιβαδά, σε Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 556.

²⁰Από τα τέλη του 2007, όπου ο λόγος των κόκκινων δανείων προς το σύνολο των ανοιγμάτων κατέγραψε την ιστορικά χαμηλότερη τιμή (4,5%), ξεκίνησε να παρατηρείται σταδιακά, χωρίς να είναι αρχικά εμφανής, η αύξηση των εν λόγω δανείων, η οποία εκτοξεύτηκε κατά τα χρόνια της εγχώριας δημοσιονομικής κρίσης. Ειδική ημερίδα με θέμα «Κόκκινα Δάνεια Επιχειρήσεων και Ελληνικός Τουρισμός», 2016 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

²¹Χαρδούβελης, σε Χαρδούβελης/Γκόρτσος, Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, 2011, 17 (αναρτημένο και στο διαδίκτυο).

παρόν σε μεγάλη κλίμακα, αφού συναντάει έντονες αντιδράσεις από την κοινή γνώμη και παράλληλα το νομοθετικό πλαίσιο δεν είχε λάβει (μέχρι πρότινος) την κατάλληλη μορφή.

Πάντως, η πολυσυζητημένη πώληση των προβληματικών δανείων επανέφερε στο προσκήνιο το θεσμό της τιτλοποίησης των απαιτήσεων. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα σύνθετο μηχανισμό, που θα αναλυθεί διεξοδικά στα πλαίσια της παρούσας. Ειδικότερα, θα γίνει λεπτομερής αναφορά στα μέρη που συμμετέχουν στην διαδικασία της τιτλοποίησης, στα στάδια που αυτή διαιρείται, αλλά και στους νομικούς προβληματισμούς που εγείρονται γύρω από αυτή.

Τέλος, με δεδομένο ότι το πρόβλημα των κόκκινων δανείων δεν είναι αποκλειστικά εθνική υπόθεση, αλλά απασχολεί όλο και περισσότερα κράτη της ΕΕ, θα γίνει μία συγκριτική επισκόπηση του προβλήματος ανά την Ευρώπη και στις προσπάθειες που έγιναν - και ακόμα γίνονται - για την άμβλυσή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ

Η υπερδανεισμός από τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την πρώτη δεκαετία του 2000, σε συνδυασμό με την οικονομική ύφεση που σημειώθηκε τα επόμενα χρόνια, είχε ως άμεσο αποτέλεσμα από το έτος 2010 και έπειτα να γίνει αισθητό ένα σοβαρό οικονομικό πρόβλημα, το οποίο πλέον έχει λάβει διαστάσεις κοινωνικού φαινομένου²². Το πρόβλημα των κόκκινων δανείων των φυσικών και νομικών προσώπων έλαβε πολύ γρήγορα τεράστιες διαστάσεις²³ δημιουργώντας μεγάλη ανασφάλεια στο τραπεζικό σύστημα και έντονο προβληματισμό στις αγορές.

Για την αποτελεσματική κατανόηση του προβλήματος κρίνεται επιβεβλημένη η αποσαφήνιση της έννοιας των κόκκινων δανείων και ο συσχετισμός της με όρους που χρησιμοποιούνται νομοθετικά. Καταρχήν, ο εξεταζόμενος όρος προέκυψε δημοσιογραφικά (και έτσι έχει εμπεδωθεί στην κοινή γνώμη), για να τονιστεί η επικινδυνότητα των συγκεκριμένων δανείων, και επομένως δεν συναντάται σε νομοθετικά κείμενα και νομικές μελέτες²⁴. Αντ' αυτού, υιοθετούνται άλλοι όροι, όπως δάνεια σε καθυστέρηση²⁵ και μη εξυπηρετούμενα δάνεια²⁶, δύο έννοιες που εμφανίζουν κατά βάση εγγενείς ομοιότητες και λιγότερες διαφορές και επί της ουσίας συναποτελούν τα λεγόμενα κόκκινα δάνεια.

Πιο συγκεκριμένα, με την υπ' αριθ. 42/30.5.2014 ΠΕΕ της ΤΕ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα μετά την έκδοση των υπ' αριθ. 47/9.2.2015 και 102/30.8.2016 ΠΕΕ, τα (κόκκινα) δάνεια διακρίθηκαν σε ανοίγματα υπό καθυστέρηση, ήτοι δάνεια που παρουσιάζουν καθυστέρηση στους συμβατικούς όρους πληρωμής²⁷ από μία έως ογδόντα εννέα ημέρες και σε μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα, ήτοι δάνεια που παρουσιάζουν καθυστέρηση της προβλεπόμενης πληρωμής μεγαλύτερη των ενενήντα ημερών. Παρόμοιος ορισμός για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, όχι όμως ταυτόσημος, δίνεται α) στο άρθρ. 178 παρ. 1 του Κανονισμού ΕΕ 575/2013 της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις

²²ΑιΓΕ ν. 4354/2015.

²³Τον Μάρτιο του 2016 το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων ανερχόταν σε ποσοστό 45,2% των συνολικών ανοιγμάτων.

²⁴Οι μόνες αναφορές σε κόκκινα δάνεια είναι σε διπλωματικές εργασίες. Ενδεικτικά, *Παχούμη*, Οικονομική κρίση και Κόκκινα Δάνεια: Η οικονομική κρίση, τα αίτια και οι συνέπειες της, οι επισφάλειες και το φαινόμενο της έκτασης των «κόκκινων δανείων» σήμερα 2014, 14-15 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

²⁵ΚΔΤ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα.

²⁶Ν. 4354/2015.

²⁷ *Νικολαΐδου*, Νομικό - Θεσμικό πλαίσιο κόκκινων δανείων και διεθνή πρότυπα χρηματοοικονομικής αναφοράς 2015, 20 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του Κανονισμού ΕΕ 648/2012 και β) στην παρ. 145 του παραρτήματος V του Εκτελεστικού Κανονισμού ΕΕ 680/2014 της 16ης Απριλίου 2014, για τη θέσπιση εκτελεστικών τεχνικών προτύπων όσον αφορά την υποβολή εποπτικών αναφορών από τα ιδρύματα σύμφωνα με τον Κανονισμό ΕΕ 575/2013.

Μάλιστα, ο ανωτέρω ορισμός για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια φαίνεται να θωρακίζεται αν ληφθεί υπόψη ο τίτλος του ν. 4354/2015, που αναφέρεται σε μη εξυπηρετούμενα δάνεια²⁸, σε συνδυασμό με την αρχική μορφή του άρθρ. 3 παρ. 1 του εν λόγω νόμου, που επέτρεπε (αποκλειστικά) την πώληση δανείων που παρουσίαζαν καθυστέρηση άνω των ενενήντα ημερών. Δηλαδή, βάσει των ανωτέρω, εξάγεται το συμπέρασμα ότι ο όρος μη εξυπηρετούμενα δάνεια ταυτίζεται με τα δάνεια που παρουσιάζουν καθυστέρηση ενενήντα ημερών και άνω.

Όμως, μετά τις τροποποιήσεις του ως άνω άρθρου - και γενικότερα ολόκληρου του ν. 4354/2015 - σε πώληση υπόκεινται δάνεια που παρουσιάζουν οποιαδήποτε καθυστέρηση²⁹. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ακέραιη διατήρηση του τίτλου του ως άνω άρθρου και του εν γένει νομοθετήματος οδηγεί σε περαιτέρω σύγκληση των εννοιών, δάνεια σε καθυστέρηση και μη εξυπηρετούμενα δάνεια, τέτοια που ενδεχομένως επιτρέπει την ταύτισή τους. Για τους σκοπούς της παρούσας, κάθε αναφορά σε δάνεια με καθυστέρηση και μη εξυπηρετούμενα δάνεια επιτελεί παρόμοια λειτουργία και υπονοεί και παραπέμπει ευθέως στην έννοια των κόκκινων δανείων, που έχει εξελιχθεί σε πραγματική μάστιγα για την ελληνική κοινωνία και το τραπεζικό σύστημα.

Προς το σκοπό (δικαστικής) ρύθμισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων των φυσικών προσώπων, που στερούνται εμπορικής ιδιότητας και πτωχευτικής ικανότητας, θεσπίστηκε ο ν. 3869/2010, ο οποίος από την ημέρα εφαρμογής του έχει δεχτεί ουκ ολίγες τροποποιήσεις³⁰ και τεράστια εφαρμογή³¹.

Στη συνέχεια, προς περαιτέρω διευθέτηση του ζητήματος, συστάθηκε το κυβερνητικό συμβούλιο διαχείρισης ιδιωτικού χρέους³², το οποίο έχει ως εν γένει

²⁸Πιο συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

²⁹Όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, σε πώληση υπόκεινται πλέον και εξυπηρετούμενα δάνεια.

³⁰Αρχικά τροποποιήθηκε με τον ν. 3996/2011, εν συνεχεία με τον ν. 4161/2013, μετά με τον ν. 4336/2015 και τέλος με τον ν. 4346/2015.

³¹Η αυξημένη εφαρμογή του εν λόγω νομοθετήματος είχε ως αποτέλεσμα να προσδιορίζονται σε ορισμένα κατά τόπον αρμόδια Ειρ δικάσιμοι πολύ μεταγενέστεροι του χρόνου καταθέσεως των σχετικών αιτήσεων (πχ. προσδιορισμός δικασίμου στο ΕιρΚρωπ για το έτος 2025). Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι έχει ξεκινήσει ατελώς ο επαναπροσδιορισμός των εν λόγω αιτήσεων σε συντομότερες δικασίμους.

³²Άρθρ. 1 ν. 4224/2013.

σκοπό του τη δημιουργία και τη διατήρηση ενός μόνιμου και σταθερού μηχανισμού επίλυσης του μη εξυπηρετούμενο ιδιωτικού χρέους. Ως ειδικότερη αποστολή του εν λόγω συμβουλίου ορίζεται στο νόμο ιδίως³³ α) η διαμόρφωση πολιτικών σχετικά με την οργάνωση ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού αποτελεσματικής διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων ιδιωτικών δανείων, β) οι προτάσεις τροποποιήσεων του υφιστάμενου νομικού πλαισίου σε θέματα ουσίας και διαδικασίας για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας στην επίλυση θεμάτων ιδιωτικού χρέους, συμπεριλαμβανομένης της επιτάχυνσης των διαδικασιών αναφορικά με τις καθυστερούμενες αποπληρωμές και τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την αγορά ακινήτων, γ) η κατάρτιση δράσεων ευαισθητοποίησης για την άμεση και αποτελεσματική ενημέρωση και υποστήριξη των πολιτών και των ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με τη λήψη αποφάσεων επί των ανωτέρω θεμάτων και δ) η δημιουργία ενός δικτύου παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για θέματα διαχείρισης οφειλών.

Επιπρόσθετα, για την διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων οφειλών (φυσικών και νομικών προσώπων), δόθηκε η εξουσιοδότηση στην ΤΕ, δυνάμει του άρθρ. 2 του ν. 4224/2013, να εκδώσει τον ΚΔΤ, ο οποίος, βέβαια, έχει δεχτεί αρκετές τροποποιήσεις, όπως θα αναφερθεί κατωτέρω. Ακόμα, σημαντικό νομικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων μίας επιχείρησης αποτελεί διαχρονικά το σύνολο των ρυθμίσεων του ΠτΚ³⁴. Στα πλαίσια της προσπάθειας για άμβλυνση των μη εξυπηρετούμενων επιχειρηματικών οφειλών θεσπίστηκε ο ν. 4307/2014, ο οποίος προέβλεπε στα άρθρ. 62-67 την έκτακτη διαδικασία ρύθμισης των υποχρεώσεων εμπόρων, στα άρθρ. 68-77 την έκτακτη διαδικασία ειδικής διαχείρισης και στο άρθρ. 61 την δυνατότητα εξωδικαστικής ρύθμισης χρεών μικρών επιχειρήσεων και επαγγελματιών. Ο νομοθέτης πιθανόν να θεώρησε ότι το ως άνω πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας θα επιλυθεί όσον αφορά στις επιχειρήσεις με την πρόβλεψη επιπλέον διαδικασιών³⁵. Ο ανωτέρω νόμος, που αποτέλεσε σύμφωνα με την ΑιτΕ, τη μεγαλύτερη προσπάθεια αναδιάρθρωσης του ιδιωτικού χρέους των επιχειρήσεων που έχει επιχειρηθεί στη χώρα μας³⁶, είχε περιορισμένη διάρκεια και δη μέχρι την 31.3.2016³⁷. Ναι μεν εκδόθηκαν τροπολογίες για την παράταση της ισχύος του εν λόγω νόμου, αλλά αφορούσαν μόνο τον εξωδικαστικό τρόπο ρύθμισης των

³³Πρόκειται για ενδεικτική απαρίθμηση.

³⁴Ιδίως διαδικασία εξυγίανσης (άρθρ. 99 επΠτΚ), σχέδιο αναδιοργάνωσης (άρθρ. 107 επ ΠτΚ) κ.λπ.

³⁵Χριστοπούλου, Η διαδικασία εξυγίανσης ως διαχρονικός θεσμός του ελληνικού δικαίου, 2016, 285.

³⁶ΑιτΕ ν. 4307/2014.

³⁷Περάκης, Η έξαρση των παραπτωχευτικών διαδικασιών και η υποβάθμιση της πτώχευσης, Σύμμεικτα προς τιμήν Δρυλλεράκη 2015, 240.

οφειλών των εμπόρων, ρύθμιση που συνδέεται άμεσα με τη λειτουργία του ΚΔΤ³⁸, η οποία ωστόσο δεν λειτούργησε επιτυχώς στην πράξη³⁹, με αποτέλεσμα ν' αμφισβητηθεί έντονα η αποτελεσματικότητά της⁴⁰. Γενικότερα, πάντως, η έκταση εφαρμογής ολόκληρου του εν λόγω νόμου αποδείχτηκε εξαιρετικά περιορισμένη⁴¹.

Το προσεχές δε διάστημα αναμένεται η νομοθέτηση του νέου θεσμικού πλαισίου ρύθμισης των επιχειρηματικών δανείων, του λεγόμενου εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων⁴², καθώς τα εν λόγω δάνεια αποτελούν σημαντικό μέρος του υφιστάμενου ιδιωτικού χρέους προς τις τράπεζες. Πιο συγκεκριμένα, δόθηκε στη δημοσιότητα το σχέδιο νόμου του εξωδικαστικού μηχανισμού και ολοκληρώθηκε η σχετική διαβούλευση και απομένει η ψήφιση του τελικού νομοθετικού κειμένου από τη Βουλή. Μολονότι πρόθεση του νομοθέτη ήταν να επιτύχει την οριστική επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας, ήδη έχουν εκφραστεί σοβαρές επιφυλάξεις για την αποτελεσματικότητα που μπορεί να έχει ο συγκεκριμένος μηχανισμός, λόγω του στενού πεδίου εφαρμογής, το οποίο δεν θεωρείται ικανό για να ενισχύσει εκ νέου την επιχειρηματικότητα⁴³. Τέλος, έντονη κριτική ασκήθηκε (και) στη διάταξη που ορίζει πως απαραίτητη προϋπόθεση για την υπαγωγή στον νέο εξωδικαστικό μηχανισμό είναι η ενδιαφερόμενη επιχείρηση να έχει καταγράψει τουλάχιστον μία χρήση με θετικά αποτελέσματα κατά την τελευταία τριετία, όρος που παραβλέπει ότι τα τελευταία χρόνια οι περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις λειτουργούν επί ζημιά τους.

³⁸Χριστοπούλου (2016), 287.

³⁹ <http://analusetto.gr/paratasi-ischios-tou-n-43072014-gia-ti-rithmisi-chreon-emporon/> [18.3.2016].

⁴⁰Χριστοπούλου (2016), 330.

⁴¹ΜΠρΧίου 136/2015, ΕΕμπΔ 2015, 702-707.

⁴² Εκφράζεται η ανησυχία ότι από το πεδίο εφαρμογής του ανωτέρω εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών θα εξαιρεθούν οι δικηγόροι, καθώς πιθανολογείται ότι θα τεθεί ως προϋπόθεση για την υπαγωγή σε αυτόν η ύπαρξη πτωχευτικής ικανότητας, την οποία ωστόσο στερούνται εξ ορισμού οι δικηγόροι, σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΚΔ. Ο αποκλεισμός των δικηγόρων από τον εν λόγω μηχανισμό παραβλέπει το γεγονός πως μεγάλη μερίδα αυτών αντιμετωπίζει οικονομικές δυσχέρειες (ιδίως καταβολή ασφαλιστικών εισφορών), παραβιάζει την συνταγματική αρχή της ίσης μεταχείρισης και αποτελεί αδικαιολόγητη διάκριση σε βάρος τους. Βλ. την από 12.1.2017 επιστολή του Προέδρου του ΔΣΑ Β. Αλεξανδρή προς τον Υπουργό Οικονομίας και Ανάπτυξης, για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

⁴³Κανελλόπουλος, Ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης των οφειλών των επιχειρήσεων ως εργαλείο για την ανασυγκρότηση της οικονομίας, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις 2017, 1.

I. Οι ρυθμίσεις του ΚΔΤ για τα κόκκινα δάνεια

Καταρχήν, δέον να επισημανθεί πως ο ΚΔΤ⁴⁴, που θεσπίστηκε από την ΤΕ με την υπ' αριθ. 116/25.8.2014 απόφαση ΕΠΑΘ (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα μετά την ψήφιση κατά σειρά των υπ' αριθ. 129/16.2.2015, 148/5.10.2015 και 195/29.7.2016 αποφάσεων ΕΠΑΘ) κατ' εξουσιοδότηση του άρθρ. 1 παρ. 2 του ν. 4224/2013 και είναι σε ισχύ από την 31.12.2014, τυγχάνει εφαρμογής α) σε κάθε πιστωτικό ίδρυμα που έχει λάβει άδεια λειτουργίας από την ΤΕ σε ατομική και σε ενοποιημένη βάση, β) σε κάθε εγκατεστημένο στην Ελλάδα υποκατάστημα πιστωτικού ιδρύματος με έδρα τρίτη χώρα, όπως ορίζεται στο άρθρ. 3 παρ. 1 περ. 61 του ν. 4261/2014, τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις της παρ. 2 του γ κεφαλαίου της υπ' αριθ. 58/18.1.2016 ΠΕΕ και γ) σε εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης, εταιρίες παροχής πιστώσεων και εταιρίες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων με έδρα την Ελλάδα που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από την ΤΕ, αποκλειστικά ως προς την εφαρμογή της παρ. 21 περ. γ της υπ' αριθ. 102/30.8.2016 ΠΕΕ σε ατομική βάση, καθότι οι εν λόγω εταιρίες δεν υπόκεινται στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω πράξης κατά τις λοιπές διατάξεις καθώς και δ) σε υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα κράτος μέλος κατά την έννοια του άρθρ. 3 παρ. 1 περ. 60 του ν. 4261/2014 που λειτουργούν στην Ελλάδα βάσει του άρθρ. 34 του ως άνω νόμου, αποκλειστικά ως προς την εφαρμογή της παρ. 21 περ. δ της υπ' αριθ. 102/30.8.2016 ΠΕΕ, καθότι τα εν λόγω υποκαταστήματα δεν υπόκεινται στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω πράξης κατά τις λοιπές διατάξεις⁴⁵. Τέλος, ο ΚΔΤ βρίσκει έρεισμα κα στις εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων και στις εταιρίες απόκτησης αυτών, γεγονός που προβλέπεται ρητά στο άρθρ. 2 παρ. 2 εδ. β' του ν. 4354/2015⁴⁶.

Ο ΚΔΤ θεσπίστηκε α) για να αξιολογηθεί ο συστημικός κίνδυνος στον οποίο εκτέθηκαν οι ελληνικές τράπεζες, β) για να δημιουργηθεί διαφάνεια στο τραπεζικό σύστημα, γ) για να υπάρχουν προκαθορισμένοι κανόνες συμπεριφοράς των τραπεζών κατά την επικοινωνία τους με τους δανειολήπτες και δ) για να δημιουργηθεί ένα νέο επίσημο πλαίσιο ρύθμισης των καθυστερούμενων οφειλών⁴⁷, το οποίο θα οδηγήσει τα μέρη σε κατάρτιση ρεαλιστικής συμφωνίας αποπληρωμής

⁴⁴ Διατυπώθηκαν ισχυροί προβληματισμοί για την ονοματοδοσία του. *Τζίβα*, Ο «νέος» Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας. Quo Vadis?, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1039-1041.

⁴⁵ Υπ' αριθ. 42/30.5.2014 ΠΕΕ της ΤΕ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα μετά την έκδοση των υπ' αριθ. 47/9.2.2015 και υπ' αριθ. 102/30.8.2016 ΠΕΕ.

⁴⁶ *Φλάμπουρας*, Η καταγγελία των πιστώσεων ενόψει του Κώδικα Δεοντολογίας της Τράπεζας της Ελλάδος - Διαδικασία και δογματικά ζητήματα, ΧρΙΔ 2016, 308.

⁴⁷ Άρθρ. 1 παρ. 2 εδ. β' ν. 4224/2013.

με αναπροσαρμοσμένες τις παροχές ή τους όρους της σύμβασης⁴⁸. Δηλαδή, θα έλεγε κανείς ότι ο ΚΔΤ λειτουργεί αμφίπλευρα, καθώς από τη μία φαίνεται να εξυπηρετεί τα πιστωτικά ιδρύματα, που θα μπορούν να σταθμίσουν την θέση στην οποία βρίσκονται και θα έχουν την δυνατότητα να καταλήξουν, μαζί με τον δανειολήπτη, σε συμφωνία αποπληρωμής, αφού ληφθούν υπόψη οι εύλογες δαπάνες διαβίωσης του οφειλέτη⁴⁹ και αξιολογηθεί η οικονομική, επαγγελματική και περιουσιακή του κατάσταση, και από την άλλη διαμορφώνεται ένα δεσμευτικό πλαίσιο δράσης των τραπεζών, που θα τις εμποδίζει να δρουν αυθαίρετα και ανεξέλεγκτα σε βάρος των δανειοληπτών, στους οποίους δίνεται η δυνατότητα να ρυθμίσουν τα χρέη τους, χωρίς να είναι αναγκαία η προσφυγή στα πολιτικά δικαστήρια για το σκοπό αυτό⁵⁰. Παρά το γεγονός ότι ΚΔΤ είναι σε ισχύ περίπου δύο χρόνια, έχει δεχτεί ουκ ολίγες τροποποιήσεις, γεγονός που καταδεικνύει πως δεν επιτεύχθηκαν εξαρχής οι ανωτέρω επιδιωκόμενοι σκοποί θέσπισής του⁵¹.

A. Κατηγοριοποίηση δανείων και δανειοληπτών

Για να επιτευχθούν τα ανωτέρω, κρίθηκε απαραίτητη η κατηγοριοποίηση των δανείων και των δανειοληπτών. Ειδικότερα, με την υπ' αριθ. 42/30.5.2014 ΠΕΕ της ΤΕ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, τα δάνεια καταρχήν διακρίθηκαν σε ανοίγματα υπό καθυστέρηση και σε μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα και περαιτέρω (τουλάχιστον) σε:

- Ανοίγματα σε στάδιο προ - καθυστέρησης.
- Ανοίγματα σε αρχικό στάδιο καθυστέρησης, ήτοι σε καθυστέρηση από μία έως ογδόντα εννέα ημέρες.
- Ανοίγματα μη εξυπηρετούμενα.
- Ανοίγματα σε οριστική καθυστέρηση, όπου θα υπάρχει (τουλάχιστον) υποκατηγορία για μη εξυπηρετούμενα δάνεια μη συνεργάσιμων ή μη βιώσιμων δανειοληπτών.

⁴⁸ *Τασίκας*, Η ρύθμιση οφειλών (αναδιαπραγμάτευση συμβάσεων) υπό το πρίσμα των διατάξεων του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών - Αυτορρύθμιση στην υπερχρέωση των ιδιωτών, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 714.

⁴⁹ Ενδεικτικά, ως εύλογες δαπάνες διαβίωσης εκλαμβάνονται παγίως τα έξοδα διατροφής, στέγασης, μόρφωσης, ένδυσης, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, θέρμανσης, μεταφοράς, επικοινωνίας κ.λπ. Το μηνιαίο σύνολο των δαπανών αυτών λειτουργεί ως σημείο αναφοράς, ώστε να αξιολογείται η δυνατότητα του οφειλέτη να εξυπηρετεί τις δανειακές του υποχρεώσεις με βάση το εισόδημά του και αφού πρώτα καλύψει τις ανάγκες διαβίωσής του. *Τσιαφούτης*, Βιοτικές ανάγκες του αιτούντος τη ρύθμιση των οφειλών του (Ν. 3869/2010) και της οικογένειάς του - Μία προσέγγιση του κόστους ζωής, ΧρΙΔ 2012, 701-702 επ.

⁵⁰ *Φλάμπουρας*, ΧρΙΔ 2016, 307.

⁵¹ *Τζίβα*, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1037-1038.

Όπως προειπώθηκε, όλες οι ανωτέρω κατηγορίες δανείων στοιχειοθετούν την λεγόμενη έννοια των κόκκινων δανείων, όρος που αποδόθηκε δημοσιογραφικά για να τονιστεί παραστατικά ο βαθμός επικινδυνότητάς τους. Η παραπάνω κατηγοριοποίηση (βάσει του κινδύνου, του βαθμού συνεργασίας και της βιωσιμότητας του κάθε δανειολήπτη) αποσκοπεί στην διαπίστωση της πραγματικής κατάστασης των πιστωτικών ιδρυμάτων και την διαμόρφωση σύγχρονων συστημάτων εσωτερικού ελέγχου, αλλά και στην κατά περίπτωση (case by case) αξιολόγηση κάθε δανειολήπτη με βάση τις δυνατότητές του. Χρήσιμα στοιχεία για την παραπάνω (και περαιτέρω) κατηγοριοποίηση των δανείων μπορούν να αποτελέσουν ιδίως ο σκοπός χορήγησης του δανείου (λχ. καταναλωτικό, στεγαστικό κ.λπ.), το νόμισμα (λχ. ευρώ ή ελβετικό φράγκο), η ύπαρξη ή όχι ασφάλειας (λχ. υποθήκη ή προσημείωση υποθήκης), ο χρόνος καθυστέρησης (bucket καθυστέρησης), ο κίνδυνος αθέτησης (credit rating), η συμπεριφορά του δανειολήπτη (συνεργάσιμος ή μη), η δυνατότητα είσπραξης (μέσω αναγκαστικής εκτέλεσης) κ.λπ. Πάντως, ο ΚΔΤ εφαρμόζεται υποχρεωτικά σε κάθε είδους οφειλή, που δημιουργήθηκε στα πλαίσια παροχής πίστωσης⁵² από ένα πιστωτικό ίδρυμα προς ένα δανειολήπτη και δεν είχε καταγγελθεί μέχρι την 1.1.2015⁵³, μετά δε από σχετικό αίτημα του δανειολήπτη, δύναται να εφαρμοστεί και σε πιστώσεις που καταγγέλθηκαν πριν την ανωτέρω ημερομηνία⁵⁴. Εξυπακούεται ότι η εφαρμογή του ΚΔΤ καθίσταται αλυσιτελής στις περιπτώσεις των δανείων που άγονται προς ρύθμιση δια της δικαστικής οδού (ιδίως μέσω του ν. 3869/2010).

Ως προς την οριοθέτηση της έννοιας του δανειολήπτη στα πλαίσια του ΚΔΤ, τέτοιος θεωρείται κάθε πιστολήπτης υπό πιστωτική σύμβαση⁵⁵ με καθυστερούμενη οφειλή προς ένα πιστωτικό ίδρυμα. Κρίσιμη παράμετρο για την υπαγωγή στον ΚΔΤ αποτελεί η συμπεριφορά που επιδεικνύει ο δανειολήπτης, η εν γένει στάση του και η επικοινωνία του με το πιστωτικό ίδρυμα, δηλαδή αν είναι συνεργάσιμος ή μη. Κατά το άρθρ. 1 παρ. 2 του ν. 4224/2013 (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει μετά τον ν. 4389/2016) και τον ΚΔΤ, συνεργάσιμος δανειολήπτης έναντι των δανειστών του θεωρείται εκείνος που:

⁵² Ενδεικτικά σε καταναλωτικά και επιχειρηματικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες, συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης κ.λπ.

⁵³ Φλάμπουρας, ΧρΙΔ 2016, 308.

⁵⁴ <http://yiannatsis.gr/download/kwdikas-deontologias-trapezwn.pdf> [Αύγουστος 2016].

⁵⁵ Ενδεικτικά δανειολήπτης στα πλαίσια του ΚΔΤ θεωρείται ο πιστολήπτης καταναλωτικού ή επιχειρηματικού δανείου, ο εκδότης ομολογιακού δανείου του ν. 3156/2003, ο κάτοχος πιστωτικής κάρτας κ.λπ. Ο ΚΔΤ εφαρμόζεται τόσο για τους πρωτοφειλέτες και συνοφειλέτες, όσο και για τους εγγυητές.

- Παρέχει πλήρη και επικαιροποιημένα στοιχεία επικοινωνίας στους δανειστές του ή σε όποιον ενεργεί νομίμως για λογαριασμό τους (πχ. αριθμούς σταθερού και κινητού τηλεφώνου και τηλεομοιοτυπίας, ηλεκτρονική διεύθυνση, διεύθυνση κατοικίας και εργασίας) και προβαίνει σε ορισμό συγγενικού, φιλικού ή άλλου προσώπου, ως αντικλήτου επικοινωνίας για κάθε περίπτωση που ο ίδιος δεν είναι διαθέσιμος.
- Είναι διαθέσιμος σε επικοινωνία με το δανειστή ή με όποιον ενεργεί νομίμως για λογαριασμό αυτού και ανταποκρίνεται με ειλικρίνεια και σαφήνεια, σε κλήσεις και σε επιστολές του δανειστή ή όποιου ενεργεί νομίμως για λογαριασμό του, αυτοπροσώπως, είτε δια του αντικλήτου του, με κάθε πρόσφορο τρόπο, εντός δεκαπέντε εργάσιμων ημερών.
- Προβαίνει αυτοπροσώπως, είτε δια του αντικλήτου του σε πλήρη και ειλικρινή γνωστοποίηση πληροφοριών προς το δανειστή ή όποιον ενεργεί νομίμως για λογαριασμό του, αναφορικά με την τρέχουσα οικονομική του κατάσταση εντός δεκαπέντε εργάσιμων ημερών από την ημέρα μεταβολής της ή εντός δεκαπέντε εργάσιμων ημερών από την ημέρα που θα ζητηθούν ανάλογες πληροφορίες από το δανειστή ή όποιον ενεργεί νομίμως για λογαριασμό του.
- Προβαίνει αυτοπροσώπως, είτε δια του αντικλήτου του, σε πλήρη και ειλικρινή γνωστοποίηση πληροφοριών, προς το δανειστή ή όποιον ενεργεί για λογαριασμό του, οι οποίες θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη μελλοντική οικονομική του κατάσταση, εντός δεκαπέντε εργάσιμων ημερών από την ημέρα που θα περιέλθουν σε γνώση του (πχ. πλήρωση προϋποθέσεων λήψης επιδόματος, εμφάνιση νέων περιουσιακών στοιχείων που θα περιέλθουν στην κυριότητά του, απώλεια κυριότητας περιουσιακών στοιχείων, ανακοινώσεις απόλυσης, καταγγελίες μισθώσεων, εξαγορά ασφαλιστικών προϊόντων, κέρδη οποιασδήποτε μορφής κ.λπ.)
- Συναινεί σε διερεύνηση εναλλακτικής πρότασης αναδιάρθρωσης με το δανειστή του ή όποιον ενεργεί νομίμως για λογαριασμό του, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον ΚΔΤ.

Βάσει όλων των παραπάνω, καθίσταται σαφές ότι για να θεωρηθεί ένας δανειολήπτης ως συνεργάσιμος, πρέπει σωρευτικά⁵⁶, καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών του ΚΔΤ⁵⁷, α) να ανταποκρίνεται στην (πάσης φύσεως) επικοινωνία που επιχειρεί το πιστωτικό ίδρυμα μαζί του, β) να προσκομίζει σε αυτό τα πλήρη οικονομικά, περιουσιακά, επαγγελματικά και λοιπά κρίσιμα έγγραφα που τον αφορούν και να τα επικαιροποιεί και γ) να είναι γενικά ανοιχτός σε κάθε διάλογο με το

⁵⁶ Φλάμπουρας, ΧρΙΔ 2016, 309.

⁵⁷ Τζίβα, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1042.

δανειστή του, που αποσκοπεί στην εξεύρεση λύσεων διευθέτησης των υποχρεώσεών του. Εξ αντιδιαστολής συνάγεται ότι ως μη συνεργάσιμος χαρακτηρίζεται ο δανειολήπτης που δεν τηρεί τα ανωτέρω, παρόλο που το πιστωτικό ίδρυμα τον καλεί προς τούτο με ειδική επιστολή, στην οποία μάλιστα κάνει μνεία ότι σε περίπτωση που δεν ανταποκριθεί θα λάβει τον χαρακτηρισμό του μη συνεργάσιμου.

Ως προς τις (έννομες) συνέπειες που μπορεί να έχει ο χαρακτηρισμός ενός δανειολήπτη ως μη συνεργάσιμου, δέον να επισημανθούν εν συντομία τα ακόλουθα: Καταρχήν, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 195/29.7.2016 απόφαση ΕΠΑΘ της ΤΕ, ο χαρακτηρισμός ενός δανειολήπτη ως μη συνεργάσιμου μπορεί να έχει ως συνέπεια την ρευστοποίηση της περιουσίας του ακόμα και τον πλειστηριασμό της κύριας κατοικίας του, εφόσον πρώτα λάβει (γραπτή) γνώση αυτού του ενδεχομένου. Επιπρόσθετα, αν αποδοθεί σε έναν δανειολήπτη η έννοια του μη συνεργάσιμου, τότε αυτό μπορεί να οδηγήσει στον αποκλεισμό του από τις ρυθμίσεις του ΚΔΤ⁵⁸ και από τις διατάξεις του ν. 3869/2010.

Η τελευταία διατύπωση, που περιέχεται στην συντριπτική πλειοψηφία των επιστολών των πιστωτικών ιδρυμάτων, προκαλεί σφοδρούς προβληματισμούς ως προς την ορθότητά της, καθώς φαίνεται (σύμφωνα με αυτήν) ότι η κρίση ενός ΝΠΙΔ, είναι ικανή να εμποδίσει την προσφυγή των πολιτών στην παροχή έννομης προστασίας κατά παράβαση του άρθρ. 20 παρ. 1 Σ. Εξάλλου, σε καμία διάταξη του ν. 3869/2010 δεν ορίζεται ότι απαιτείται να τηρηθεί ως προδικασία, για το παραδεκτό σχετικής αιτήσεως, ο χαρακτηρισμός του δανειολήπτη ως μη συνεργάσιμου. Τελευταίο επιχείρημα ως προς το γεγονός ότι ο χαρακτηρισμός ενός δανειολήπτη ως μη συνεργάσιμου δεν δύναται να εμποδίσει την δικαστική αρωγή στα πλαίσια του ν. 3869/2010, είναι ότι ο εν λόγω χαρακτηρισμός (μάλλον) είναι προς το συμφέρον του πιστωτικού ιδρύματος, που θα μπορεί με αυτόν τον τρόπο, να αποκλείσει μονομερώς τον δανειολήπτη από την δυνατότητα δικαστικής κρίσης της διαφοράς επί των οφειλών του, γεγονός που θα μπορούσε να οδηγήσει σε κούρεμά τους. Δηλαδή, ο χαρακτηρισμός ενός δανειολήπτη ως μη συνεργάσιμου αφενός μεν δεν δύναται να οδηγήσει σε απόρριψη αιτήσεως του ν. 3869/2010 ως απαράδεκτης εγκαθιδρύοντας μία προδικασία που δεν προβλέπεται νομοθετικά, αφετέρου δε ενδέχεται να περιέχει σοβαρές ενδείξεις σύγκρουσης συμφερόντων, καταχρηστικότητας και υποκειμενικότητας.

⁵⁸ Φλάμπουρας, ΧρίΔ 2016, 309.

Το τελευταίο χρονικό διάστημα διαλαμβάνεται, σε σχετικές επιστολές των πιστωτικών ιδρυμάτων, ότι η απόδοση της έννοιας του μη συνεργάσιμου σε έναν δανειολήπτη έχει ως συνέπεια την έκπτωσή του από τον ν. 4354/2015, που αφορά την πώληση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Με δεδομένο ότι η εν λόγω πώληση γίνεται χωρίς τη συμμετοχή των οφειλετών⁵⁹, γεννάται το ερώτημα πως δύναται κάποιος να εκπέσει από μία διαδικασία στην οποία δεν συμμετέχει ενεργά, τη στιγμή μάλιστα που η ολοκλήρωσή της είναι (και) προς όφελος του πιστωτικού ιδρύματος. Ορθότερο θα ήταν να γίνεται μνεία στις σχετικές επιστολές των πιστωτικών ιδρυμάτων προς τους οφειλέτες που δεν ανταποκρίνονται στην επικοινωνία μαζί τους ότι ο χαρακτηρισμός τους ως μη συνεργάσιμων θα οδηγήσει στην πώληση των δανείων τους, χωρίς προηγουμένως να προσκληθούν για τη ρύθμισή τους, γεγονός που προβλέπεται νομοθετικά στο άρθρ. 3 παρ. 2 του ν. 4354/2015.

B. Διαδικασία και προτεινόμενες λύσεις

Πέρα από τα ανωτέρω, που αποσκοπούν επί της ουσίας, όχι στην συγκάλυψη (προσωρινή ή μόνιμη) των κινδύνων που διατρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα⁶⁰, αλλά στην δημιουργία συνθηκών πλήρους διαφάνειας αναφορικά με το ύψος των δανείων που παρουσιάζουν καθυστέρηση στην αποπληρωμή τους⁶¹, βασικός στόχος ήταν να δημιουργηθεί ένα σταθερό πλαίσιο - διαδικασία διαχείρισης τους και να θεσπιστούν ρεαλιστικοί τύποι προτεινόμενων ρυθμίσεων τους, οι οποίοι θα μπορούσαν να συνδράμουν στην απομείωση των απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά των δανειοληπτών, ακόμα και υπό όρους παραίτησης - διαγραφής μέρους αυτών, με δεδομένο ότι το ενδιαφέρον για τα υποθηκευμένα ακίνητα, που εξασφαλίζουν τις απαιτήσεις των πιστωτών, είναι εξαιρετικά περιορισμένο, παρά τις αισθητά μειωμένες αντικειμενικές αξίες⁶², όπως αυτές διαμορφώθηκαν βάσει των δηλώσεων του ΕΝΦΙΑ 2016.

Ενόψει τούτων, ο ΚΔΤ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, σε συνδυασμό με την υπ' αριθ. 195/29.7.2016 απόφαση ΕΠΑΘ της ΤΕ, όρισε μία προκαθορισμένη διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων, την οποία πρέπει να

⁵⁹ *Τασίκας*, Μεταβίβαση απαιτήσεων από πώληση δανείων μετά τον ν. 4354/2015, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 971-972.

⁶⁰ *Τζίβα*, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1045.

⁶¹ Δίνεται η δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να εφαρμόσουν τον ΚΔΤ και σε δανειολήπτες που, και μάλιστα δεν εμφανίζουν ακόμα καθυστέρηση στις πληρωμές τους, αλλά αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες.

⁶² *Τασίκας*, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 717.

ακολουθεί κάθε πιστωτικό ίδρυμα σε περιπτώσεις δανειοληπτών που εμφανίζουν καθυστέρηση ή έστω ένδειξη πιθανής μελλοντικής καθυστέρησης⁶³.

Πιο συγκεκριμένα, σε περίπτωση που παρατηρείται καθυστέρηση σε μία οφειλή που ξεπερνάει τις εξήντα ημέρες⁶⁴, το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει υποχρεωτικά να αποστείλει γραπτή ειδοποίηση⁶⁵ στον δανειολήπτη (και τον τυχόν εγγυητή) μέσα σε προθεσμία τριάντα ημερολογιακών ημερών⁶⁶, όπου γίνεται α) ενημέρωση για το ληξιπρόθεσμο της οφειλής, την ένταξη στην διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων, β) αποστολή του τυποποιημένου εντύπου οικονομικής πληροφόρησης και γ) κάλεσμα για ειλικρινή και σαφή συμπλήρωσή του⁶⁷, ώστε να προχωρήσει η διαδικασία επίλυσης.

Σε περίπτωση που ο δανειολήπτης συναινεί στην εξέλιξη των συζητήσεων, η διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων συνεχίζεται. Αν, όμως, αυτός δεν ανταποκριθεί, τότε το πιστωτικό ίδρυμα τερματίζει τη διαδικασία και μπορεί να καταγγείλει νομίμως τη σύμβαση και ο δανειολήπτης δύναται να χαρακτηριστεί ως μη συνεργάσιμος, εφόσον ο εν λόγω χαρακτηρισμός του δεν θέτει σε κίνδυνο την πρώτη και κύρια κατοικία του.

Αν ο εν λόγω χαρακτηρισμός ενδέχεται να έχει ως μελλοντική επίπτωση την απώλεια, μέσω πλειστηριασμού, της πρώτης και μοναδικής κατοικίας του οφειλέτη, τότε για να του αποδοθεί η ανωτέρω έννοια, πρέπει να του σταλεί δεύτερη σχετική ειδοποίηση, όπου γίνεται αναφορά στις συνέπειες⁶⁸ που μπορεί να έχει ο χαρακτηρισμός του ως μη συνεργάσιμου καθώς και σε ορισμένες ενέργειες που μπορεί να αποτρέψουν τον χαρακτηρισμό του ως τέτοιου⁶⁹. Σε περίπτωση που αυτός ανταποκριθεί, συνεχίζεται η διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων, αν όμως δεν κινητοποιηθεί και παρέλθει άπρακτη η προθεσμία χαρακτηρίζεται οριστικά ως μη συνεργάσιμος.

⁶³ Φλάμπουρας, ΧρΙΔ 2016, 309.

⁶⁴ Αν παρατηρείται μη εμπρόθεσμη καταβολή δόσης, εν όλω ή εν μέρει, σύμφωνα με το προσυμφωνημένο χρονοδιάγραμμα αποπληρωμής, τότε το πιστωτικό ίδρυμα δύναται να επιχειρήσει (χωρίς να υποχρεούται) μία επικοινωνία με τον δανειολήπτη, όπου διερευνά τους λόγους καθυστέρησης αποπληρωμής των ανοιγμάτων και αναζητεί πιθανές εναλλακτικές λύσεις στο πρόβλημα.

⁶⁵ Η γραπτή ειδοποίηση μπορεί να συνοδεύεται από τηλεφωνική κλήση για τον προγραμματισμό κατ' ιδίαν συνάντησης.

⁶⁶ ΕΠΑΘ 195/29.7.2016.

⁶⁷ Τζίβα, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1048.

⁶⁸ Ιδίως καταγγελία σύμβασης, έκδοση διαταγής πληρωμής, έναρξη διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης, ρευστοποίηση ακίνητης περιουσίας.

⁶⁹ Πληρωμή ληξιπρόθεσμης οφειλής, συμπλήρωση τυποποιημένης οικονομικής πληροφόρησης κα.

Στον ΚΔΤ δίνεται μεγάλη βαρύτητα στη έννοια του μη συνεργάσιμου δανειολήπτη και τις συνέπειες που μπορεί να έχει τούτο, με βασικότερες τον πλειστηριασμό της πρώτης και κύριας κατοικίας του οφειλέτη⁷⁰ και την έκπτωσή του από τις διατάξεις του ν. 3869/2010 ή του ΠτΚ. Βέβαια, κατά του εν λόγω χαρακτηρισμού, ο δανειολήπτης δύναται να καταθέσει ένσταση στο πιστωτικό ίδρυμα, την οποία ωστόσο κρίνει αυτό, γεγονός που κλονίζει αυτομάτως την αντικειμενικότητα της εν λόγω κρίσης και ενδεχομένως εγκαθιδρύει σύγκρουση συμφερόντων, αφού το ίδιο νομικό πρόσωπο που κατηγοριοποιεί τον δανειολήπτη ως μη συνεργάσιμο, αποφαίνεται επί της ενστάσεώς του, τη στιγμή που έχει εμφανές συμφέρον να την απορρίψει, ώστε να προχωρήσει σε διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης. Μάλιστα, αν γίνει δεκτή η ως άνω βαρύτητα του χαρακτηρισμού ενός δανειολήπτη ως μη συνεργάσιμου, τούτο κρίνεται νομικά τουλάχιστον ως άξιο αναφοράς, χωρίς να σημαίνει αυτό πως ο δανειολήπτης δεν οφείλει να συνεργάζεται με το πιστωτικό ίδρυμα, γεγονός εξάλλου που απορρέει από την καλή πίστη και τα συναλλακτικά χρηστά ήθη.

Αν, ωστόσο, ο δανειολήπτης ανταποκριθεί, συμπληρώσει και προσκομίσει την τυποποιημένη οικονομική κατάσταση και όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά⁷¹ στο πιστωτικό ίδρυμα, τότε γίνεται μετάβαση στο στάδιο της λεπτομερούς αξιολόγησης όλων αυτών των εγγράφων, ώστε στη συνέχεια να εξευρεθούν και να προταθούν στον δανειολήπτη, μέσω του τυποποιημένου εγγράφου πρότασης λύσεων ή οριστικής διευθέτησης⁷², οι εξατομικευμένες προτάσεις ρύθμισης - διευθέτησης, βάσει των κατωτέρω ενδεικτικών τύπων του ΚΔΤ, που θεσμοθετήθηκαν με την υπ' αριθ. 42/30.5.2014 ΠΠΕ της ΤΕ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα⁷³, χωρίς μάλιστα να υπάρχει δυνατότητα εξάρτησης της εν λόγω πρότασης από την παροχή (πρόσθετων) ασφαλειών (λχ. προσημείωση υποθήκης) από τον δανειολήπτη υπέρ του πιστωτικού ιδρύματος⁷⁴. Οι τύποι ρυθμίσεων και οριστικών διευθετήσεων που προβλέπονται στον ΚΔΤ είναι ενδεικτικά οι κάτωθι:

⁷⁰Πανίτσας, σε Λαδάς, Τραπεζικές Συναλλαγές, 2016, 70.

⁷¹Βασικός μοχλός προόδου της διαδικασίας επίλυσης καθυστερήσεων είναι η παροχή από τον δανειολήπτη ειλικρινούς και πλήρους πληροφόρησης στο πιστωτικό ίδρυμα αναφορικά με τα επαγγελματικά και περιουσιακά του στοιχεία και τις δαπάνες διαβίωσής του. Τασίτσας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 715.

⁷²Φλάμπουρας, ΧρΐΔ 2016, 313.

⁷³Δέον να επισημανθεί ότι οι προβλεπόμενοι τύποι ρυθμίσεων δεν αναφέρονται περιοριστικά, πλην όμως είναι οι απολύτως αποδεκτοί στη διεθνή πρακτική. Εξάλλου, η ενδεικτική απαρίθμησή τους αποσκοπεί, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 102/30.8.2016 ΠΕΕ της ΤΕ, στην ελάχιστη τυποποίηση εκείνων των λύσεων που τυγχάνουν ευρείας αποδοχής.

⁷⁴<http://yiannatsis.gr/download/kwdikas-deontologias-trapezwn.pdf> [Αύγουστος 2016].

- Τύποι βραχυπρόθεσμων ρυθμίσεων, που έχουν διάρκεια μικρότερη των δύο ετών και επιλέγονται, ως επί το πλείστον, σε περιπτώσεις όπου ο δανειολήπτης αδυνατεί να ανταπεξέλθει στις συμβατικές του υποχρεώσεις παροδικά και όχι μόνιμα. Ενδεικτικά, τέτοιες ρυθμίσεις είναι α) η καταβολή μόνο τόκων (interest only), β) η μειωμένη δόση, μικρότερη των οφειλόμενων τόκων (reduced payment below interest only), γ) η περίοδος χάριτος (grace period), δ) η μειωμένη δόση, μεγαλύτερη των οφειλόμενων τόκων (reduced payment above interest only), ε) η τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών (arrears repayment plan) και στ) η κεφαλαιοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών (arrears capitalization).
- Τύποι μακροπρόθεσμων ρυθμίσεων, οι οποίου έχουν διάρκεια μεγαλύτερη των δύο ετών και αποσκοπούν στην μείωση της τοκοχρεωλυτικής δόσης ή της δανειακής επιβάρυνσης, με γνώμονα ένα συντηρητικό πρόγραμμα μελλοντικής ικανότητας αποπληρωμής. Ενδεικτικά, τέτοιες ρυθμίσεις είναι α) η μείωση επιτοκίου (interest rate reduction), β) η παράταση διάρκειας αποπληρωμής (loan term extension), γ) ο διαχωρισμός οφειλής (split balance) σε δύο τμήματα (tranches), δ) η μερική διαγραφή οφειλής (partial debt forgiveness write down), ε) η λειτουργική αναδιάρθρωση της οφειλέτιδας επιχείρησης (operational restructuring) και ε) η συμφωνία ανταλλαγής χρέους με μετοχικό κεφάλαιο (debt swap).
- Λύσεις οριστικής διευθέτησης, όπου επέρχεται μεταβολή της συμβατικής σχέσης του δανειολήπτη με το πιστωτικό ίδρυμα (συναινετική εγγραφή υποθήκης ή προσημείωσης υποθήκης) ή τερματισμός της (με οικειοθελή παράδοση κινητών ή ακινήτων), με στόχο την οριστική διευθέτηση της απαίτησης κατά του δανειολήπτη. Όπως ενδεικτικά μπορεί να πρόκειται για α) εθελοντική παράδοση ενυπόθηκου ακινήτου (voluntary surrender), β) μετατροπή σε ενοικίαση/χρηματοδοτική μίσθωση (mortgages to rent/lease)⁷⁵, γ) εθελοντική εκποίηση ενυπόθηκου ακινήτου (voluntary sale of property), δ) διακανονισμός απαιτήσεων (settlement of loans), ε) υπερθεματισμός σε πλειστηριασμό ακινήτου από το πιστωτικό ίδρυμα (auction-collateral repossession), στ) ολική διαγραφή οφειλής (full debt

⁷⁵ Φλάμπουρας, ΧρΙΔ 2016, 313.

write off)⁷⁶, ι) πώληση δανείου (loan sale) και λοιπές εξωδικαστικές ενέργειες (other out-of court settlements).

Ο δανειολήπτης δύναται, εντός δεκαπέντε εργάσιμων ημερών, α) να δεχτεί τις εξατομικευμένες προτάσεις του πιστωτικού ιδρύματος, β) να τις τροποποιήσει και να τις υποβάλει εκ νέου, ώστε να αξιολογηθούν από το πιστωτικό ίδρυμα, ή να τις αρνηθεί. Σύμφωνα με την μάλλον κρατούσα άποψη⁷⁷, η στείρα άρνηση των προτάσεων του πιστωτικού ιδρύματος, χωρίς υποβολή αντιπρότασης από τον δανειολήπτη, είναι ικανή, ώστε να οδηγήσει στον χαρακτηρισμό του ως μη συνεργάσιμου⁷⁸. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι η υιοθέτηση της ανωτέρω άποψης φαίνεται να εξομοιώνει τον δανειολήπτη που, στα πλαίσια της διαδικασίας επίλυσης καθυστερήσεων, διαθέτει πλήρως τα στοιχεία του στο πιστωτικό ίδρυμα και απλά αρνείται τις προτάσεις του τελευταίου, ως μη συμφέρουσες για αυτόν, με εκείνον που επιδεικνύει ευθύς εξαρχής πλήρη ασυνέπεια επικοινωνίας με το πιστωτικό ίδρυμα, αντιμετώπιση που μάλλον έρχεται σε αντίθεση με την γενικότερη αρχή της αναλογικότητας. Σε περίπτωση που δεν βρεθεί μία αμοιβαίως αποδεκτή λύση, το πιστωτικό ίδρυμα δύναται να καταγγείλει τις δανειακές συμβάσεις και να ξεκινήσει διαδικασίες αναγκαστικής είσπραξης, τη στιγμή που ο οφειλέτης δύναται να προσφύγει στον ΣΤΚ ή να ζητήσει δικαστική αρωγή βάσει του ν. 3869/2010⁷⁹.

Η διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων ολοκληρώνεται με την λειτουργία της επιτροπής εξέτασης ενστάσεων και τη θεσμοθέτηση λεπτομερώς καταγεγραμμένης διαδικασίας ενστάσεων, όπου ελέγχεται αν τηρήθηκαν, πλήρως και με ορθότητα, οι διαδικασίες του ΚΔΤ. Με άλλα λόγια, έργο της προαναφερόμενης επιτροπής είναι η διαπίστωση της τυπικότητας ως προς την εφαρμογή του ΚΔΤ, ιδίως δε ως προς τον χαρακτηρισμό των δανειοληπτών ως μη συνεργάσιμων, καθώς αυτό φαίνεται να έχει βαρύνουσα σημασία (κίνδυνος πλειστηριασμού πρώτης και κύριας κατοικίας και ενδεχομένως έκπτωση από τις διατάξεις του ν. 3869/2010 ή του ΠτΚ)⁸⁰ και για το λόγο αυτό η συγκεκριμένη επιτροπή θα πρέπει να διαθέτει τον κατάλληλο βαθμό ανεξαρτησίας⁸¹. Δηλαδή, ο δανειολήπτης μπορεί να ισχυριστεί, υποβάλλοντας σχετική ένσταση, ότι δεν τηρήθηκε η νόμιμη διαδικασία για τον χαρακτηρισμό του ως

⁷⁶Ενδεχομένως, ως έσχατη λύση, όταν δεν προβλέπεται άλλος τρόπος αποτελεσματικής ρύθμισης του χρέους.

⁷⁷Φλάμπουρας, ΧρΙΔ 2016, 314.

⁷⁸Βάσει της ανωτέρω θέσης, είναι δεδομένο ότι θα αποδοθεί η έννοια του μη συνεργάσιμου δανειολήπτη και σε αυτόν που αφήνει να παρέλθει άπρακτη η προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να απαντήσει στις προτάσεις του πιστωτικού ιδρύματος για ρύθμιση των οφειλών του.

⁷⁹Γανίτσας, σε Λαδάς (2016), 80.

⁸⁰Μάλιστα, σε αυτή την περίπτωση η επιτροπή ενστάσεων υποχρεούται να εξετάσει την συγκεκριμένη ένσταση.

⁸¹Τζίβα, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1046.

μη συνεργάσιμου, όχι όμως να ενίσταται για το ουσιαστικό περιεχόμενο της πρότασης που του απηύθυνε το πιστωτικό ίδρυμα⁸².

Γ. Αξιολόγηση της χρησιμότητας του ΚΔΤ και η εφαρμογή του μέχρι σήμερα

Η θεσμοθέτηση του ΚΔΤ επιβάλλει στα πιστωτικά ιδρύματα να ακολουθούν πιστά, όπως προαναφέρθηκε, συγκεκριμένους κανόνες και δη να τηρούν την διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων κατά τον χειρισμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων και εν γένει πιστώσεων ιδιωτών και επιχειρήσεων. Με αυτόν τον τρόπο φαίνεται να ελέγχεται και να περιορίζεται η δράση των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των δανειοληπτών, αφού υποχρεώνονται αυτά να βαδίζουν στα προδιατυπωμένα βήματα της διαδικασίας επίλυσης καθυστερήσεων, πριν καταγγείλουν μία συμβατική σχέση και ξεκινήσουν νομικές διαδικασίες σε βάρος των οφειλετών, με σκοπό την είσπραξη των απαιτήσεών τους.

Φαίνεται, δηλαδή, πως επιχειρείται μία ευθεία και συνάμα κομψή παρέμβαση στην ιδιωτική αυτονομία (σε απόκλιση από το άρθρ. 361 ΑΚ) των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τον χειρισμό υποθέσεων μη εξυπηρετούμενων δανείων, προκειμένου να ρυθμιστεί προσηκόντως η σχέση των μερών, δηλαδή να περιορισθεί η αυθαίρετη και καταχρηστική συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων και να δοθεί στους δανειολήπτες μία ευκαιρία να ρυθμίσουν τα χρέη τους εξωδικαστικά⁸³, είτε με συμφωνία, είτε με προσφυγή στον ΣΤΚ⁸⁴ ή σε άλλους φορείς⁸⁵ κατά τη διάρκεια της οποίας α) αναστέλλεται η παραγραφή των απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά των δανειοληπτών, β) προβλέπεται απαλλαγή των τελευταίων από πάσης φύσεως έξοδα που ανακύπτουν στα πλαίσια της διαδικασίας και γ) επέρχεται διακοπή των οχλήσεων κατά την εξέλιξή της⁸⁶. Βέβαια, ο ΚΔΤ δεν αποτελεί πανάκεια για τους δανειολήπτες, καθώς, αν χαρακτηριστούν ως μη συνεργάσιμοι, δίνεται αυτομάτως⁸⁷ η δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να καταγγείλουν τις υφιστάμενες συμβατικές σχέσεις και να μετέλθουν τη χρήση νομικών εργαλείων για την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους⁸⁸.

⁸²Φλάμπουρας, ΧρΙΔ 2016, 314.

⁸³Roussis, The Greek banking code of conduct: the nature and the principles of the legislative intervention in private autonomy within credit agreements, JIBLR 2015, 681 και 685.

⁸⁴Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 714.

⁸⁵Ενδεχομένως θα μπορούσε να προωθηθεί νομοθετικά η υποχρεωτική εφαρμογή του θεσμού της διαμεσολάβησης (ν. 3898/2010) σε ζητήματα υπερχρέωσης φυσικών και νομικών προσώπων. Μάλιστα, το γεγονός αυτό - ειδικά σε υποθέσεις του ν. 3869/2010 - πιθανόν να συνέδραμε στην ουσιαστική αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, όπου τα πινάκια είναι ιδιαίτερα φορτωμένα. Ενδεικτικά αναφέρεται πως αιτήσεις του ν. 3869/2010 προσδιορίζονται προς εκδίκαση στο ΕιρΠειρ το 2020.

⁸⁶Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 747-749.

⁸⁷Με την επιφύλαξη της δυνατότητας υποβολής ένστασης (για συγκεκριμένους λόγους), που δύναται να ανατρέψει τον χαρακτηρισμό ενός δανειολήπτη ως μη συνεργάσιμου.

⁸⁸Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 715.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, μετά την ψήφιση του ν. 4354/2015 περί διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η εφαρμογή του ΚΔΤ πιθανόν να αμβλυνόταν με δεδομένο ότι, βάσει της ΑιΤΕ του ανωτέρω νόμου, ο εκδοχέας της απαίτησης μπορεί να προτείνει στον οφειλέτη μία ρύθμιση πολύ καλύτερη από αυτή που θα του προτείνει το πιστωτικό ίδρυμα στα πλαίσια του ΚΔΤ και επομένως είναι προς το συμφέρον του δανειολήπτη να μεταβιβαστεί η απαίτησή του, ώστε να στραφεί για ρύθμιση στον εκδοχέα, αφού ο τελευταίος θα του προτείνει ευνοϊκότερους όρους σε σχέση με το πιστωτικό ίδρυμα. Αν υποθεθεί πως γίνεται αποδεκτή η ως άνω διαπίστωση, δηλαδή ότι το πιστωτικό ίδρυμα δύναται να προτείνει λιγότερο συμφέρουσες και ελκυστικές λύσεις σε σχέση με τον εκδοχέα μίας απαίτησης, η εξέλιξη αυτή δεν είναι ικανή να θέσει εκποδών την λειτουργία του ΚΔΤ, με δεδομένο ότι ο εκδοχέας οφείλει, μέσω της συμβεβλημένης εταιρίας διαχείρισης, να ξεκινήσει εκ νέου τη διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων που προβλέπεται στον ΚΔΤ. Σε κάθε περίπτωση, ο ΚΔΤ, που ισχύει εδώ και περίπου δύο χρόνια, δεν έχει επιλύσει ή έστω περιορίσει σημαντικά το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων και καθίσταται αμφίβολο αν θα το πετύχει μελλοντικά, με αποτέλεσμα να διατυπώνονται σθεναρές επιφυλάξεις ως προς την αποτελεσματικότητά του⁸⁹.

Διχογνωμία δημιουργήθηκε στην θεωρία κατά πόσο η καταγγελία μίας δανειακής σύμβασης, χωρίς προηγουμένως να έχει τηρηθεί η διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων από τα υπόχρεα πιστωτικά ιδρύματα, συνεπάγεται την αυτόματη ακυρότητά της κατ' άρθρ. 174 ΑΚ⁹⁰. Ομολογουμένως, δικαιολογικός σκοπός θέσπισης του ΚΔΤ ήταν η άσκηση εποπτείας στα πιστωτικά ιδρύματα κατά την διαδικασία χειρισμού των μη εξυπηρετούμενων δανείων και η εξεύρεση λύσεων για την ουσιαστική αντιμετώπιση του φαινομένου της υπερχρέωσης, με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι ο ΚΔΤ αποτελεί ένα ελαστικό σύνολο κανόνων συμπεριφοράς, ήτοι ήπιο δίκαιο και όχι απαγορευτική διάταξη νόμου, που επισύρει αυτοδίκαιη ακυρότητα σε κάθε πράξη που γίνεται κατά παράβασή του. Με άλλα λόγια, υποστηρίζεται ότι πρόκειται για μια συλλογή γενικών αρχών συμπεριφοράς, των οποίων η παραβίαση δεν επενεργεί στον συμβατικό δεσμό των μερών, ήτοι του πιστωτικού ιδρύματος και του δανειολήπτη⁹¹.

Σε κάθε περίπτωση, η ΤΕ έχει την αρμοδιότητα να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις, όταν καταγγέλλεται μία δανειακή σύμβαση, χωρίς να έχει ακολουθηθεί η διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων, όμως αυτό δεν οδηγεί σε ανατροπή της

⁸⁹ Τζίβα, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1058-1059.

⁹⁰ Κιτσαράς, σε Γεωργιάδης/Σταθόπουλος, Αστικός Κώδικας, Γενικές Αρχές, 2016², 523.

⁹¹ Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 718-719.

υφιστάμενης καταγγελίας ως άκυρης, αφού δεν ορίζεται ρητά τέτοια έννομη συνέπεια στον ΚΔΤ. Αν, μεταξύ των επιδιωκόμενων σκοπών του ΚΔΤ, ήταν (και) ο έλεγχος εγκυρότητας των καταγγελιών των δανειακών συμβάσεων, αυτό θα είχε προβλεφθεί ρητά, η δε απουσία σχετικής ρύθμισης οδηγεί αναπόφευκτα στην μη αποδοχή της άποψης ότι η καταγγελία, κατά παράβαση του ΚΔΤ, είναι αυτοδικαίως άκυρη⁹². Επομένως, μπορεί μάλλον να ειπωθεί, αν και υποστηρίζεται σθεναρά και το αντίθετο, ότι ο ΚΔΤ είναι ένα ενδιαφέρον σύνολο μη εξαναγκαστών κανόνων, που διαμορφώθηκαν, πάντως, επί τη βάση του ελληνικού ουσιαστικού δικαίου⁹³, για το λόγο δε αυτό δημιουργήθηκε ευλόγως η διχογνωμία για τις έννομες συνέπειες που επιφέρει η μη πιστή εφαρμογή του.

Με γνώμονα το τελευταίο σημείο της ως άνω θέσης, δηλαδή ότι ο ΚΔΤ διαμορφώθηκε ακολουθώντας τις γενικές επιταγές του ελληνικού δικαϊκού συστήματος, υποστηρίχθηκε έντονα η άποψη ότι η διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων είναι ένα σύνολο ειδικότερων κανόνων αναγκαστικού χαρακτήρα⁹⁴, που λειτουργούν αμφίπλευρα⁹⁵ και αποτελούν εξειδίκευση α) της καλής πίστης του άρθρ. 288 ΑΚ και των συναλλακτικών χρηστών ηθών του άρθρ. 200 ΑΚ, όπως αυτά ισχύουν την παρούσα στιγμή (της οικονομικής κρίσης) στο χώρο του τραπεζικού δικαίου⁹⁶, και β) των προϋποθέσεων για την νόμιμη άσκηση του δικαιώματος καταγγελίας⁹⁷. Επομένως, η άσκηση του εν λόγω διαπλαστικού δικαιώματος, κατά παραβίαση των ειδικότερων ρυθμίσεων (του ΚΔΤ), θα μπορούσε να αμφισβητηθεί δικαστικά είτε με αναγνωριστική αγωγή⁹⁸, είτε με άμυνα (ιδίως κατ' ένσταση, ανακοπή κατά διαταγή πληρωμής)⁹⁹ και ενδεχομένως να εξουδετερωθεί νομικά με την επίκληση των άρθρ. 174, 178, 179 και 281 ΑΚ¹⁰⁰. Ωστόσο, η ανωτέρω διαπίστωση, δηλαδή ότι ο ΚΔΤ είναι ένας μηχανισμός εξειδίκευσης των κανόνων δικαίου που ισχύουν σε αυτού του είδους ενοχές δεν δύναται να λάβει μία προκαθορισμένη γενική παραδοχή, αλλά θα πρέπει να διερευνάται και να προκύπτει *in concreto*, αναλόγως με την βαρύτητα της παραβίασης, το είδος της και την (έννομη) συνέπεια που μπορεί να έχει¹⁰¹.

⁹² Φλάμπουρας, ΧρΙΔ 2016, 316-318.

⁹³ Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 720-721.

⁹⁴ Roussis, JIBLR 2015, 685.

⁹⁵ Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 727-728.

⁹⁶ Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 723-724.

⁹⁷ Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 723.

⁹⁸ Κεραμεύς, Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 1986, 131-132.

⁹⁹ Γανίτσας, σε Λαδάς (2016), 82.

¹⁰⁰ Φίλιος, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2011⁴, 168 επ.

¹⁰¹ Πχ. αν ένας δανειολήπτης χαρακτηριστεί ως μη συνεργάσιμος, χωρίς να έχει ακολουθηθεί η προβλεπόμενη διαδικασία γραπτής ενημέρωσης και αυτό έχει ως (άμεση) συνέπεια να

Σε σύμπνοια με την ως άνω θέση, όχι όμως απόλυτη, επιβεβαιώνεται ότι ο ΚΔΤ δεν είναι ήπιο δίκαιο, παρά τον αναπόφευκτο συνειρμό που προκαλεί η ονομασία του, η οποία για το λόγο αυτό χαρακτηρίζεται ως άστοχη¹⁰², αλλά ένα σύνολο κανόνων θετικού δικαίου, το οποίο ωστόσο δεν αποτελεί εξειδίκευση των γενικών αρχών και ρητρών που διαπνέουν το ουσιαστικό δίκαιο. Ο ΚΔΤ υποστηρίζεται ότι είναι ένα ξεχωριστό σύνολο κανόνων δικαίου, που προκαθορίζει την συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων και των δανειοληπτών¹⁰³ στα πλαίσια της συναλλακτικής τους σχέσης, αποσκοπώντας στην αποκατάσταση της διαταραχθείσας μεταξύ των μερών εμπιστοσύνης.

Μάλιστα, εφόσον γίνει δεκτό ότι το πιστωτικό ίδρυμα έχει καταγγείλει καταχρηστικά τη δανειακή σύμβαση, ενδεχομένως θεμελιώνεται, βάσει των διατάξεων των άρθρ. 914 και 932 ΑΚ¹⁰⁴, δικαίωμα αγωγής αποζημίωσης. Σε αυτή τη περίπτωση ζήτημα γεννάται κατά πόσο ο δανειολήπτης θα πρέπει, πριν ασκήσει την εν λόγω αγωγή, να έχει εξαντλήσει πλήρως τις δυνατότητες που προβλέπονται στην διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων, δηλαδή, αν πρέπει προηγουμένως να υποβάλει υποχρεωτικά ένσταση στην επιτροπή ενστάσεων για παραβίαση της διαδικασίας επίλυσης καθυστερήσεων και μετά να ζητήσει δικαστική αρωγή.

Μάλλον ορθότερη δικονομικά είναι η άποψη ότι ο δανειολήπτης δεν υποχρεούται, προτού καταθέσει αγωγή αποζημίωσης κατά του πιστωτικού ιδρύματος για παραβιάσεις της διαδικασίας επίλυσης καθυστερήσεων και δη για μη νόμιμη καταγγελία των δανειακών συμβάσεων, να εξαντλήσει τις δυνατότητες που του παρέχονται εξωδικαστικά, δηλαδή η υποβολή ένστασης στην αρμόδια επιτροπή δεν είναι ενδοδιαδικαστική προϋπόθεση - αίρεση για την άσκηση σχετικής αγωγής. Ωστόσο, μάλλον προτιμότερη δογματικά είναι η υποβολή σχετικής ένστασης και εφόσον αυτή εξελιχθεί αρνητικά, μετά να ακολουθήσει η κατάθεση σχετικής αγωγής στο αρμόδιο καθ' ύλην και κατά τόπον δικαστήριο. Με αυτόν τον τρόπο ο δανειολήπτης επιδεικνύει την καλή πρόθεσή του να επιλυθεί το ζήτημα εξωδικαστικά, εμπλουτίζει τα πραγματικά περιστατικά μίας μελλοντικής αγωγής και διανθίζει το αποδεικτικό υλικό της σχετικής διαφοράς¹⁰⁵, στοιχεία που ενδεχομένως να αποβούν

εκπονηθεί, μέσω πλειστηριασμού, η πρώτη και κύρια κατοικία, τότε ενδεχομένως θα μπορούσε να ερμηνευθεί ο ΚΔΤ ως εξειδίκευση των κανόνων που ισχύουν επί των τραπεζικών συναλλαγών και να εξεταστεί η νομιμότητα του χαρακτηρισμού του ως μη συνεργάσιμου.

¹⁰² Τζίβα, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1039.

¹⁰³ Τζίβα, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1057-1058.

¹⁰⁴ Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Αλεξανδρίδου 2016, 726.

¹⁰⁵ Ενόψει μάλιστα του γεγονότος ότι, μετά τον ν. 4335/2015, το αποδεικτικό υλικό και όλα τα διαδικαστικά έγγραφα, σύμφωνα με το άρθρ. 237 παρ. 1 ΚΠολΔ (τακτική διαδικασία), πρέπει

καταλυτικά για την ευδοκίμηση της εν λόγω αγωγής. Τέλος, η κοινοποίηση της εν λόγω αγωγής στην ΤΕ, με δεδομένες τις εποπτικές εξουσίες της, δύναται να οδηγήσει σε επιβολή διοικητικών προστίμων κατά του συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος.

Πάντως, προς το παρόν το ανωτέρω αναδυόμενο ζήτημα δεν έχει απασχολήσει ιδιαίτερα στην πράξη, καθώς το σύνολο των πιστωτικών ιδρυμάτων έχει καθιερώσει και εφαρμόζει κατά κανόνα τη διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων, πριν την άσκηση του διαπλαστικού δικαιώματος καταγγελίας των δανειακών συμβάσεων και την κίνηση λοιπών νομικών ενεργειών. Βέβαια, σε ορισμένα τοπικά υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων παρατηρούνται σποραδικά, φαινόμενα άγνοιας ή μη πιστής εφαρμογής των λεπτομερών ρυθμίσεων του ΚΔΤ¹⁰⁶, χωρίς ωστόσο μέχρι σήμερα να έχουν γεννηθεί ακόμα πολλές δικαστικές διαμάχες προς αυτή την κατεύθυνση.

II. Εταιρίες διαχείρισης των κόκκινων δανείων (ν. 4354/2015) και εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών (ν. 3758/2009)

Με δεδομένο ότι, παρά την εφαρμογή του ΚΔΤ, το πρόβλημα των κόκκινων δανείων δεν λύθηκε, ανέκυψε η ανάγκη αναζήτησης νέων τρόπων για την διευθέτησή του. Σε αυτά τα πλαίσια, θεσπίστηκε ο ν. 4354/2015, που προβλέπει δύο τρόπους για την άμβλυνση του φαινομένου, την ανάθεση της διαχείρισης δανείων και πιστώσεων σε εταιρίες ορισμένου τύπου και την πώλησή τους σε άλλου είδους εταιρίες. Δέον να επισημανθεί ότι οι διατάξεις του ανωτέρω νομοθετήματος αναμορφώθηκαν σημαντικά με τον ν. 4389/2016, καθώς επήλθαν ουσιώδεις αλλαγές και ως προς τις δύο διαδικασίες διευθέτησης του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Καταρχήν, σύμφωνα με το άρθρ. 1 παρ. 1^α και άρθρ. 2 παρ. 1 του ν. 4354/2015, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει δυνάμει του άρθρ. 70 παρ. 1 του ν. 4389/2016, υπό διαχείριση από ειδική εταιρία, η μορφή της οποίας αναλύεται κατωτέρω, δύναται να τεθούν παντός είδους ανοίγματα (δάνεια ή/και πιστώσεις) που χορηγούνται ή έχουν χορηγηθεί από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, εκτός των αναφερόμενων στο άρθρ. 2 παρ. 5 περ. δ του ν. 4261/2014. Επομένως, δεν είναι πλέον απαραίτητο ένα άνοιγμα να παρουσιάζει καθυστέρηση στην εξυπηρέτησή του μεγαλύτερη των ενενήντα ημερών, για ν' ανατεθεί η διαχείρισή του σε ειδικού τύπου

να κατατεθούν εντός προθεσμίας εκατό ημερών από την κατάθεση της αγωγής, η προεργασία για την συγκέντρωσή του κρίνεται εξαιρετικά σημαντική. Μπαλογιάννη, σε Απαλλαγική, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2016⁴, 716-717· Τριανταφυλλίδης, Η άσκηση και συζήτηση της αγωγής κατά την τακτική διαδικασία με βάση το νέο ΚΠολΔ, ΕφΑΔ 2015, 975.

¹⁰⁶ Τζίβα, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1038-1039.

εταιρίες, γεγονός που προβλεπόταν ως προϋπόθεση στην αρχική εκδοχή του ν. 4354/2015. Μοναδικός περιορισμός ως προς τη δυνατότητα ανάθεσης διαχείρισης, συναντάται στα δάνεια του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, εξαίρεση η οποία φαίνεται προβληματική, διότι δεν δικαιολογείται επαρκώς ο σκοπός της και δεν συνάδει με την αρχή της ισότητας¹⁰⁷.

Σύμφωνα με το άρθρ. 1 παρ. 1^α του ν. 4354/2015, όπως ισχύει, τη διαχείριση απαιτήσεων από ανοίγματα δύναται ν' αναλάβουν αποκλειστικά: α) α.ε. διαχείρισης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, ειδικού και αποκλειστικού σκοπού που εδρεύουν στην Ελλάδα και β) εταιρίες που εδρεύουν σε κράτος - μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, με οποιονδήποτε νομικό τύπο αποδεκτό για ιδρύματα που διέπονται από τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ της 26ης Ιουνίου 2013 σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, υπό την προϋπόθεση ότι έχουν εγκατασταθεί νόμιμα στην Ελλάδα μέσω υποκαταστήματος με σκοπό τη διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, με την επιφύλαξη των διατάξεων της ανωτέρω Οδηγίας, καθώς και της Οδηγίας 2004/39/ΕΚ της 21ης Απριλίου 2004, για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων, και του άρθρ. 1 παρ. 1^δ του εν λόγω νόμου.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η πρώτη κατηγορία των εταιριών στις οποίες επιτρέπεται ν' ανατεθεί η διαχείριση απαιτήσεων, καθώς απαιτείται να είναι ειδικού και αποκλειστικού σκοπού, δηλαδή ο μοναδικός λόγος ύπαρξής τους πρέπει να είναι η διαχείριση απαιτήσεων πιστωτικών ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, γεγονός που δεν προβλεπόταν ρητά στην αρχική μορφή του ν. 4354/2015¹⁰⁸. Όσον αφορά στην δεύτερη κατηγορία των εταιριών που δύναται ν' αναλάβουν τη διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια ή/και πιστώσεις, δέον να επισημανθεί ότι, αφού εδρεύουν στο εξωτερικό, είναι απαραίτητο, κατά τον νομοθέτη, για λόγους προστασίας των δανειοληπτών και αποτελεσματικότερης επικοινωνίας μεταξύ των μερών, να ιδρύουν υποκαταστήματα στην ημεδαπή, ρύθμιση που κρίνεται εύλογη¹⁰⁹. Αμφότερες οι παραπάνω κατηγορίες εταιριών απαιτείται να λάβουν ειδική άδεια από την ΤΕ για την

¹⁰⁷ Σε διαχείριση υπόκεινται όλα τα δάνεια, λχ. στεγαστικά, καταναλωτικά (retail banking), επιχειρηματικά δάνεια (corporate banking), με εξαίρεση αυτά που χορηγήθηκαν από το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και αυτά που δόθηκαν με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. *Χασάπης*, Η απόκτηση και διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις κατά τον Ν. 4354/2015, όπως ισχύει, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις 2017, 1.

¹⁰⁸ *Τσολακίδης*, Μεταβίβαση απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ΧρΠΔ 2016, 644.

¹⁰⁹ Η εν λόγω πρόσθετη υποχρέωση περί ίδρυσης υποκαταστήματος στην Ελλάδα αποσκοπεί στο να μην καταστήσει δυσμενέστερη τη θέση του οφειλέτη των κρίσιμων απαιτήσεων, αφού ελλείπει υποκαταστήματος στην Ελλάδα, θα είχε δυσκολίες επικοινωνίας με την εν λόγω εταιρία διαχείρισης των οφειλών του και θα ήταν υποχρεωμένος να επιδίδει εξώδικα ή/και δικαστικά έγγραφα στο εξωτερικό, γεγονός που συνεπάγεται αυξημένα έξοδα επιδόσεων.

νόμιμη έναρξη της δραστηριότητάς τους, η οποία δημοσιεύεται στην ΕτΚ και ταυτόχρονα καταχωρούνται στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο.

Πάντως, υποστηρίζεται σθεναρά η άποψη ότι ο περιορισμός της ανάθεσης της διαχείρισης απαιτήσεων¹¹⁰ αποκλειστικά στους ως άνω τύπους εταιριών είναι προβληματικός, καθώς τέτοιες υπηρεσίες (διαχείρισης) δύναται να παρασχεθούν βάσει άλλων αδειών για την παροχή συναφών υπηρεσιών με βάση το ενωσιακό δίκαιο για την παροχή των επενδυτικών ή τραπεζικών ή άλλων συναφών υπηρεσιών, είτε διασυνοριακά, είτε με εγκατάσταση στην Ελλάδα, δυνάμει του ν. 3606/2007 και του ν. 4261/2014. Η προαναφερθείσα άποψη ερείδεται στη διάταξη του άρθρ. 1 παρ. 1^ο του ν. 4354/2015, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις του εν λόγω νόμου δεν επηρεάζουν την εφαρμογή του ν. 3606/2007 και του ν. 4261/2014¹¹¹.

Επιπλέον, η κακή διατύπωση του ν. 4354/2015 σε αυτό το σημείο, φαίνεται (και) από το γεγονός ότι ναι μεν αναφέρεται ότι δεν επηρεάζεται η εφαρμογή του ν. 3606/2007 και του ν. 4261/2014, αλλά δεν γίνεται καμία μνεία στον ν. 4209/2013 περί διαχειριστών οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων, ο οποίος μάλιστα αποτελεί μεταφορά στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2011/61/ΕΕ της 8ης Ιουνίου 2011, σχετικά με τους διαχειριστές οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων. Βέβαια, η ως άνω παράλειψη μπορεί να δικαιολογηθεί με το επιχείρημα ότι οι εταιρίες διαχείρισης του ν. 4354/2015 δεν συνιστούν επενδυτικά κεφάλαια¹¹², αφού στην πραγματικότητα δεν συγκεντρώνουν κεφάλαια με σκοπό την επένδυσή τους, αλλά διαχειρίζονται περιουσιακά στοιχεία τρίτων¹¹³.

Για να χορηγηθεί μία άδεια διαχείρισης από την ΤΕ, πρέπει να πληρούνται σωρευτικά όλες οι προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρ. 1 παρ. 2 έως και 5 του ν. 4354/2015 και στην υπ' αριθ. 95/27.5.2016 ΠΕΕ της ΤΕ¹¹⁴. Δικαιοπολιτική βάση των ιδιαίτερα αυξημένων προϋποθέσεων που απαιτούνται να συντρέχουν, ώστε να δοθεί άδεια διαχείρισης απαιτήσεων από την ΤΕ σε μία εταιρία¹¹⁵ είναι αφενός η προστασία

¹¹⁰Asset management.

¹¹¹ Κουλορίδας, Η Τιτλοποίηση Απαιτήσεων ως μηχανισμός διαχείρισης και αναχρηματοδότησης επιχειρηματικών και στεγαστικών δανείων, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις 2017, 10.

¹¹²Η άποψη αυτή φανερώνει ότι ο ν. 4354/2015 έχει κοινωνική και όχι επενδυτική πολιτική, δηλαδή απoσκοπεί στην επίτευξη της οικονομικής ανάκαμψης και ανάπτυξης με κοινωνικά κριτήρια. Μούζουλας, Ζητήματα από την εφαρμογή του Ν. 4354/15, όπως ισχύει μετά τους Ν. 4389/16 ως 4393/16 για τις εταιρίας διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, ΧρηΔικ 2016, 34.

¹¹³Μούζουλας, ΧρηΔικ 2016, 35-36.

¹¹⁴Αντικατέστησε την υπ' αριθ. 82/8.3.2016 ΠΕΕ της ΤΕ. Μούζουλας, ΧρηΔικ 2016, 28.

¹¹⁵Σύμφωνα με το άρθρ. 1 παρ. 23 του ν. 4354/2015, η ΤΕ δύναται να εξειδικεύσει περαιτέρω τα κριτήρια, τις προϋποθέσεις και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την λήψη άδειας διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων τραπεζικών απαιτήσεων.

και η εν γένει διασφάλιση των δικαιωμάτων των δανειοληπτών¹¹⁶, αφετέρου δε η ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου και η περιφρούρηση της διαφάνειας στις συναλλαγές. Μάλιστα, ο ρόλος της ΤΕ δεν ολοκληρώνεται με την εξέταση των κρίσιμων όρων και τη χορήγηση της σχετικής άδειας διαχείρισης, αλλά συνεχίζεται κατά τρόπο εποπτικό (άρθρ. 1 παρ. 14, 16 και 18 του ν. 4354/2015) και κατά τη διάρκεια δράσης των εν λόγω εταιριών και σε περίπτωση που λάβουν χώρα παραβιάσεις, υπάρχει δυνατότητα ανάκλησης της δοθείσας άδειας κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρ. 1 παρ. 11 έως 13 του ως άνω νόμου.

Ως προς την σύμβαση ανάθεσης διαχείρισης των απαιτήσεων, προβλέπεται, βάσει του άρθρου 2 παρ. 2 του ν. 4354/2015, συστατικός έγγραφος τύπος, όπου πρέπει να γίνεται μνεία τουλάχιστον α) των απαιτήσεων που πρόκειται να τεθούν υπό διαχείριση, β) του σταδίου καθυστέρησης στο οποίο βρίσκονται και γ) της καταβλητέας αμοιβής διαχείρισης, η οποία απαγορεύεται να επιρρίπτεται στον οφειλέτη. Ως προς το ουσιαστικό περιεχόμενο της σύμβασης, αυτό δύναται να συνίσταται ενδεικτικά στην είσπραξη των απαιτήσεων, στη νομική και λογιστική παρακολούθησή τους, στη διενέργεια διαπραγματεύσεων με τους οφειλέτες, στη σύναψη συμβάσεων συμβιβασμού κατ' άρθρ. 871 και 872 ΑΚ, στην αναδιάρθρωση και τον διακανονισμό των οφειλών βάσει του ΚΔΤ¹¹⁷ καθώς και σε οποιαδήποτε άλλη πράξη διαχείρισης¹¹⁸.

Επιπλέον, οι εταιρίες διαχείρισης έχουν και δικονομικής φύσεως εξουσίες. Πιο συγκεκριμένα, νομιμοποιούνται ενεργητικά και παθητικά, ως μη δικαιούχοι διάδοχοι¹¹⁹, να ασκούν κάθε ένδικο βοήθημα και να προβαίνουν σε κάθε άλλη δικαστική ενέργεια που αποσκοπεί στην είσπραξη των απαιτήσεων που διαχειρίζονται καθώς και να ενεργοποιούν, να παρίσταται ή/και να λαμβάνουν μέρος σε προπρωχευτικές διαδικασίες εξυγίανσης και πτωχευτικές διαδικασίες αφερεγγυότητας και εν γένει διαδικασίες διευθέτησης οφειλών (λχ. ν.3869/2010)¹²⁰ των δανειοληπτών. Μάλιστα, σύμφωνα με πρόσφατη νομολογία¹²¹, η οποία, ναι μεν

¹¹⁶ΑιτΕ ν. 4354/2015. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρ. 1 παρ. 22 του εν λόγω νόμου, οι εταιρίες διαχείρισης α) πρέπει να λαμβάνουν ευνοϊκά μέτρα για τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες και β) υπάγονται στον ΚΔΤ και θεωρούνται προμηθεύτριες κατά την έννοια του ν. 2251/1994 και ως εκ τούτου οι οφειλέτες των κρίσιμων απαιτήσεων απολαμβάνουν την προστασία του νόμου περί καταναλωτή.

¹¹⁷Ρούσσης, Το ειδικό δίκαιο εκχώρησης απαιτήσεων, ΧρΙΔ 2016, 574-575.

¹¹⁸ Να σημειωθεί, βέβαια, πως κάθε σύμβαση ανάθεσης διαχείρισης πριν ισχύσει, υποβάλλεται σε έλεγχο από την ΤΕ, γεγονός που αποσκοπεί στην προστασία των δανειοληπτών.

¹¹⁹Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, 2012, 142.

¹²⁰Στο άρθρ. 2 παρ. 4 του ν. 4354/2015 αναφέρεται, μεταξύ άλλων, η ανάμειξη των εταιριών διαχείρισης στις διαδικασίες του ν. 4307/2014, ο οποίος, όμως, έχει παύσει πλέον να ισχύει.

¹²¹ΜΠΡΑΘ 6310/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

σχετίζεται με την εφαρμογή του ν. 3156/2003, αλλά, λόγω της ταυτότητας των δύο νομοθετημάτων, δύναται ν' αναφερθεί και στα πλαίσια του ν. 4354/2015, για την έκδοση διαταγής πληρωμής υπέρ εταιρίας διαχείρισης, απαιτείται α) να γίνει αναφορά στην αίτηση ότι λειτουργεί ως μη δικαιούχος διάδικος¹²² και β) προσκομιδή των εγγράφων που την νομιμοποιούν (ιδίως σύμβαση διαχείρισης, ΦΕΚ ίδρυσης, πιστοποιητικό του Γενικού Εμπορικού Μητρώου), άλλως, σε περίπτωση που ασκηθεί νομίμως και εμπροθέσμως ανακοπή, δύναται ν' ακυρωθεί η σχετική διαταγή πληρωμής, ως απαράδεκτη, λόγω έλλειψης ενεργητικής νομιμοποίησης. Βάσει της ανωτέρω νομολογίας, κρίνεται ορθότερο να γίνεται αναφορά του τρόπου νομιμοποίησης της εταιρίας διαχείρισης, όχι μόνο κατά την έκδοση διαταγής πληρωμής, αλλά σε κάθε δικαστική ενέργεια που εκκινεί ή συνεχίζει αυτή στο όνομα και για λογαριασμό του δικαιούχου της απαίτησης.

Ως προς τις δικαστικές αποφάσεις που θα εκδοθούν στα πλαίσια της ανωτέρω δράσης των εταιριών διαχείρισης, δέον ν' αναφερθεί, ότι θα δεσμεύουν και τον δικαιούχο της απαίτησης (άρθρ. 2 παρ. 4 εδ. β' του ν. 4354/2015), λόγω δεδικασμένου¹²³. Από όλα τα ανωτέρω, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι οι εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων έχουν ευρείες αρμοδιότητες ουσιαστικής και δικονομικής φύσεως, ώστε να επιτύχουν το σκοπό λειτουργίας τους¹²⁴, ήτοι την επιτυχή διαχείριση των απαιτήσεων, χωρίς ωστόσο να εμφανίζονται προς τα έξω ως δικαιούχοι τους, αλλά ως άμεσοι αντιπρόσωποι¹²⁵ των δικαιούχων, ήτοι των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων ή των εκδοχέων (σε περίπτωση πώλησης).

Επιπλέον, δέον να επισημανθεί ότι οι εταιρίες διαχείρισης απαιτήσεων δύναται, σύμφωνα με το άρθρ. 1 παρ. 20 του ν. 4354/2015, όπως ισχύει, να λάβουν πρόσθετη¹²⁶ άδεια από την ΤΕ, προκειμένου να χορηγούν νέα δάνεια ή/και πιστώσεις σε δανειολήπτες, με αποκλειστικό όμως σκοπό την αναχρηματοδότηση των δανείων ή/και πιστώσεων που διαχειρίζονται ή την αναδιάρθρωση της δανειολήπτριας επιχείρησης, δυνάμει ενός συγκεκριμένου σχεδίου αναδιάρθρωσης που συμφωνείται μεταξύ των μερών, υπό την προϋπόθεση της προηγούμενης συναίνεσης¹²⁷ του

¹²²Γερωντίδης, σε Λαδάς (2016), 323.

¹²³Νίκας (2012), 629.

¹²⁴Βέβαια, οι εταιρίες διαχείρισης θα πρέπει, βάσει του άρθρ. 2 παρ. 5 εδ. β' του ν. 4354/2015, να τηρούν, κατά τη λειτουργία τους, τις ρυθμίσεις του ν. 3758/2009.

¹²⁵Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 644.

¹²⁶Εκλαμβάνεται ως επέκταση της δραστηριότητας της εταιρίας διαχείρισης που ήδη έχει λάβει άδεια διαχείρισης, και όχι ως ανεξάρτητη άδεια. Μούζουλας, ΧρηΔικ 2016, 29.

¹²⁷Η εν λόγω υποχρέωση ενδέχεται να οδηγήσει σε καθυστερήσεις. Μούζουλας, ΧρηΔικ 2016, 29.

δικαιούχου της απαίτησης (πιστωτικού ιδρύματος ή εταιρίας απόκτησης) που θα αφορά το συνολικό σχέδιο αναχρηματοδότησης. Η ως άνω πρόβλεψη του νομοθέτη κρίνεται λογική, καθώς η αναχρηματοδότηση απαιτήσεων συνδέεται γενικά με τη διαχείρισή τους¹²⁸, το γεγονός δε ότι τελεί υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις¹²⁹ θα φιλτράρει αποτελεσματικά τη χορήγηση νέων δανείων ή/και πιστώσεων .

Θα έλεγε κανείς ότι με δεδομένη την δυνατότητα που υπάρχει για πώληση των δανείων ή/και πιστώσεων, η απλή ανάθεσή τους σε εταιρίες διαχείρισης είναι λιγότερο συμφέρουσα για τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς με αυτόν τον τρόπο τα εν λόγω δάνεια παραμένουν στους ισολογισμούς τους προκαλώντας σχετική επιβάρυνση, συνέπεια που εξαλείφεται στην περίπτωση της πώλησης, αφού τα πιστωτικά ιδρύματα αποξενώνονται πλήρως από τις συγκεκριμένες απαιτήσεις που μεταβιβάζονται. Επομένως, το πλεονέκτημα της διαδικασίας πώλησης έναντι της σύμβασης ανάθεσης είναι εμφανές και θα μπορούσε να καταστήσει κενό γράμμα την εφαρμογή της τελευταίας. Όμως, βάσει του άρθρ. 1 παρ. 1 περ. γ του ν. 4354/2015, οι εταιρίες που αποκτούν δάνεια στα πλαίσια της διαδικασίας πώλησης πρέπει¹³⁰ να έχουν συνάψει a priori¹³¹ συμφωνία ανάθεσης της διαχείρισης αυτών των απαιτήσεων με νομίμως αδειοδοτηθείσα εταιρία διαχείρισης, με αποτέλεσμα να διατηρείται στο επίκεντρο η λειτουργία του άρθρ. 2 του ν. 4354/2015.

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων των δανειοληπτών από τις εταιρίες διαχείρισης. Γενικός κανόνας του τραπεζικού δικαίου είναι ότι οι πάσης φύσεως πληροφορίες των συναλλασσόμενων, που περιέρχονται σε γνώση των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων ένεκα συμβατικών σχέσεων είναι απόρρητες και απαγορεύεται η κοινοποίησή τους σε τρίτα πρόσωπα¹³². Ωστόσο, με το άρθρ. 1 παρ. 21 του ν. 4354/2015 εισάγεται μία εξαίρεση, κατά την οποία το επαγγελματικό και τραπεζικό απόρρητο που υφίσταται μεταξύ των τραπεζών και των δανειοληπτών, των οποίων οι οφειλές ανατέθηκαν σε εταιρίες διαχείρισης αίρεται, όχι όμως γενικά και αόριστα, αλλά μόνο ως προς τη διαβίβαση των πληροφοριών που είναι απολύτως αναγκαίες¹³³ για την επίτευξη του σκοπού της ανατεθείσας διαχείρισης και εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις του άρθρ. 10 παρ. 20 και 21 του ν. 3156/2003 περί τιτλοποίησης απαιτήσεων, με

¹²⁸Μούζουλας, ΧρηΔικ 2016, 29.

¹²⁹Κατσάς, Η εκχώρηση απαιτήσεων από την πώληση δανείων (ν. 4354/2015), Επιστημονική συνάντηση Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικολόγων 2017, 3 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

¹³⁰Ανάγεται σε όρο του ισχυρού της σύμβασης πώλησης.

¹³¹Μούζουλας, ΧρηΔικ 2016, 29.

¹³² Μικρουλέα, σε Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 475.

¹³³Άρθρ. 25 παρ. 1 Σ.

αποτέλεσμα να υφίσταται (νομίμως)¹³⁴ δυνατότητα για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων των οφειλετών από τις εταιρίες διαχείρισης.

Την παρούσα στιγμή, σύμφωνα με δημοσιογραφικές πηγές¹³⁵, έχουν κατατεθεί στην ΤΕ αρκετές αιτήσεις για απόκτηση άδειας διαχείρισης απαιτήσεων. Ωστόσο, λόγω των ιδιαίτερα αυξημένων προϋποθέσεων που απαιτούνται, έχουν δοθεί μόνο δύο άδειες. Η πρώτη εξ αυτών χορηγήθηκε στην νεοσυσταθείσα εταιρία με την επωνυμία Ceral, που ίδρυσαν από κοινού η ανώνυμη τραπεζική εταιρία με την επωνυμία Alpha Bank ΑΕ και η ισπανική εταιρία Aktua, η οποία (νέα εταιρία) αρχικά θα αναλάβει τη διαχείριση χαρτοφυλακίου στεγαστικών, καταναλωτικών και μικρών επιχειρηματικών δανείων που εμφανίζουν καθυστέρηση μεγαλύτερη των ενενήντα ημερών¹³⁶. Η άλλη άδεια δόθηκε στην εταιρία με την επωνυμία FPS ΑΕ¹³⁷ που ανήκει στον όμιλο της Eurobank και μετεξελίχθηκε σε εταιρία διαχείρισης¹³⁸, τη στιγμή που δε λείπει και η φημολογία ότι έχουν καταθέσει σχετική αίτηση και μεγάλα δικηγορικά γραφεία που δραστηριοποιούνται στον τομέα της είσπραξης των απαιτήσεων, χωρίς ωστόσο να επιβεβαιώνεται η εν λόγω είδηση από έγκυρες πηγές.

Με δεδομένο ότι, βάσει του άρθρ. 2 παρ. 5 του ν. 4354/2015, οι εταιρίες διαχείρισης μπορούν, να προσλαμβάνουν, για την υποβοήθηση του έργου τους, εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών που λειτουργούν σύμφωνα με το ν. 3758/2009 ή αντίστοιχου σκοπού εταιρίες, που λειτουργούν σε κράτος - μέλος της ΕΕ ή σε κράτος του Ενιαίου Οικονομικού Χώρου, κρίνεται χρήσιμη η επισκόπηση των βασικότερων προβλημάτων που ανέκυψαν κατά τη δράση των εν λόγω εταιριών και η εξέταση των σημείων όπου τέμνονται τα δύο νομοθετήματα.

Καταρχήν, οι εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων δεν είναι νέο φαινόμενο στην ελληνική κοινωνία, απλώς η δράση τους άνοιξε κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, λόγω της ραγδαίας αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων.

Στα πλαίσια λειτουργίας τους, κατά την οποία προέκυψαν οκτώ ολίγα κρούσματα προσβολής της προσωπικότητας των οφειλετών (άρθρ. 57 ΑΚ), παραβιάσεις των προσωπικών δεδομένων (ν. 2472/1997) ακόμα και ποινικά αξιόποινες πράξεις (ιδίως άρθρ. 361, 371 ΠΚ), ανέκυψε η αδήριτη ανάγκη, χάριν

¹³⁴ Εκφράζεται η άποψη ότι η εν λόγω επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων, παρόλο που προβλέπεται νομοθετικά, αντίκειται στις διατάξεις του Σ.

¹³⁵ <http://kathimerini.gr/870917/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/tesseris-aithseis-gia-etairies-diaxeirishs-kokkinwn-daneiwn> [12.8.2016].

¹³⁶ Ενδεχομένως ν' αναλάβει τη διαχείριση και δανείων που παρουσιάζουν μικρότερη καθυστέρηση, αφού προβλέπεται νομοθετικά σχετική δυνατότητα.

¹³⁷ <https://www.eurobank.gr/Uploads/pdf/Financial%20Statements%20FPS%202012.pdf>.

¹³⁸ <http://www.kathimerini.gr/899471/article/oikonomia/epixeirhseis/sthn-fps-ths-eurobank-h-deyterh-adeia-gia-th-diaxeirish-kokkinwn-daneiwn> [8.3.2017].

προστασίας και βελτίωσης της καθημερινότητας των οφειλετών, να υπαχθούν σε ένα κανονιστικό, εποπτικό και διαφανές πλαίσιο λειτουργίας¹³⁹ και ως εκ τούτου, κατόπιν κοινής απαίτησης (πολιτών, δικηγόρων¹⁴⁰, πιστωτικών ιδρυμάτων, ΤΕ και διάφορων φορέων) ψηφίστηκε ο ν. 3758/2009, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, δυνάμει του ν. 4038/2012.

Σύμφωνα με το άρθρ. 3 παρ. 3 του ν. 3758/2009, ως εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις¹⁴¹ ορίζονται οι κεφαλαιουχικές εταιρίες¹⁴², που εγγράφονται υποχρεωτικά στο ηλεκτρονικό μητρώο που τηρείται στο Υπουργείο Ανάπτυξης¹⁴³ και έχουν ως αποκλειστικό καταστατικό σκοπό α) την εξώδικη ενημέρωση¹⁴⁴ οφειλετών για την ύπαρξη ληξιπρόθεσμων και απαιτητών χρηματικών οφειλών έναντι δανειστών τους, που προέρχονται από συμβάσεις πίστωσης και εγγύησης και νόμιμες εμπορικές συναλλαγές, όπως αγορές αγαθών, παροχή υπηρεσιών, χορήγηση δανείων, εγγυήσεων και πιστώσεων, χρήση πιστωτικών καρτών και β) τη διαπραγμάτευση του χρόνου, του τόπου και των λοιπών όρων αποπληρωμής των οφειλών, κατ' εντολή και για λογαριασμό των δανειστών, πριν από τη διενέργεια δικαστικών πράξεων και το στάδιο έναρξης της αναγκαστικής εκτέλεσης¹⁴⁵.

Βάσει των ανωτέρω, καθίσταται λογικό πως η δράση των εταιριών ενημέρωσης, στα πλαίσια του άρθρ. 2 παρ. 5 του ν. 4354/2015, προηγείται χρονικά¹⁴⁶ των ενεργειών των εταιριών διαχείρισης. Η εταιρία ενημέρωσης δύναται να προβεί σε εξώδικες οχλήσεις και δεν έχει την εξουσία είσπραξης των απαιτήσεων, σε

¹³⁹Άρθρ. 1 ν. 3758/2009.

¹⁴⁰Ψυχομάνης, Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, 2002, 76.

¹⁴¹Ως ληξιπρόθεσμη οφειλή, βάσει του άρθρ. 3 παρ. 4 του ν. 3758/2009, ορίζεται το χρηματικό ποσό που οφείλει από νόμιμη αιτία ο οφειλέτης προς τον δανειστή και το οποίο έπρεπε να έχει καταβληθεί σε δήλη ημέρα ή σε ορισμένη προθεσμία από την καταγγελία, εφόσον είχε ταχθεί τέτοια προθεσμία και κατέστη ληξιπρόθεσμο και απαιτητό. Δεν επιτρέπεται, κατ' άρθρ. 4 παρ. 5 του εν λόγω νόμου, η ανάθεση εντολής για ενημέρωση οφειλετών ληξιπρόθεσμων οφειλών που δεν υπάγονται στην ανωτέρω έννοια της ληξιπρόθεσμης οφειλής ή οφειλών που βρίσκονται σε ενεργή ρύθμιση ή διακανονισμό ή έχει παρέλθει ο χρόνος παραγραφής.

¹⁴²Στο ελληνικό εταιρικό δίκαιο, όπου ισχύει η αρχή του *numerus clausus*, αναγνωρίζονται ως μορφές κεφαλαιουχικών εταιριών η α.ε., η ε.π.ε. και η ι.κ.ε., αν και κατά κανόνα οι εταιρίες ενημέρωσης ληξιπρόθεσμων οφειλών λειτουργούν με την μορφή α.ε.

¹⁴³Άρθρ. 9 του ν. 3758/2009.

¹⁴⁴Ως ενημέρωση οφειλετών νοείται, κατά το άρθρ. 3 παρ. 5 του ν. 3758/2009, το σύνολο των εξώδικων ενεργειών στις οποίες προβαίνουν οι εταιρίες ενημέρωσης οφειλετών, προκειμένου να ενημερώσουν τους οφειλέτες για την ύπαρξη ληξιπρόθεσμων οφειλών τους έναντι των δανειστών τους, οι οποίες προσδιορίζονται από συμβάσεις και άλλα νόμιμα έγγραφα, όπως δανειστικά συμβόλαια, τιμολόγια, φορτωτικές, δελτία αποστολής, τα οποία διέπουν τη μεταξύ του δανειστή και του οφειλέτη σχέση.

¹⁴⁵Άρθρ. 904 επ ΚΠολΔ.

¹⁴⁶Κατά πάγια πρακτική στο δίκαιο της αφερεγγυότητας πρώτα λαμβάνουν χώρα εξώδικες οχλήσεις και μετά διενεργούνται δικαστικές ενέργειες για την είσπραξη των οφειλόμενων.

αντίθεση με την εταιρία διαχείρισης, που, όπως προαναφέρθηκε, δύναται να επιδιώξει και εν τέλει να εισπράξει τις απαιτήσεις (και) δικαστικά. Πάντως, οι εταιρίες διαχείρισης οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι βοηθοί εκπλήρωσής τους¹⁴⁷, ήτοι οι εταιρίες ενημέρωσης που έχουν προσλάβει, θα τηρούν την νομοθεσία για την προστασία του καταναλωτή, την ιδιωτική ζωή, το τραπεζικό απόρρητο, την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη¹⁴⁸.

Δέον να επισημανθεί ότι στο άρθρ. 9 παρ. 4 εδ. β' του ν. 3758/2009 ορίζεται ρητά πως δεν είναι επιτρεπτή η εκχώρηση από τον δανειστή, ήτοι τα πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων προς είσπραξη, είτε προς τις εταιρίες ενημέρωσης, είτε προς οποιονδήποτε τρίτο. Από την μία, η εν λόγω ρύθμιση καθίσταται λογική, καθώς αναγνωρίζεται ρητά από τον νομοθέτη ότι οι εταιρίες ενημέρωσης δεν έχουν εισπρακτική αρμοδιότητα, παρά μόνο την εξουσία να ενημερώνουν και να διαπραγματεύονται την εξόφληση τραπεζικών απαιτήσεων, από την άλλη, όμως, ο γενικός αποκλεισμός της δυνατότητας εκχώρησης από τα πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα των απαιτήσεών τους σε τρίτους φαίνεται να μπλοκάρει τη διαδικασία της πώλησης των δανείων ή/και πιστώσεων στα πλαίσια του ν. 4354/2015.

Η ως άνω αυστηρή ρύθμιση του ν. 3758/2009 τέθηκε ως αποτέλεσμα της υπέρμετρης προσπάθειας του νομοθέτη να προστατεύσει τους δανειολήπτες τραπεζικών προϊόντων, δεν έλαβε όμως υπόψη νομοθετήματα που υπήρχαν κατά το χρόνο θέσπισής του και παρείχαν σχετική δυνατότητα, όπως ο ν. 3156/2003 περί τιτλοποίησης απαιτήσεων και ο ν. 1905/1990 περί πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων¹⁴⁹. Αν γίνει αποδεκτή η γενική απαγόρευση του άρθρ. 9 παρ. 4 εδ. β' του ν. 3758/2009, τότε καθίστανται κενό γράμμα τα ανωτέρω νομοθετήματα και ο νεοπαγής ν. 4354/2015, γεγονός που κρίνεται υπερβολικό. Ο συσχετισμός μεταξύ των ανωτέρω νομοθετημάτων οδηγεί στην απόφαση ότι η διάταξη του άρθρ. 9 παρ. 4 εδ. β' του ν. 3758/2009 πρέπει να ερμηνευθεί και να εφαρμοστεί στενά, δηλαδή μόνο στα πλαίσια των εταιριών ενημέρωσης και οποιωνδήποτε άλλων εταιριών για τις οποίες δεν υπάρχει νομοθετική πρόβλεψη για απόκτηση, διαχείριση ή/και είσπραξη των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις. Επομένως, δογματικά ορθότερη και απολύτως κρατούσα άποψη είναι ότι η γενική απαγόρευση εκχώρησης του άρθρ. 9 παρ. 4 εδ. β' του ν. 3758/2009 δεν βρίσκει έρεισμα (τουλάχιστον) στις

¹⁴⁷Βαθρακοκόιλη, ΕΡΝΟΜΑΚ, 2003, 198.

¹⁴⁸ΑιτΕ ν. 4354/2015.

¹⁴⁹ΕφΠειρ 115/2012, ΕΕμπΔ 2012, 865.

διατάξεις της πώλησης και διαχείρισης απαιτήσεων του ν. 4354/2014¹⁵⁰ και της τιτλοποίησης του ν. 3156/2003.

III. Η πώληση των κόκκινων δανείων βάσει του ν. 4354/2015

Παρά την ύπαρξη αρκετών εργαλείων για την αντιμετώπιση του ζητήματος των κόκκινων δανείων, το πρόβλημα δεν έχει ξεπεραστεί μέχρι σήμερα. Δηλαδή, μεγάλη μάζα δανείων νοικοκυριών και επιχειρήσεων παραμένουν αδρανή και σε στάδιο καθυστέρησης α) δημιουργώντας πρόβλημα ρευστότητας στα πιστωτικά ιδρύματα, β) επιβαρύνοντας το παθητικό τους και γ) οδηγώντας αυτά σε συστημικό κίνδυνο, στοιχεία που έχουν συνεπιφέρει την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και επί της ουσίας την νέκρωση της αγοράς, καθώς δυσχεραίνεται υπερβολικά η προσφορά νέων πιστώσεων, που ενδεχομένως να οδηγούσε σε επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα¹⁵¹.

Με την οικονομική και την τραπεζική κρίση να έχει φτάσει σε οριακό σημείο και την προφανή αδυναμία των πιστωτικών ιδρυμάτων να ορθοποδήσουν, εμφανίστηκε στην νομική επικαιρότητα το μείζον ζήτημα της πώλησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η εν λόγω πρακτική ενδεχομένως να οδηγούσε σε ταχεία εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς αυτά αφενός θα απέβαλλαν το μεγαλύτερο όγκο του επισφαλούς ενεργητικού τους βελτιώνοντας σημαντικά τους ισολογισμούς τους, αφετέρου δε, θα εισέπρατταν άμεσα ρευστό, ως αντίτιμο της πώλησης των προβληματικών δανείων.

Ωστόσο, το ενδεχόμενο της πώλησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων συνάντησε - και συναντάει ακόμα - πολλές αντιστάσεις. Από την μία, η κραυγή της κοινωνίας, και από την άλλη ορισμένα νομικά εμπόδια. Οι οφειλέτες των μη εξυπηρετούμενων δανείων τάσσονται ομόφωνα κατά της πώλησής τους, καθώς ανησυχούν για την τύχη των περιουσιών τους και προτάσσουν την ιδέα της πώλησης των δανείων τους σε αυτούς τους ίδιους. Όμως, μία τέτοια ενέργεια πιθανόν να δημιουργήσει περαιτέρω ανισορροπία στην αγορά και ηχηρό προβληματισμό στις τάξεις των ενήμερων δανειοληπτών, με περαιτέρω ηθικά διλήμματα για αυτούς¹⁵².

Βάσει των διατάξεων του κοινού (ενοχικού) δικαίου, η απαίτηση ενός δανειστή κατά του οφειλέτη του είναι δυνατόν να μεταβιβαστεί σε τρίτο με σύμβαση, χωρίς μάλιστα να απαιτείται η συναίνεση του (οφειλέτη) για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Οι προϋποθέσεις, η λειτουργία και οι συνέπειες αυτής της μεταβίβασης

¹⁵⁰Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 574.

¹⁵¹Ομιλία του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γ. Στουρνάρα σε εκδήλωση με θέμα «Η Ελλάδα και η ζώνη του ευρώ: προκλήσεις και προοπτικές» 2017 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

¹⁵²Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 651.

αναπτύσσονται στα άρθρ. 455 επ ΑΚ. Η μεταβίβαση απαιτήσεων, ωστόσο, έχει αποτελέσει αντικείμενο διάπλασης και σε άλλα πλείστα νομοθετήματα, όπως στο ν.δ. 17.7/13.8.1923 περί ενεχυρικής εκχώρησης απαιτήσεων, στο ν. 1905/1990 περί πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων και στον ν. 3156/2003 περί τιτλοποίησης απαιτήσεων¹⁵³.

A. Η ratio του ν. 4354/2015 και οι σχετικοί προβληματισμοί που εγείρονται

Πάρα ταύτα, για να προχωρήσει η διαδικασία πώλησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, έπρεπε να θεσπιστεί το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο, ήτοι ένα ειδικό δίκαιο εκχώρησης απαιτήσεων¹⁵⁴, το οποίο μάλιστα θα έπρεπε να συνάδει με το μέγεθος των πιστωτικών ιδρυμάτων, ήτοι να παρέχει τη δυνατότητα για μαζική πώληση και παράλληλα να επιλύει αποτελεσματικά τυχόν νομικά εμπόδια και κωλύματα, που θα ανέκυπταν κατά τη διαδικασία. Σε αυτά τα πλαίσια ψηφίστηκε ο ν. 4354/2015 περί διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ο οποίος έχει δεχτεί ουκ ολίγες τροποποιήσεις, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω. Σύμφωνα με την ΑιτΕ του εν λόγω νόμου, με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις καθίσταται δυνατή η δημιουργία δευτερογενούς αγοράς μη εξυπηρετούμενων δανείων, η οποία θα αποβεί ωφέλιμη, τόσο για τα πιστωτικά ιδρύματα, που θα ενισχύσουν άμεσα τη ρευστότητά τους εισπράττοντας ένα τμήμα των απαιτήσεών τους, το οποίο είναι αμφίβολο αν θα εισέπρατταν με αναγκαστική εκτέλεση και σε κάθε περίπτωση θα το εισέπρατταν πολύ αργότερα, όσο και για τους οφειλέτες, οι οποίοι θα μπορούν να λάβουν από τον εκδοχέα πολύ ευνοϊκότερες προτάσεις ρύθμισης από αυτές που θα τους προσέφεραν τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς ο εκδοχέας θα έχει αγοράσει την απαίτηση σε τιμή μικρότερη της ονομαστικής της αξίας και επομένως μία πρόταση ρύθμισης, που θα ήταν ζημιογόνα για το πιστωτικό ίδρυμα και δεν θα μπορούσε να προταθεί από αυτό, θα είναι κερδοφόρα για τον εκδοχέα.

Ωστόσο, επί της ανωτέρω θέσεως δημιουργείται ευλόγως το ερώτημα γιατί από την μία το πιστωτικό ίδρυμα κωλύεται να κάνει μία πρόταση ρύθμισης στον οφειλέτη, η οποία θα είναι ζημιογόνα για αυτό και από την άλλη δεν αντιμετωπίζει τέτοιο οικονομικό πρόβλημα κατά την πώληση, με δεδομένο ότι το αντίτιμο θα είναι (εξίσου) χαμηλό. Δηλαδή, η δικαιολογητική βάση που χρησιμοποιεί ο νομοθέτης του ν. 4354/2015, προκειμένου να προωθήσει την πώληση των μη εξυπηρετούμενων δανείων δε φαίνεται να ευσταθεί, καθώς και στις δυο περιπτώσεις το οικονομικό

¹⁵³Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 642.

¹⁵⁴Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 569.

αποτέλεσμα της σύμβασης (της πώλησης και ενδεχομένως του συμβιβασμού) είναι όμοιο¹⁵⁵, ήτοι επιφέρει απώλεια ενός μέρους της απαίτησης.

Εν μέρει αντιστάθμισμα στην ανωτέρω άποψη θα μπορούσε να αποτελέσει η θέση ότι το πιστωτικό ίδρυμα πράγματι, ναι μεν δεν κωλύεται να προτείνει στον οφειλέτη λύση παρόμοια με αυτή του εκδοχέα, αλλά, με δεδομένο τον μεγάλο όγκο των μη εξυπηρετούμενων δανείων, κάτι τέτοιο θα ήταν ιδιαίτερα χρονοβόρο, καθώς θα έπρεπε να γίνει εξατομικευμένη επικοινωνία και λεπτομερής διαδικασία με όλους τους υπερήμερους οφειλέτες, προκειμένου να επιτευχθούν συμφωνίες ρύθμισης¹⁵⁶, τη στιγμή που το πιστωτικό ίδρυμα, μέσω της μαζικής πώλησης των απαιτήσεων του, μπορεί να διευθετήσει άμεσα το ζήτημα (των μη εξυπηρετούμενων δανείων).

Σε νομοθετήματα παρόμοια με τον ν. 4354/2015, υποστηρίχθηκε η άποψη πως δεν είναι δυνατόν να μεταβιβαστούν απαιτήσεις που στρέφονται κατά καταναλωτών. Ωστόσο, αυτό δε φαίνεται πειστικό, καθώς υποστηρίζεται μετ' επιτάσεως πως ο σκοπός και το γράμμα του ν. 1905/1990 περί πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων¹⁵⁷, του ν. 3156/2003 περί τιτλοποίησης¹⁵⁸ και πολλών δε μάλλον του ν. 4354/2015 περί μη εξυπηρετούμενων δανείων¹⁵⁹ αφορά κάθε είδους απαιτήσεις, ήτοι τόσο έναντι εμπόρων, όσο και έναντι καταναλωτών. Δηλαδή, ο ν. 4354/2015 και παλαιότερα νομοθετήματα παρεμφερούς αντικειμένου δεν διαλαμβάνουν καμία διάταξη αναφορικά με την γενική εξαίρεση μεταβίβασης απαιτήσεων κατά καταναλωτών και ως εκ τούτου, κατά πάγια άποψη της θεωρίας, δύναται και αυτού του είδους οι απαιτήσεις να μεταβιβαστούν ελεύθερα.

Βέβαια, σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημανθεί ότι βάσει του ν. 4354/2015 (και των τροποποιητικών αυτού νομοθετημάτων), χορηγήθηκε αναστολή ορισμένης διάρκειας στην πώληση των καταναλωτικών δανειακών συμβάσεων και πιστώσεων, των δανειακών συμβάσεων με υποθήκη ή προσημείωση υποθήκης πρώτης κατοικίας και των δανείων και των πιστώσεων προς τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις καθώς

¹⁵⁵Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 642-643.

¹⁵⁶Το γεγονός ότι τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται, προ δώδεκα μηνών από την πώληση των δανείων, να ενημερώσουν εξωδίκως τους οφειλέτες για αυτό το ενδεχόμενο και να τους προσκαλέσουν να ρυθμίσουν τις οφειλές τους, δεν σημαίνει ότι η πλειοψηφία (των οφειλετών) θα ανταποκριθεί σε αυτό, ώστε να προωθηθεί μία περαιτέρω διαδικασία επικοινωνίας και επομένως δεν ανατρέπεται η ανωτέρω θέση. Εξάλλου, σε μεγάλη μερίδα δανείων δεν απαιτείται καν σχετική όχληση (λ.χ. δάνεια μη συνεργάσιμων δανειοληπτών, τελεσίδικες απαιτήσεις κ.λπ.).

¹⁵⁷Ρούσσης (2010), 168.

¹⁵⁸Βενιέρης, Τιτλοποίηση απαιτήσεων σύμφωνα με το ν. 3156/2003 υπό το πρίσμα και της διεθνούς πρακτικής, 2005, 676· Ρούσσης, (2010), 170.

¹⁵⁹Στο άρθρ. 3 παρ. 1 του ν. 4354/2015, αναφέρεται «..απαιτήσεις τους από συμβάσεις χορήγησης κάθε μορφής δανείων και πιστώσεων..», χωρίς να τίθεται κάποια εξαίρεση επί των συμβάσεων καταναλωτών.

και των δανείων με εγγυήσεις του Ελληνικού Δημοσίου, πλην όμως, αυτή η αναστολή, η οποία περιορίστηκε αισθητά στην πορεία, αποσκοπεί, όχι στην οριστική εξαίρεση των παραπάνω δανείων από την πώληση, αλλά στην διόρθωση τυχόν προβλημάτων, που θα μπορούσαν να ανακύψουν κατά την πρόοδο της διαδικασίας¹⁶⁰. Δηλαδή, δικαιοπολιτική επιλογή του Έλληνα νομοθέτη δεν ήταν η ριζική εξαίρεση των ανωτέρω δανείων από την πώληση, αλλά η χορήγηση επαρκούς χρόνου, ώστε να θεσμοθετηθεί το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο για την απρόσκοπτη πώληση¹⁶¹ και επομένως είναι απορριπτικά η άποψη ότι η προσωρινή εξαίρεση των ανωτέρω δανείων στοχεύει στην μη εφαρμογή του ν. 4354/2015 σε βάρος των καταναλωτών.

Γενικά όμως η ανωτέρω αιτιολογία για την αναστολή της πώλησης μεγάλου όγκου δανείων δεν θεωρήθηκε από μερίδα της θεωρίας ικανοποιητική, καθώς δεν εξηγεί επί της ουσίας τον (προσωρινό) πραγματικό λόγο εξαίρεσης των παραπάνω δανείων από την πώληση, με δεδομένο ότι είναι προς όφελος των δανειοληπτών, βάσει αυτών που διαλαμβάνονται στην ΑιτΕ¹⁶².

Β. Τα συμβαλλόμενα μέρη της σύμβασης πώλησης

Πάντως, παρά τα γενικά ερωτήματα και τους προβληματισμούς που ανακύπτουν στα πλαίσια ερμηνείας των σκοπών του εν λόγω νομοθετήματος και με δεδομένο ότι προωθείται έντονα τον τελευταίο χρόνο η διαδικασία πώλησης των δανείων και πιστώσεων, κρίνεται σκόπιμη η αναλυτική εξέταση μίας τέτοιας σύμβασης, τόσο ως προς τα μέρη που συμμετέχουν σε αυτή, όσο και ως προς το ουσιαστικό περιεχόμενό της.

Όσον αφορά στα μέρη, δέον να επισημανθεί ότι, κατά το άρθρ. 1 παρ. 1^β του ν. 4354/2015, σε μεταβίβαση υπόκειται απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις που έχουν χορηγήσει ή χορηγούν πιστωτικά ή χρηματοδοτικά¹⁶³ ιδρύματα, πλην του άρθρ. 2 παρ. 5 περ. δ του ν. 4261/2014. Δηλαδή, σύμφωνα την γραμματική ερμηνεία της ως άνω διάταξης, δεν δύναται να μεταβιβαστούν απαιτήσεις που ανήκουν α) σε εταιρίες ειδικού σκοπού (special purpose vehicles) του άρθρ. 10 του ν. 3156/2003 και β) σε εταιρίες μεταβίβασης απαιτήσεων, γεγονός που επιτρεπόταν στην αρχική

¹⁶⁰ΑιτΕ ν. 4354/2015.

¹⁶¹Αρχική μορφή άρθρ. 3 παρ. 9 εδ. β' ν. 4354/2015.

¹⁶²Τσολακίδης, ΧρίΔ 2016, 643.

¹⁶³Ως τέτοια ορίζεται, βάσει του άρθρ. 3 περ. 22 του ν. 4261/2014, η επιχείρηση η κύρια δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην απόκτηση συμμετοχών ή στην άσκηση μίας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες που παρατίθενται στα σημεία 2 έως 12 και στο σημείο 15 του παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2013/36/ΕΕ της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων.

μορφή της συγκεκριμένης διάταξης. Ωστόσο, η απαλοιφή των εν λόγω εταιριών από την εφαρμογή του ν. 4354/2015 δεν συνάδει με τον τελεολογικό σκοπό του νομοθετήματος, τα ειδικότερα νομοθετήματα που διέπουν αυτές τις εταιρίες και τα δικαιώματα των οφειλετών.

Πιο συγκεκριμένα, με δεδομένο ότι οι απαιτήσεις των εταιριών ειδικού σκοπού και των εταιριών μεταβίβασης απαιτήσεων προέρχονται κατά συντριπτική πλειοψηφία από δάνεια και πιστώσεις, δηλαδή από την ίδια πηγή με τις απαιτήσεις που επιτρέπεται ρητά να πωληθούν κατά τον ν. 4354/2015, είναι παράδοξο να αποκλείεται η εφαρμογή του εν λόγω νομοθετήματος για αυτές τις εταιρίες. Εξάλλου, στο άρθρ. 10 παρ. 13 του ν. 3156/2003 ορίζεται ευθέως πως η πώληση και η μεταβίβαση απαιτήσεων, συμπεριλαμβανομένων των απαιτήσεων από τραπεζικά δάνεια και πιστώσεις πάσης φύσεως δεν μεταβάλλει την ουσιαστική και δικονομική φύση των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων και των σχετικών δικαιωμάτων, όπως ίσχυαν αυτά πριν τη μεταβίβαση σύμφωνα με τις κατά περίπτωση εφαρμοστέες διατάξεις.

Επομένως, αφού οι απαιτήσεις των εταιριών ειδικού σκοπού αντιμετωπίζονταν ως τραπεζικά προϊόντα κατά την τιτλοποίηση, ήτοι κατά την απόκτησή τους, έτσι πρέπει ν' αντιμετωπίζονται και κατά τη διάθεσή τους, ήτοι κατά την πώλησή τους, διαφορετική δε μεταχείριση, πέρα από το γεγονός ότι δεν συνάδει με το πνεύμα του ν. 4354/2015 και του ν. 3156/2003, θα έβλαπτε και τα δικαιώματα των οφειλετών των συγκεκριμένων απαιτήσεων, γεγονός που αντιστρατεύεται την κατευθυντήρια αρχή του δικαίου (γενικού και ειδικού) περί μη χειροτέρευσης της ουσιαστικής και δικονομικής θέσεως του οφειλέτη.

Πέρα από την ανωτέρω συναγόμενη αδικαιολόγητη εξαίρεση, ο ν. 4354/2015 προβλέπει και μία κατηγορία δανείων, την οποία εξαιρεί ρητά από την εφαρμογή του, πράγμα που εγείρει σφοδρούς προβληματισμούς. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρ. 1 παρ. 1^β του υπό εξέταση νόμου ορίζεται ότι δεν υπόκεινται σε μεταβίβαση τα δάνεια του άρθρ. 2 παρ. 5 περ. δ του ν. 4261/2014, ήτοι τα δάνεια που χορήγησε το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων. Η ευθεία απαλοιφή των εν λόγω δανείων από το πεδίο εφαρμογής του ν. 4354/2015 δεν συνάδει με την γενική αρχή της ισότητας που διαπνέει το ελληνικό δίκαιο και δη την απαγόρευση περί διαφορετικής αντιμετώπισης όμοιων περιπτώσεων¹⁶⁴. Επικρατεί η αίσθηση ότι η ως άνω ανατιολόγητη νομοθετική εξαίρεση των δανείων του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων από το πεδίο εφαρμογής του ν. 4354/2015 θα καμφθεί νομολογιακά, όπως κάμφθηκε και η

¹⁶⁴Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 644-645.

εξαίρεση των συγκεκριμένων δανείων από την υπαγωγή στο ν. 3869/2010¹⁶⁵. Βέβαια, στην περίπτωση του ν. 3869/2010 δεν υπήρχε ρητή αναφορά που εξαιρούσε το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων από το πεδίο εφαρμογής του, πράγμα που συμβαίνει, ωστόσο, στα πλαίσια του ν. 4354/2015, με αποτέλεσμα η πιο δόκιμη οδός για την ανατροπή της εν λόγω νομοθετικής ρύθμισης είναι η προσφυγή στα διοικητικά δικαστήρια.

Ως προς το άλλο μέρος της σύμβασης, στο άρθρ. 1 παρ. 1^β του ν. 4354/2015 ορίζονται, κατά τρόπο αποκλειστικό, το νομικά πρόσωπα που δύναται να αποκτήσουν απαιτήσεις στα πλαίσια εφαρμογής του εν λόγω νομοθετήματος. Πιο συγκεκριμένα, απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις μπορούν να αποκτήσουν μόνο οι κάτωθι εταιρίες, χωρίς να αναγνωρίζεται σχετικό δικαίωμα σε άλλες:

- Α.ε. που σύμφωνα με το καταστατικό τους μπορούν να προβαίνουν σε απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις και εδρεύουν στην Ελλάδα και καταχωρίζονται στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο.
- Εταιρίες με έδρα στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, που σύμφωνα με το καταστατικό τους μπορούν να προβαίνουν σε απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της νομοθεσίας της ΕΕ.
- Εταιρίες με έδρα τρίτες χώρες, πλην όσων εδρεύουν σε κράτος που έχει προνομιακό φορολογικό καθεστώς κατά το άρθρ. 65 παρ. 6 του ν. 4172/2013 ή σε μη συνεργάσιμο κράτος κατά το άρθρ. 65 παρ. 3 του ν. 4172/2013, που σύμφωνα με το καταστατικό τους μπορούν να προβαίνουν σε απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, υπό την επιφύλαξη διατάξεων της ενωσιακής νομοθεσίας. Μάλιστα, οι εταιρίες αυτής της κατηγορίας δύνανται, χωρίς να υποχρεούνται, να ιδρύουν υποκατάστημα στην Ελλάδα.

Η παραπάνω περιοριστική αναφορά των τύπων εταιριών που μπορούν να αποκτήσουν απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον και χρήζει περαιτέρω ανάλυσης. Δημοσιογραφικά έχει επικρατήσει να γίνεται αναφορά σε πώληση των κόκκινων δανείων σε ξένα funds, χωρίς ωστόσο το μεγαλύτερο μέρος τη κοινής γνώμης να μπορεί να προσδιορίσει επιτυχώς την εν λόγω έννοια. Ως ξένα funds ορίζονται επενδυτικά κεφάλαια, που είναι οργανωμένα

¹⁶⁵ΕιρΑθ 102/2012, ΕιρΑχαρν 3/2011, ΕιρΠατρ 4/2011, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

σε μορφή offshore εταιριών¹⁶⁶, εδρεύουν για φορολογικούς και ελεγκτικούς λόγους, στο εξωτερικό και επενδύουν σε ένα ευρύ φάσμα παγίων, όπως μετοχές, ομόλογα και απαιτήσεις χρησιμοποιώντας συχνά μόχλευση, ήτοι επένδυση πολλαπλάσιων κεφαλαίων σε σχέση με αυτά που διαθέτουν, στοχεύοντας σε απόλυτη απόδοση¹⁶⁷. Δηλαδή, τα ξένα funds ή αλλιώς κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνου¹⁶⁸, δεν διαθέτουν ίδια κεφάλαια, αυτά δε που είναι αναγκαία για τους σκοπούς τους τα συγκεντρώνουν από τους άμεσους (μεγάλα επενδυτικά σχήματα) και θεσμικούς (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες κ.λπ.) επενδυτές, οι οποίοι, μόλις ολοκληρωθεί επιτυχώς μία επένδυση, λαμβάνουν τα κεφάλαια που διέθεσαν και τα κέρδη που προέκυψαν, τα δε funds παρακρατούν ένα ποσοστό από αυτά (τα κέρδη), βάσει της συμφωνίας που είχε προηγηθεί του αποτελέσματος¹⁶⁹, η δε ανωτέρω λειτουργία τους είναι ίσως ο ταχύτερα αναπτυσσόμενος τομέας στο χώρο της διαχείρισης κεφαλαίων.

Πάντως, η φρασεολογία περί πώλησης των κόκκινων δανείων σε ξένα funds δεν αποδίδει πλήρως την πραγματικότητα και δεν είναι απολύτως ορθή για τους κάτωθι λόγους. Πρώτον, τα δάνεια και πιστώσεις δύναται να μεταβιβαστούν, όπως προαναφέρθηκε, σε α.ε. που σύμφωνα με το καταστατικό τους μπορούν να προβαίνουν σε απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις και εδρεύουν στην Ελλάδα και καταχωρίζονται στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο και σε εταιρίες με έδρα στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, που σύμφωνα με το καταστατικό τους μπορούν να προβαίνουν σε απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της νομοθεσίας της ΕΕ, δηλαδή σε εταιρίες που κατά βάση δεν είναι funds, αφού τα τελευταία εδρεύουν σε φορολογικούς παραδείσους¹⁷⁰ ή αλλιώς offshore δικαιοδοσίες¹⁷¹, που βρίσκονται ως επί το πλείστον εκτός της ΕΕ¹⁷².

Με δεδομένο, μάλιστα, το γεγονός ότι απαγορεύεται ρητά, βάσει του ν. 4354/2015, η πώληση δανείων και πιστώσεων σε εταιρίες που εδρεύουν σε κράτος που είναι μη συνεργάσιμο ή έχει προνομιακό φορολογικό καθεστώς, όπως οι

¹⁶⁶Μπώλος, Εξωχώριες εταιρείες (offshore companies) και ελληνική έννομη τάξη, ΝοΒ 2013, 940.

¹⁶⁷Καθημερινή, Αλήθειες και μύθοι για τα μυστηριώδη hedge funds (αναρτημένο στο διαδίκτυο) [21.9.2003].

¹⁶⁸Παπαβραμίδης, Τα κόκκινα δάνεια των τραπεζών, μία μελέτη περίπτωσης στις τράπεζες της ανατολικής & λοιπής Ευρώπης 2014, 31 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

¹⁶⁹Ψάρρος, Hedge funds: Λειτουργία και το δίλημμα της ρυθμιστικής παρέμβασης 2008, 3 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

¹⁷⁰Ενδεικτικά και όχι περιοριστικά, Παναμάς, Βερμούδες, Σεϋχέλλες, Φιλιππίνες, Μπαχάμες κ.λπ.

¹⁷¹Μπώλος, ΝοΒ 2013, 939.

¹⁷²Ωστόσο, φορολογικές ελαφρύνσεις προβλέπονται και σε ορισμένες χώρες που βρίσκονται στην Ευρώπη, όπως το Μονακό, η Ολλανδία και η Φιλανδία.

offshore δικαιοδοσίες¹⁷³, όπου είναι εγκατεστημένα στην συντριπτική τους πλειοψηφία τα ξένα funds, καθίσταται σαφές ότι η φρασεολογία περί πώλησης των κόκκινων δανείων σε ξένα funds δεν ανταποκρίνεται πλήρως στην πραγματικότητα. Πάντως, σε περίπτωση που τα ξένα funds υπερσκελίσουν νόμιμα το νομικό εμπόδιο που τίθεται στον ν. 4354/2015, τότε τα πιστωτικά ιδρύματα, κατά την μεταβίβαση απαιτήσεων σε αυτά, υποχρεούνται να λάβουν, όχι απλά, αλλά αυξημένα μέτρα δέουσας επιμέλειας, αφού τα επενδυτικά ξένα funds που εδρεύουν σε offshore δικαιοδοσίες αντιμετωπίζονται ως πελάτες υψηλού κινδύνου¹⁷⁴.

Επομένως, βάσει των ανωτέρω, συνάγεται ότι ναι μεν οι τύποι των εταιριών που μπορούν να αποκτήσουν απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις κατά τον ν. 4354/2015 είναι συγκεκριμένοι και απαριθμούνται περιοριστικά και όχι ενδεικτικά, ώστε να διασφαλίζεται ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας των οφειλετών, και επομένως κάθε διάθεση απαιτήσεων σε εταιρία εκτός των ανωτέρω κατηγοριών είναι άκυρη κατ' άρθρ. 174 ΑΚ¹⁷⁵, ωστόσο οι προϋποθέσεις δεν είναι πολυάριθμες, περίπλοκες και (ιδιαίτερα) αυστηρές. Βέβαια, απαρέγκλιτη προϋπόθεση για να αποκτήσουν οι ως άνω εταιρίες απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις στα πλαίσια του ν. 4354/2015, είναι να έχουν συνάψει προηγουμένως (a priori)¹⁷⁶, σύμβαση διαχείρισης με αδειοδοτηθείσα από την ΤΕ εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων του άρθρ. 2¹⁷⁷ του εν λόγω νόμου, η οποία αναλαμβάνει να ασκεί τη διαχείριση και είσπραξη των κρίσιμων απαιτήσεων.

Προβληματισμό στο ως άνω ζήτημα της απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις εγείρει το γεγονός της συμμετοχής των τραπεζών, στους εκδοχείς των απαιτήσεων, ως θεσμικών επενδυτών. Δηλαδή, από τη στιγμή που ο πωλητής και ο αγοραστής παρουσιάζουν σύνδεση, ποιος δύναται να εγγυηθεί ότι μία ενδεχόμενη πώληση θα γίνει με κανόνες απόλυτης αντικειμενικότητας και αμεροληψίας και δε θα βλάψει τα συμφέροντα των οφειλετών των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων. Βέβαια, ως ασφαλιστική δικλείδα στον ως άνω προβληματισμό λειτουργεί η διάταξη του άρθρ. 3 παρ. 8 του ν. 4354/2015, που ορίζει ρητά ότι σε περίπτωση πώλησης απαιτήσεων πιστωτικών ιδρυμάτων δεν χειροτερεύει η ουσιαστική και δικονομική θέση των οφειλετών. Έτσι, δηλαδή, αποκλείεται η δυνατότητα συνομολόγησης,

¹⁷³Μπώλος, ΝοΒ 2013, 942-943.

¹⁷⁴Μπώλος, ΝοΒ 2013, 946.

¹⁷⁵Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 645.

¹⁷⁶Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 576.

¹⁷⁷Αλλιώς η σύμβαση είναι άκυρη κατ' άρθρ. 174 ΑΚ.

μεταξύ πωλητή και αγοραστή, δυσβάστακτων όρων σε βάρος του οφειλέτη, ο οποίος διατηρεί όλα τα δικαιώματά του έναντι του εκδοχέα των απαιτήσεων¹⁷⁸.

Επιπλέον, τέτοια απαγόρευση περί σύνδεσης ή συμμετοχής των πιστωτικών ιδρυμάτων στους εκδοχείς των απαιτήσεων δεν έχει προβλεφθεί νομοθετικά. Δέον να επισημανθεί ότι σε περίπτωση που υπάρχει νομική ή οικονομική σύνδεση μεταξύ του πωλητή και του αγοραστή των απαιτήσεων, τότε οι εν λόγω απαιτήσεις πιθανόν να συνεχίζουν την εμφάνισή τους στον ισολογισμό του πρώτου, γεγονός που σίγουρα δεν είναι επιθυμητό, καθώς ο πωλητής επιδιώκει την οριστική αποξένωση από τις επισφαλείς απαιτήσεις. Πάντως, οι εταιρίες που αποκτούν απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις, σύμφωνα με το άρθρ. 1 παρ. 22 του ν. 4354/2015 θεωρούνται (κατά πλάσμα δικαίου) δανείστριες και προμηθεύτριες κατά την έννοια του ν. 2251/1994 και υποχρεούνται να συμμορφώνονται με την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία περί προστασίας καταναλωτή, τον ΚΔΤ¹⁷⁹ και τις κανονιστικές πράξεις της ΤΕ, γεγονός που λειτουργεί ως επιπλέον ασπίδα για τους οφειλέτες των απαιτήσεων που έχουν μεταβιβαστεί.

Γ. Το περιεχόμενο της σύμβασης πώλησης και η κατάρτισή της

Όσον αφορά στο ουσιαστικό περιεχόμενο της σύμβασης, υπόκεινται σε πώληση, βάσει του άρθρ. 3 παρ. 1 του ν. 4354/2015, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, απαιτήσεις που πηγάζουν από κάθε σύμβαση δανείου και πιστώσεως, που έχουν χορηγηθεί από πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα, εκτός από τις απαιτήσεις που είναι ασφαλισμένες με υποθήκη ή προσημείωση υποθήκης επί ακινήτου, με αντικειμενική αξία μέχρι 140.000 ευρώ που αποτελεί την πρώτη κατοικία του οφειλέτη¹⁸⁰. Δηλαδή, για να μεταβιβαστεί μία απαίτηση, δεν είναι πλέον

¹⁷⁸ Σύμφωνα με την ΑιΕ του ν. 4354/2015 η διάταξη αυτή προσπαθεί να καλύψει οποιαδήποτε κενά προστασίας του δανειολήπτη θα μπορούσαν να προκύψουν από την εφαρμογή είτε των γενικών διατάξεων (άρθρ. 463 ΑΚ), είτε από τις υπόλοιπες διατάξεις της προτεινόμενης τροπολογίας (εφαρμογή των διατάξεων περί προστασίας καταναλωτή, εφαρμογή του ΚΔΤ, ιδιότητα του εκχωρητή ως αντικλήτου του εκδοχέα κ.λπ.).

¹⁷⁹ Μάλιστα, οι εταιρίες απόκτησης απαιτήσεων οφείλουν, σύμφωνα με το άρθρ. 3 παρ. 2 εδ. γ' του ν. 4354/2015, να εκκινούν εκ νέου τη διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων του ΚΔΤ, ρύθμιση που ναι μεν έχει τεθεί χάριν προστασίας των δανειοληπτών, αλλά επιφέρει περαιτέρω επιβάρυνση της διαδικασίας και για το λόγο αυτό υποστηρίζεται ότι είναι προβληματική. Ορθότερο θα ήταν ίσως να είχε προβλεφθεί ότι αν έχει ήδη ακολουθηθεί η διαδικασία του ΚΔΤ σε στάδιο προ πώλησης, να μην επαναλαμβάνεται αυτή (και) μετά την πώληση. *Μούζουλας*, *ΧρηΔικ* 2016, 35. Όμως, κατά την γνώμη του γράφοντος, η εξεταζόμενη ρύθμιση δεν τέθηκε απλώς χάριν προστασίας των δανειοληπτών, αλλά είναι καθ' όλα απαραίτητη, παρά την ενδεχόμενη καθυστέρηση που προκαλεί, για το λόγο ότι οι εταιρίες απόκτησης απαιτήσεων πριν ξεκινήσουν διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης, παρατηρείται ότι προβαίνουν σε προτάσεις ρύθμισης προς τους δανειολήπτες, οι οποίες πρέπει να έχουν ως βάση τα προδιατυπωμένα βήματα του ΚΔΤ.

¹⁸⁰ Με δεδομένο ότι οι αντικειμενικές αξίες των ακινήτων, βάσει ΕΝΦΙΑ 2016, έχουν μειωθεί αισθητά συνάγεται το επιχείρημα ότι και παραμένει εκτός του πεδίου εφαρμογής του ν. 4354/2015 μεγάλος αριθμός δανειακών συμβάσεων.

απαραίτητο να εμφανίζει καθυστέρηση άνω των ενενήντα ημερών ή να συνδέεται με άλλες οφειλές κατά του ίδιου οφειλέτη που παρουσιάζουν τέτοια καθυστέρηση, όπως προβλεπόταν στην αρχική εκδοχή του ν. 4354/2015¹⁸¹. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε αισθητή διεύρυνση του αντικειμενικού πεδίου εφαρμογής του εν λόγω νομοθετήματος και δη σε πώληση και των εξυπηρετούμενων δανείων, ώστε να γίνει πιο ελκυστική η συγκεκριμένη αγορά και να επιτευχθούν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα¹⁸² από την ομαδοποίηση των ανωτέρω κατηγοριών δανείων (εξυπηρετούμενων και μη)¹⁸³.

Πάρα ταύτα, η διάκριση μεταξύ μη εξυπηρετούμενου και εξυπηρετούμενου δανείου δεν έχει απωλέσει την σημασία της, λόγω του άρθρ. 3 παρ. 7 εδ. β' του ν. 4354/2015, που ορίζει ότι σε περίπτωση που μεταβιβάζεται απαίτηση από εξυπηρετούμενο δάνειο ή πίστωση, για την εξυπηρέτηση του οποίου έχει συμφωνηθεί κυμαινόμενο επιτόκιο, ο εκδοχέας δεν επιτρέπεται σε καμία περίπτωση να προσδιορίσει περιθώριο, επιπλέον του επιτοκίου αναφοράς, υψηλότερο εκείνου που είχε προσδιορίσει το πιστωτικό ή χρηματοδοτικό ίδρυμα κατά το χρόνο καταχώρισης της μεταβίβασης ακόμα και αν τέτοιο δικαίωμα υφίστατο συμβατικά για τον εκχωρητή. Με δεδομένο ότι ο ν. 4354/2015 δεν διαλαμβάνει ορισμούς για τα εξυπηρετούμενα και μη εξυπηρετούμενα δάνεια, καθίσταται αναγκαία για τον εν λόγω προσδιορισμό και την εφαρμογή της ανωτέρω διάταξης, η προσφυγή σε άλλα νομοθετήματα, εθνικά ή ευρωπαϊκά, που περιέχουν σχετική μνεία.

Στο άρθρ. 178 παρ. 1 του Κανονισμού ΕΕ 575/2013 της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του Κανονισμού ΕΕ 648/2012¹⁸⁴ ορίζεται ότι ένας πιστούχος θεωρείται ότι είναι σε αθέτηση εάν έχει επέλθει ένα ή και τα δύο από τα ακόλουθα γεγονότα: α) Το ίδρυμα εκτιμά ότι ο πιστούχος δεν είναι πιθανό να εκπληρώσει πλήρως την πιστωτική του υποχρέωση έναντι του ιδρύματος, της μητρικής του επιχείρησης ή μίας από τις θυγατρικές του, εκτός εάν το ίδρυμα προσφύγει σε μέτρα όπως η ρευστοποίηση της εξασφάλισης και β) ο πιστούχος είναι σε καθυστέρηση πληρωμών άνω των ενενήντα ημερών σε οποιαδήποτε σημαντική πιστωτική υποχρέωση έναντι του ιδρύματος, της μητρικής του επιχείρησης ή των θυγατρικών του¹⁸⁵. Παρόμοια οριοθέτηση υπάρχει και στην παρ. 145 του

¹⁸¹ Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 647.

¹⁸² Είναι δεδομένο ότι ένα εξυπηρετούμενο δάνειο αποτιμάται σε υψηλότερη τιμή συγκριτικά με ένα δάνειο που εμφανίζει σημαντική καθυστέρηση.

¹⁸³ Τσολακίδης, ΧρΙΔ2016, 643.

¹⁸⁴ Κατσάς, Επιστημονική συνάντηση Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικών Λόγων 2017, 4 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

¹⁸⁵ Οι αρμόδιες αρχές δύνανται να αντικαταστήσουν τις ενενήντα ημέρες με εκατό ογδόντα ημέρες για τα ανοίγματα που είναι εξασφαλισμένα με ακίνητα κατοικίας ή εμπορικά ακίνητα

παραρτήματος V του Εκτελεστικού Κανονισμού ΕΕ 680/2014 της 16ης Απριλίου 2014, για τη θέσπιση εκτελεστικών τεχνικών προτύπων όσον αφορά στην υποβολή εποπτικών αναφορών από τα ιδρύματα σύμφωνα με τον Κανονισμό ΕΕ 575/2013, όπου ορίζεται πως μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα είναι εκείνα που πληρούν οποιοδήποτε από τα ακόλουθα κριτήρια: α) Σημαντικά ανοίγματα που έχουν άνω των ενενήντα ημερών καθυστέρηση και β) θεωρείται ότι ο οφειλέτης δεν είναι πιθανό να εκπληρώσει πλήρως τις πιστωτικές του υποχρεώσεις χωρίς τη ρευστοποίηση των εξασφαλίσεων, ανεξάρτητα από την ύπαρξη οποιουδήποτε καθυστερούμενου ποσού ή από τον αριθμό των ημερών καθυστέρησης.

Από τον συνδυασμό των ανωτέρω συνάγεται πως για να χαρακτηριστεί μία πίστωση ή ένα δάνειο ως μη εξυπηρετούμενο πρέπει είτε να εμφανίζει καθυστέρηση άνω των ενενήντα ημερών, είτε να εκτιμάται ως αδύνατη η εκπλήρωση των συμβατικών υποχρεώσεων του οφειλέτη, χωρίς τη ρευστοποίηση των υπαρχουσών εξασφαλίσεων. Η πρώτη εννοιολογική προσέγγιση της έννοιας μη εξυπηρετούμενα δάνεια (δάνεια με καθυστέρηση μεγαλύτερη των ενενήντα ημερών) αποτελεί, αν μη τι άλλο, χρήσιμο εργαλείο για τον προσδιορισμό του υπό εξέταση όρου στα πλαίσια του ν. 4354/2015 και δη του άρθρ. 3 παρ. 7 εδ. β', η δεύτερη εναλλακτική, όμως, λόγω της πιθανολόγησης¹⁸⁶ και της υποκειμενικότητας¹⁸⁷ που εξ ορισμού παρουσιάζει, κρίνεται προβληματική¹⁸⁸.

Δέον ν' αναφερθεί ότι η ύπαρξη τυχόν όρου στις συμβάσεις δανείων και πιστώσεων περί ανεκχώρητου των απαιτήσεων μεταξύ πιστωτικού ιδρύματος και δανειολήπτη δεν είναι ικανή να μπλοκάρει τη διαδικασία της πώλησης. Ναι μεν η πρώτη αβίαστη σκέψη, βάσει της διατάξεως του άρθρ. 466 ΑΚ, είναι ότι η πώληση των απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος αποτελεί καταστρατήγηση της έγγραφης συμφωνίας που υπάρχει με τον οφειλέτη αναφορικά με το ανεκχώρητο, αλλά κάτι τέτοιο υπερσκελίζεται, τόσο στα πλαίσια της τιτλοποίησης (ν. 3156/2003), όσο και κατά τη λειτουργία του νεοπαγούς ν. 4354/2015. Πιο συγκεκριμένα, προβλέπεται ρητά στο άρθρ. 3 παρ. 3 εδ. β' του υπό εξέταση νόμου ότι οι ειδικές συμφωνίες μεταξύ του πιστωτικού ιδρύματος και των δανειοληπτών περί ανεκχώρητου των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, δεν αντιτάσσονται στον εκδοχέα. Δηλαδή, ο οφειλέτης δεν μπορεί να επικαλεστεί έναντι του αποκτώντος τον όρο περί

MME στην κατηγορία ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής, καθώς και για τα ανοίγματα σε οντότητες του δημόσιου τομέα.

¹⁸⁶Χρησιμοποιείται η φράση «..δεν είναι πιθανό..», που παραπέμπει ευθέως σε ενδεχόμενο και όχι βέβαιο αποτέλεσμα.

¹⁸⁷Χρησιμοποιείται η φράση «..εκτιμά..», που παραπέμπει ευθέως σε προσωπική αξιολογική κρίση και όχι σε αντικειμενικά συναγόμενη θέση.

¹⁸⁸Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 648-649.

ανεκχώρητου που διαλαμβάνονταν στη συμφωνία του με τον μεταβιβάζοντα αποσκοπώντας στο μπλοκάρισμα της διαδικασίας, περαιτέρω δε ανάλυση θα γίνει κατωτέρω.

Για να είναι έγκυρη μία σύμβαση πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, πρέπει να τηρηθούν οι διατυπώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 3 του ν. 4354/2015. Καταρχήν, πριν τη σύναψη της εν λόγω σύμβασης, πρέπει να τηρηθεί η προδικασία του άρθρ. 3 παρ. 2 του συγκεκριμένου νόμου, ήτοι να προσκληθεί εξώδικα, δώδεκα μήνες προ της προσφοράς (για πώληση), ο πρωτοφειλέτης(και ο εγγυητής, εφόσον υπάρχει) να ρυθμίσει ή να διακανονίσει τις οφειλές του (βάσει του ΚΔΤ)¹⁸⁹. Βέβαια, η ανωτέρω ενέργεια δεν είναι υποχρεωτική στις περιπτώσεις επίδικων ή επιδικασθεισών απαιτήσεων και απαιτήσεων κατά οφειλετών που έχουν κριθεί, βάσει του ΚΔΤ, ως μη συνεργάσιμοι, με το σκεπτικό ότι οι μεν πρώτες διέρχονται (ή ήδη έχουν διέλθει) από μία δικαστική διαδικασία και άρα δεν τίθεται ζήτημα αιφνιδιασμού και οι μεν δεύτερες στρέφονται κατά δανειοληπτών, οι οποίοι κατ' επανάληψη δεν ανταποκρίνονται στην επικοινωνία με το πιστωτικό ίδρυμα και επομένως, λόγω αυτής της παρατεταμένης δυστροπίας τους, πιθανολογείται σθεναρά ότι δεν θα το πράξουν και σε αυτή τη φάση¹⁹⁰. Επομένως, γίνεται εύκολα αντιληπτό πως μεγάλη μάζα απαιτήσεων θα εκχωρούνται χωρίς να προσκαλείται προηγουμένως ο οφειλέτης σε διάλογο ρύθμισης. Πάντως, η ανωτέρω εξώδικη όχληση, για τις περιπτώσεις όπου είναι υποχρεωτική, καθυστέρησε αναπόφευκτα την εφαρμογή του εν λόγω νόμου κατά ένα έτος συγκριτικά με την έναρξη ισχύος του¹⁹¹ και αποτελεί ακόμα και τώρα ανασχετικό παράγοντα της διαδικασίας πώλησης¹⁹², αφού ορίζει μία προδικασία που δεν προβλέπεται σε παρόμοια νομοθετήματα¹⁹³.

Όσον αφορά στην σύμβαση πώλησης, η οποία υπόκειται σε συστατικό έγγραφο τύπο, είναι ισχυρή μόνο εφόσον έχει υπογραφεί προηγουμένως συμφωνία ανάθεσης διαχείρισης μεταξύ της εταιρίας απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις και εταιρίας διαχείρισης απαιτήσεων, που αδειοδοτείται και εποπτεύεται από την ΤΕ, καθώς τα δικαιώματα που απορρέουν από τις μεταβιβαζόμενες, λόγω πώλησης, απαιτήσεις δύνανται να ασκούνται μόνο μέσω των εν λόγω εταιριών διαχείρισης, οι οποίες ευθύνονται για την εκπλήρωση όλων των υποχρεώσεων που

¹⁸⁹Σύμφωνα με την ΑιτΕ του ν. 4354/2015, η εν λόγω ρύθμιση αποσκοπεί στην αποτροπή αιφνιδιασμού του οφειλέτη, στον οποίο δίνεται μία τελευταία ευκαιρία να ρυθμίσει τα χρέη του, πριν αυτά εκχωρηθούν σε τρίτους.

¹⁹⁰Γεροντίδης, σε Λαδάς (2016), 324.

¹⁹¹Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 643.

¹⁹²Μούζουλας, ΧρηΔικ 2016, 35.

¹⁹³Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 576.

βαρύνουν τις εταιρίες απόκτησης απαιτήσεων. Επομένως, βάσει των ανωτέρω, συνάγεται πως οι εταιρίες που αποκτούν τις μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις είναι υποχρεωμένες να αναθέτουν, μέσω σχετικής σύμβασης, τη διαχείριση των κρίσιμων απαιτήσεων σε εταιρίες που λειτουργούν για το σκοπό αυτό και οι οποίες καλούνται να εφαρμόσουν τη διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων του ΚΔΤ¹⁹⁴.

Ωστόσο, για επέλθει το επιδιωκόμενο με τη σύμβαση αποτέλεσμα, απαιτείται, βάσει του άρθρ. 3 παρ. 3. εδ. α' και γ' του υπό εξέταση νόμου, να καταχωρηθεί αυτή, σε μορφή περίληψης, στο ειδικό βιβλίο του ενεχυροφυλακείου της έδρας του πωλητή¹⁹⁵, κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρ. 3 του ν. 2844/2000. Έτσι, λοιπόν, από την σχετική καταχώριση επέρχεται η μεταβίβαση των κρίσιμων απαιτήσεων και των παρεπόμενων δικαιωμάτων¹⁹⁶, όπως υποθήκες, ενέχυρα, προσωπικές ή εταιρικές εγγυήσεις, πλασματικό ενέχυρο και κυμαινόμενη ασφάλεια¹⁹⁷, και ο εκδοχέας αποκτά συνολικά όλα αυτά τα δικαιώματα έναντι των οφειλετών (άρθρ. 3 παρ. 4 εδ. β' του ν. 4354/2015). Την μεταβιβαζόμενη απαίτηση ακολουθούν και τυχόν ειδικά ενισχυτικά προνόμια, όπως αυτά που ενυπάρχουν στο ν.δ 17.7/13.8.1923¹⁹⁸, θέση που εδράζεται στην αναλογική εφαρμογή του άρθρ. 10 παρ. 13 του ν. 3156/2003 στην υπό εξέταση περίπτωση¹⁹⁹ και στην πρόβλεψη που υπάρχει στον ν. 4354/2015 περί δυνατότητας μεταβίβασης μαζί με την απαίτηση και μη παρεπόμενων δικαιωμάτων.

Ναι μεν η καταχώριση αποτελεί όρο του ενεργού της εν λόγω δικαιοπραξίας, χωρίς την οποία δεν επέρχεται η είσοδος στο σκοπούμενο έννομο αποτέλεσμα της μεταβίβασης των κρίσιμων απαιτήσεων²⁰⁰, κατά τρόπο αντίστοιχο με την λειτουργία της μεταγραφής²⁰¹ στα εμπράγματα δικαιώματα²⁰², αλλά απαιτείται και αναγγελία της ανωτέρω καταχώρισης προς τους οφειλέτες και τους εγγυητές των μεταβιβαζόμενων

¹⁹⁴Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 643.

¹⁹⁵Άρθρ. 3 παρ. 3 και 4 του ν. 4354/2015.

¹⁹⁶Σύμφωνα με το άρθρ. 3 παρ. 1 εδ. β' του νόμου, είναι δυνατόν, κατόπιν σχετικής πρόβλεψης στη σύμβαση πώλησης, να μεταβιβαστούν μαζί με τις απαιτήσεις και άλλα δικαιώματα, τα οποία, να μεν δεν είναι παρεπόμενα κατά την έννοια του άρθρ. 458 ΑΚ, αλλά συνδέονται στενά με τις εν λόγω μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις, όπως το διαπλαστικό δικαίωμα άσκησης καταγγελίας. Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 649.

¹⁹⁷Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 577.

¹⁹⁸Μπλιούμη, Η εξασφάλιση των τραπεζικών πιστώσεων κατά το ν.δ. 17.7/13.8.1923 2009, 64 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

¹⁹⁹Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 578.

²⁰⁰Τούτο προκύπτει ευθέως από την γραμματική ερμηνεία του νόμου που αναφέρει πως από την καταχώριση της σχετικής σύμβασης επέρχεται η μεταβίβαση των πωλούμενων απαιτήσεων του μεταβιβάζοντος πιστωτικού ιδρύματος και πριν από την καταχώριση δεν αποκτώνται έναντι τρίτων δικαιώματα που απορρέουν από τη μεταβίβαση απαιτήσεων.

²⁰¹Άρθρ. 1198 ΑΚ.

²⁰²Σπυριδάκης, Εμπράγματο Δίκαιο, 1983, 334.

απαιτήσεων, η οποία μπορεί να γίνει με κάθε πρόσφορο μέσο²⁰³, ώστε να διασφαλιστεί ο εκδοχέας της απαίτησης, καθώς, παρά την ανωτέρω λειτουργία της καταχώρισης, για λόγους προστασίας των οφειλετών, προβλέπεται ρητά στο άρθρ. 3 παρ. 4 εδ. γ' του ν. 4354/2015 ότι κάθε καταβολή εκ μέρους τους προς τον αρχικό δικαιούχο της απαίτησης, προ της ανωτέρω αναγγελίας, τους ελευθερώνει. Κατά της εν λόγω ρύθμισης έχει ασκηθεί κριτική, καθώς υποστηρίζεται ότι δεν διευκολύνει, τουναντίον παρεμποδίζει και καθυστερεί υπέρμετρα τη διαδικασία πώλησης επιβαρύνοντας μάλιστα με περαιτέρω έξοδα τα πιστωτικά ιδρύματα²⁰⁴. Βέβαια, με δεδομένο ότι δεν είναι πρακτικό οι οφειλέτες να κάνουν συνεχείς μεταβάσεις στα ενεχυροφυλακεία, ώστε να διαπιστώσουν αν οι οφειλές τους μεταβιβάστηκαν, η αναγγελία καθίσταται λογική και αναπληρώνει αυτή την ανασφάλεια, αφού εξασφαλίζει ένα ελάχιστο επίπεδο γνώσης πριν εκκινήσουν εξώδικές ή/και δικαστικές διαδικασίες είσπραξης από τους εκδοχείς.

Επομένως, από τα ανωτέρω συνάγεται συνδυαστικά ότι για να πωληθεί μία απαίτηση πιστωτικού ιδρύματος και να ενέχεται ο οφειλέτης έναντι του αποκτώντος, πρέπει σωρευτικά α) να έχει προσκληθεί, προ δώδεκα μηνών από την κατάρτιση της σύμβασης πώλησης, να ρυθμίσει τις οφειλές του (όπου αυτό απαιτείται), β) να έχει συναφθεί η κρίσιμη σύμβαση, β) να έχει καταχωρηθεί αυτή σε μορφή περίληψης στα δημόσια βιβλία του άρθρ. 3 ν. 2844/2000 και δ) να έχει αναγγελθεί η εν λόγω καταχώριση στον οφειλέτη. Μετά τα ανωτέρω, το πιστωτικό ίδρυμα αποξενώνεται πλήρως από την απαίτηση, η οποία αποσύρεται από τον ισολογισμό του και μεταπίπτει στην περιουσία του αποκτώντος, ο οποίος την ασκεί ιδίω ονόματι και ιδίω δικαίω²⁰⁵, μέσω των εταιριών διαχείρισης. Πάντως, σε κάθε περίπτωση, ο εκχωρητής θεωρείται για πρακτικούς λόγους²⁰⁶, αντίκλητος του εκδοχέα για οποιαδήποτε κοινοποίηση σχετίζεται με την απαίτηση που μεταβιβάστηκε, ρύθμιση που κρίνεται αλυσιτελής σε περίπτωση που η διαχείριση έχει ανατεθεί σε άλλη εταιρία, η οποία έχει οριστεί αντίκλητος του εκδοχέα κατ' άρθρ. 142 ΚΠολΔ και το γεγονός αυτό έχει γνωστοποιηθεί στον οφειλέτη, θέση που εκπορεύεται άλλωστε από τη διάταξη του

²⁰³Συνηθίζεται να γίνεται στην πράξη με την αποστολή εξώδικης δήλωσης.

²⁰⁴Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 576.

²⁰⁵Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 644.

²⁰⁶Η εν λόγω ρύθμιση του άρθρ. 3 παρ. 4 εδ. γ' του ν. 4354/2015 αποσκοπεί στην εν γένει διευκόλυνση της (δικαστικής ή εξώδικης) επικοινωνίας του οφειλέτη με τον δανειστή του και την επιβάρυνσή του με λιγότερα έξοδα επιδόσεως, πρακτική που συμπορεύεται με το γράμμα και το σκοπό της υπ' αριθ. 21798/11.3.2016 ΚΥΑ (ΦΕΚ/Β/709/16.3.2016), που προβλέπει μειωμένη επιβάρυνση κατά 20% για επιδόσεις που αφορούν την υπαγωγή των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων στον ν. 3869/2010, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα.

άρθρου 2 παρ. 5 του ν. 3869/2010²⁰⁷ που καταλαμβάνει και τις εκχωρήσεις απαιτήσεων πιστωτών που έχουν πραγματοποιηθεί πριν την έναρξη ισχύος της²⁰⁸.

Δ. Ειδικά ζητήματα που ανακύπτουν στα πλαίσια της σύμβασης πώλησης

Κατά το άρθρ. 3 παρ. 7 του ν. 4354/2015, απαγορεύεται ρητά η χειροτέρευση της ουσιαστικής και δικονομικής θέσης του οφειλέτη της απαίτησης που μεταβιβάστηκε. Προς το σκοπό εναρμόνισης με την ανωτέρω ρύθμιση, ο ν. 4354/2015 έχει λάβει ορισμένες σωστές κατευθύνσεις, όπως η υποχρέωση του εκδοχέα να εφαρμόσει, μέσω της εταιρίας διαχείρισης, τον ΚΔΤ και η θεώρησή του (εκδοχέα) ως δανειστή και προμηθευτή και η υποχρέωσή του να συμβαδίζει με το δίκαιο προστασίας του καταναλωτή. Ωστόσο, υποστηρίζεται ισχυρά πως η ως άνω επιταγή περί μη χειροτέρευσης της θέσεως του οφειλέτη πλήττεται με την διαδοχή του εκχωρητή από τον εκδοχέα στην συμβατική σχέση με τον οφειλέτη, με το αιτιολογικό ότι οι συναλλακτικές σχέσεις στο χώρο του τραπεζικού δικαίου διαπνέονται από έντονο βαθμό εμπιστοσύνης, ο οποίος όμως εξανεμίζεται από την αλλαγή των συμβαλλόμενων προσώπων²⁰⁹, με αποτέλεσμα ο οφειλέτης ευλόγως να περιέρχεται σε καθεστώς πλήρους ανασφάλειας αναφορικά με την πορεία των οφειλών του, αφού δεν γνωρίζει την πολιτική που ακολουθεί ο εκδοχέας σε τέτοιες περιπτώσεις. Παρά το γεγονός ότι η ανωτέρω διαπίστωση θεωρητικά είναι ορθή, δεν είναι δυνατόν να γίνει αποδεκτή στην πράξη, καθώς θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανατροπή των αποτελεσμάτων της πώλησης και να καταστήσει εν τέλει κενή την εφαρμογή του ν. 4354/2015. Εξάλλου, ως ένα σημείο η σχέση εμπιστοσύνης που υπήρχε μεταξύ των αρχικώς συμβαλλόμενων μερών (δανειοληπτών και πιστωτικών ιδρυμάτων) έχει ήδη κλονιστεί από την αθέτηση των συμβατικών υποχρεώσεων²¹⁰.

Αντικείμενο της σύμβασης πώλησης δύναται να είναι είτε μεμονωμένες απαιτήσεις, είτε ομάδες απαιτήσεων (λχ. στεγαστικά δάνεια) κατά δανειοληπτών, χωρίς να εφαρμόζεται εν προκειμένω το άρθρ. 479 ΑΚ, διαπίστωση που εκπορεύεται ευθέως από το άρθρ. 3 παρ. 1 εδ. α' του ν. 4354/2015, με αποτέλεσμα ο εκδοχέας των απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος να μην ευθύνεται έναντι των δανειστών του (πιστωτικού ιδρύματος). Η εν λόγω ρύθμιση, ναί μεν φαίνεται εκ πρώτης όψεως εύλογη, καθώς με αυτόν τον τρόπο ο εκδοχέας διασφαλίζει την ακεραιότητα των νέων απαιτήσεων, γεγονός που καθιστά ελκυστικότερη την αγορά δανείων, όμως, με δεδομένο ότι θίγονται τα δικαιώματα των παλαιότερων δανειστών του πιστωτικού ιδρύματος, γεννάται ανενδοίαστα το ερώτημα κατά πόσο η εν λόγω ρύθμιση, που

²⁰⁷Η παραπάνω διάταξη προστέθηκε με το άρθρ. 11 παρ. 5 του ν. 4161/2013.

²⁰⁸Άρθρ. 19 παρ. 2 του ν. 4161/2013.

²⁰⁹Ρούσσης, ΧρίΔ 2016, 576-577.

²¹⁰Τζίβα, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1045.

θέτει εκποδών το άρθρ. 479 ΑΚ, εναρμονίζεται με την συνταγματική αρχή της ισότητας²¹¹.

Ακόμα, είναι άκυρη και δεν επιτρέπεται ρητά, κατ' αντιστοιχία με το άρθρ. 10 παρ. 11 του ν. 3156/2003, η καταπιστευματική μεταβίβαση των κρίσιμων απαιτήσεων²¹², τη στιγμή που δίδεται, κατ' άρθρ. 3 παρ. 5 εδ. β' του ν. 4354/2015, η δυνατότητα αναπροσαρμογής ή πίστωσης του τιμήματος της πώλησης και η υπαναχώρηση από την εν λόγω σύμβαση κατά τους όρους που τη διέπουν και κατά τις ρυθμίσεις των άρθρ. 534 επ ΑΚ²¹³. Δηλαδή, αν οι απαιτήσεις που μεταβιβάστηκαν παρουσιάζουν πραγματικά ελαττώματα, δύναται ν' ασκηθούν τα δικαιώματα που προβλέπονται από το κοινό δίκαιο. Τέλος, σε περίπτωση που η μεταβιβαζόμενη απαίτηση είναι ασφαλισμένη με οποιονδήποτε τρόπο²¹⁴, τότε για την επέλευση των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων, είναι απαραίτητη, για λόγους δημοσιότητας, η καταχώριση της βεβαίωσης στο δημόσιο βιβλίο του άρθρ. 3 του ν. 2844/2000 και εν συνεχεία η σχετική μνεία σε περίληψη του εμπραγμάτου βάρους στα αρμόδια γραφεία.

Ως προς την προβληματική της διαβίβασης των προσωπικών δεδομένων των οφειλετών των κρίσιμων απαιτήσεων από τον πωλητή στον αγοραστή και την μετέπειτα επεξεργασία τους από αυτόν (και οποιονδήποτε άλλον είναι αναγκαίο στα πλαίσια της διαδικασίας) τυγχάνει εφαρμογής η διάταξη του άρθρ. 1 παρ. 21 του ν. 4354/2015, που αναφέρει ότι αίρεται το τραπεζικό και επαγγελματικό απόρρητο στο μέτρο που απαιτείται, ώστε να εκπληρωθεί ο σκοπός της σύμβασης πώλησης και της διαχείρισης (της απαίτησης), μεγαλύτερη δε ανάλυση θα γίνει στην οικεία ενότητα, πάντως οι οφειλέτες δεν δύναται να μπλοκάρουν τη διαδικασία επικαλούμενοι μελλοντική ή παρούσα προσβολή προσωπικών δεδομένων.

Ένα τελευταίο ζήτημα που παρουσιάζει εξαιρετική χρησιμότητα στα πλαίσια της διαδικασίας πώλησης των απαιτήσεων του ν. 4354/2015 και το οποίο ρυθμίστηκε εκ των υστέρων είναι η ύπαρξη φορολογικών ελαφρύνσεων κατά την δράση των εταιριών διαχείρισης και των εταιριών απόκτησης απαιτήσεων²¹⁵. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρ. 3^ο παρ. 4 του ν. 4354/2015, δεν καταβάλλονται τέλη χαρτοσήμου κατά τη χορήγηση δανείων και πιστώσεων.

²¹¹Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016 649.

²¹²Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1009.

²¹³Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 1003.

²¹⁴Δίως υποθήκη (άρθρ. 1257 επ ΑΚ) ή προσημείωση υποθήκης (άρθρ. 1274 επ ΑΚ) που έχουν εγγραφεί στα βιβλία υποθηκών.

²¹⁵Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 578-579.

Ακόμα, σύμφωνα με το άρθρ. 3^α παρ. 5 του ν. 4354/2015, κατά την καταχώριση των συμβάσεων μεταβίβασης στα δημοσία βιβλία, καταβάλλονται μόνο πάγια τέλη 2.500,00 ευρώ και αποκλείεται οποιαδήποτε άλλη πρόσθετη επιβάρυνση. Οι ανωτέρω ρυθμίσεις περί φοροελαφρύνσεων καθιστούν εμφανώς ελκυστικότερη τη διαδικασία πώλησης απαιτήσεων και την επαναλειτουργία της αγοράς και με δεδομένη την οικονομική στενότητα που παρατηρείται και την εν γένει αύξηση των φόρων κρίνονται απολύτως λογικές και εύστοχες, τυχόν δε μελλοντική ανατροπή τους θα μπορούσε να θεωρηθεί ανατροπή του δικαιοπρακτικού θεμελίου των συναπτόμενων συμβάσεων, με δεδομένο ότι τα μέρη ενδεχομένως να κατέληξαν στη σύναψή τους βασιζόμενοι στις προβλεπόμενες φοροελαφρύνσεις²¹⁶.

IV. Οι νομοθετικές εξελίξεις για το άνοιγμα - πάγωμα της διαδικασίας πώλησης

Ναι μεν με τον ν. 4354/2015 θεσμοθετήθηκε γενικά η δυνατότητα πώλησης και μεταβίβασης απαιτήσεων από συμβάσεις δανείων και πιστώσεων, αλλά με την αρχική μορφή του άρθρ. 3 παρ. 9 του ως άνω νόμου και μετέπειτα νομοθετικές παρεμβάσεις τέθηκαν ορισμένοι σημαντικοί περιορισμοί, γεγονός που καταδεικνύει την άτεχνη εισαγωγή του εν λόγω νομοθετήματος στο ελληνικό δικαϊκό σύστημα. Δηλαδή, παρόλο που ο σκοπός θέσπισης του ν. 4354/2015 ήταν το άνοιγμα της διαδικασίας πώλησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μεγάλη μάζα αυτών - τουλάχιστον προσωρινά - εξαιρέθηκε από την πώληση.

Πιο συγκεκριμένα, υπό την αρχική εκδοχή του άρθρ. 3 παρ. 9 του ν. 4354/2015, καταναλωτικές δανειακές συμβάσεις και πιστώσεις, δανειακές συμβάσεις με υποθήκη ή προσημείωση υποθήκης πρώτης κατοικίας, δάνεια και πιστώσεις προς μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και δάνεια με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου εξαιρέθηκαν από την πώληση και την μεταβίβαση αρχικά μέχρι την 15.2.2016. Εξ αντιδιαστολής γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι υπήρχε η δυνατότητα πώλησης συγκεκριμένου είδους δανείων, ήτοι επαγγελματικών δανείων και δανείων που δόθηκαν σε μεγάλες επιχειρήσεις. Παρόλο που εκ πρώτης όψεως φάνηκε ότι ενεργοποιήθηκε άμεσα η διαδικασία πώλησης για την ως άνω κατηγορία δανείων, το άρθρ. 3 παρ. 2 εδ. α' του ν. 4354/2015 αποτέλεσε ανασχετικό παράγοντα, καθώς έθεσε ως προαπαιτούμενο της πώλησης να έχει προσκληθεί, προ δώδεκα μηνών από τη διάθεση, ο δανειολήπτης (και ο εγγυητής, εφόσον υπάρχει) να ρυθμίσει τις οφειλές του. Δηλαδή, παρόλο που τα μη εξυπηρετούμενα επαγγελματικά δάνεια και τα δάνεια προς μεγάλες επιχειρήσεις ήταν ελεύθερα προς πώληση, με την έννοια ότι δεν προβλεπόταν κάποια αναστολή για αυτά, η διαδικασία που προβλέφθηκε

²¹⁶Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 579.

νομοθετικά, ώστε να είναι νόμιμη η διάθεσή τους, οδήγησε επί της ουσίας την διαδικασία της πώλησης σε μονοετή καθυστέρηση.

Αν και στην αρχή πρόθεση του Έλληνα νομοθέτη ήταν να αναστείλει τη διαδικασία πώλησης των δανείων που αναφέρονταν στην πρώτη μορφή του άρθρ. 3 παρ. 9 του ν. 4354/2015 για περιορισμένο χρονικό διάστημα και δη μέχρι την 15.2.2016, εν συνεχεία δόθηκαν συνεχόμενες παρατάσεις στην εν λόγω αναστολή. Ειδικότερα, με το άρθρ. 3 παρ. 3 του ν. 4366/2015 δόθηκε παράταση στο πάγωμα της διαδικασίας πώλησης των δανείων που είχαν εξαιρεθεί κατά τη θέσπιση του νόμου, για έναν επιπλέον μήνα από τη λήξη της αρχικής αναστολής, με αποτέλεσμα ν' ανασταλεί η πώλησή τους μέχρι την 15.3.2016. Ωστόσο, επειδή δεν είχε θεσπιστεί το κατάλληλο ρυθμιστικό πλαίσιο εφαρμογής του ν. 4354/2015, με το άρθρ. 2 του ν. 4371/2016²¹⁷, δόθηκε εκ νέου παράταση στο πάγωμα εφαρμογής του εν λόγω νόμου για τις προαναφερόμενες κατηγορίες δανείων έως την 15.4.2016.

Μετέπειτα, με το άρθρ. 2 του ν. 4380/2016²¹⁸, λόγω της καθυστέρησης κατάληξης στις διαπραγματεύσεις με τους θεσμούς, χορηγήθηκε νέα αναστολή πώλησης των δανείων με τα παραπάνω χαρακτηριστικά μέχρι την 15.5.2016. Στη συνέχεια, με το άρθρ. 2 του ν. 4390/2016²¹⁹ παρατάθηκε για ακόμη ένα μήνα, δηλαδή μέχρι την 15.6.2016, το πάγωμα της διαδικασίας πώλησης των προβλεπόμενων στην αρχική εκδοχή του άρθρ. 3 παρ. 9 του ν. 4354/2015 μη εξυπηρετούμενων δανείων, ώστε να θεσπιστεί το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για το άνοιγμα της διαδικασίας. Σίγουρα οι ως άνω μηνιαίες αναστολές ήταν αδόκιμος και βίαιος τρόπος νομοθετικής παρέμβασης με την έννοια ότι καταδεικνύει προχειρότητα και ασυνέπεια προς την διευθέτηση των εκκρεμοτήτων για να επιτευχθεί η αέναη εφαρμογή του ν. 4354/2015. Οι αλληπάλληλες τροποποιήσεις ενός νεοπαγούς νόμου, όπως είναι ο ν. 4354/2015, σε σύντομο χρονικό διάστημα φανερώνουν έλλειψη επαρκούς σχεδιασμού και μελέτης του θεσμικού πλαισίου που προωθήθηκε χωρίς να αποκλείεται μάλιστα το ενδεχόμενο για νέες διορθωτικές αλλαγές στο μέλλον²²⁰

Παράλληλα, με τον ν. 4389/2016²²¹ επήλθαν σημαντικές αλλαγές στον ν. 4354/2015, τέτοιες που επιτρέπουν την διαπίστωση ότι επρόκειτο για ουσιαστική αναθεώρησή του σε ορισμένα κρίσιμα σημεία. Ειδικότερα, στην αρχική μορφή του ν. 4354/2015 προβλεπόταν πως υπόκεινται σε πώληση δάνεια και πιστώσεις που

²¹⁷ΦΕΚ/Α/40/11.3.2016.

²¹⁸ΦΕΚ/Α/66/15.4.2016.

²¹⁹ΦΕΚ/Α/96/30.5.2016.

²²⁰Μούζουλας, ΧρηΔικ 2016, 28.

²²¹ΦΕΚ/Α/94/27.5.2016.

παρουσιάζουν καθυστέρηση άνω των ενενήντα ημερών και κατ' εξαίρεση και εξυπηρετούμενα δάνεια και πιστώσεις, υπό τον όρο ότι συνδέονταν με μη εξυπηρετούμενα δάνεια που υπήρχαν στο πρόσωπο του ίδιου οφειλέτη. Ωστόσο, με τον ν. 4389/2016, επήλθε ουσιαστική τροποποίηση και υπόκεινται πλέον σε πώληση και εξυπηρετούμενα δάνεια, χωρίς να είναι αναγκαίο για το έγκυρο της διάθεσης, η σύνδεσή τους με μη εξυπηρετούμενα. Η συγκεκριμένη νομοθετική απελευθέρωση στην πώληση των εξυπηρετούμενων δανείων πραγματοποιήθηκε, προκειμένου να ομαδοποιηθούν τα εν λόγω δάνεια με μη εξυπηρετούμενα, γεγονός που θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση της αξίας τους και αυτομάτως σε είσπραξη μεγαλύτερων ποσών για τα πιστωτικά ιδρύματα. Παρόλο που η εν λόγω επιλογή του νομοθέτη δημιούργησε εμφανείς τριγμούς στην κοινωνία, δέον να επισημανθεί πως τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν συμφέρον να απεμπλακούν από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, που βαρύνουν τους ισολογισμούς τους και όχι από τα ενεργά, τα οποία συμπεριλήφθησαν στην νομοθεσία περί πώλησης, προκειμένου να καταστήσουν την αγορά πιο ελκυστική και προσοδοφόρα.

Επιπλέον, με τον ν. 4389/2016 προβλέφθηκε η αναστολή εφαρμογής του ν. 4354/2015 ως προς α) τις δανειακές συμβάσεις και πιστώσεις με υποθήκη ή με προσημείωση υποθήκης πρώτης κατοικίας αντικειμενικής αξίας έως 140.000 ευρώ μέχρι την 31.12.2017 και β) τα δάνεια που έχουν δοθεί με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Με την ανωτέρω μακροπρόθεσμη (σε σχέση με τις προηγούμενες) αναστολή φανερώνεται ρητά η πρόθεση του Έλληνα νομοθέτη να προστατεύσει την πρώτη κατοικία των υπερχρεωμένων νοικοκυριών από (άμεσες) κατασχέσεις και πλειστηριασμούς, η δε ρύθμιση ως προς τα δάνεια με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου επήλθε, ώστε να μην επιβαρυνθεί το κράτος - τουλάχιστον προσωρινά - με την πληρωμή υπέρογκων ποσών.

Ωστόσο, στα πλαίσια των πιέσεων εκ μέρους των θεσμών για περαιτέρω άνοιγμα της διαδικασίας πώλησης και μεταβίβασης των δανείων, ψηφίστηκε η υπ' αριθ. 467/29 1.6.2016 τροπολογία, με την οποία απελευθερώθηκε η πώληση και των δανείων που δόθηκαν (ή πρόκειται να δοθούν μελλοντικά) με εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου και ως εκ τούτου δύναται να πωληθούν ελεύθερα και αυτά, παρόλο που μία τέτοια πώληση πιθανόν να οδηγήσει σε σημαντική οικονομική επιβάρυνση του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο θα κληθεί να εξοφλήσει τα εν λόγω δάνεια, υπό την ιδιότητα του εγγυητή, εφόσον οι πρωτοφειλέτες τους αδυνατούν, πράγμα εξαιρετικά πιθανό. Τέλος, δέον να σημειωθεί πως, σύμφωνα με την έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρύθμισης των υπ' αριθ. 467/29/1.6.2016 και 469/31/2.6.2016

τροπολογιών, ολοκληρώθηκαν οι απαιτούμενες νομοτεχνικές διορθώσεις του ν. 4354/2015 και επομένως καθορίστηκε (ορθά) το πλαίσιο εφαρμογής του, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα πως μάλλον δεν πρόκειται να ακολουθήσουν νέες τροποποιήσεις, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται.

Αυτό που απομένει είναι η πρακτική εφαρμογή του εν λόγω νομοθετήματος, το οποίο, μετά την 31.12.2017, δεν θα υπόκειται σε κανέναν περιορισμό, με την ελπίδα ότι θα επιλυθεί το μείζον πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων νοικοκυριών και επιχειρήσεων προς όφελος του τραπεζικού συστήματος και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, με ταυτόχρονη συνεκτίμηση - όχι όμως υπερεκτίμηση - των συμφερόντων όλων των εμπλεκόμενων μερών. Ναι μεν η πώληση των μη εξυπηρετούμενων δανείων αποσκοπεί στην εξυγίανση των πιστωτικών ιδρυμάτων και στην βαθμιαία επαναλειτουργία της χρηματοπιστωτικής αγοράς, αλλά δεν πρέπει να παραβλέπονται τα βασικότερα δικαιώματα των οφειλετών, όπως η δυνατότητα για προστασία της πρώτης και κύριας κατοικίας και η μη χειροτέρευση της ουσιαστικής και δικονομικής τους θέσης έναντι του εκδοχέα.

Όμως, σε αυτά τα πλαίσια, και οι οφειλέτες των μη εξυπηρετούμενων απαιτήσεων δεν πρέπει να υπερπροστατεύονται, καθότι υφίσταται ο (ηθικός) κίνδυνος²²² εμπέδωσης στη συνείδηση των ενήμερων δανειοληπτών μίας πρακτικής αζήμιας πτώχευσης²²³ και άνισης αντιμετώπισης²²⁴, πράγμα που θα οδηγήσει σε διάσπαση της κοινωνικής συνοχής και στην επίταση του προβλήματος.

²²²Ο ηθικός κίνδυνος (moral hazard) αναφέρεται σε εκείνο το πρόβλημα όπου ένα πρόσωπο λαμβάνει περισσότερα ρίσκα για το λόγο ότι κάποιος άλλος (πρόσωπο), παρόλο που είναι εκτεθειμένο σε σημαντικό κίνδυνο, απολαμβάνει προστασίας.

²²³Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 641.

²²⁴Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 651.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

ΤΙΤΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ

Η ύπαρξη μεγάλου όγκου κόκκινων δανείων και η αδυναμία διευθέτησής τους, σε συνδυασμό με τη ψήφιση του νομοθετικού πλαισίου (ν. 4354/2015) για τις εταιρίες διαχείρισης και απόκτησης απαιτήσεων και το άνοιγμα της διαδικασίας πώλησης επανέφεραν στο προσκήνιο το θεσμό της τιτλοποίησης των απαιτήσεων (securitisation)²²⁵. Ο εν λόγω θεσμός βρίσκει έρεισμα στα πλαίσια εκχώρησης απαιτήσεων που σχετίζονται με έναν ή περισσότερους τομείς δραστηριότητας μίας εταιρίας, όπου ο αποκτών εξοφλεί το τίμημα που οφείλει στον πωλητή για τις απαιτήσεις που του μεταβίβασε, με το προϊόν που εισπράττει από τις ομολογίες που έχει διαθέσει στην αγορά²²⁶.

Ι. Ορισμοί, η ιστορική εξέλιξη της τιτλοποίησης και ο θεσμός ως εναλλακτική πηγή ρευστότητας

Ως τιτλοποίηση υπό ευρεία έννοια ορίζεται η ενσωμάτωση απαιτήσεων επιχειρήσεων σε διάφορα είδη αξιογράφων και η διάθεσή τους στην αγορά, με σκοπό την άντληση κεφαλαίων για άμεση χρηματοδότησή²²⁷ και ουσιαστικά οδηγεί στην μετάπτωση από την κλασική πιστοδότηση στην κεφαλαιαγορά και στην χρηματαγορά²²⁸.

Ωστόσο, πέρα από την εν ευρεία έννοια τιτλοποίηση, ο όρος αποδίδεται και χρησιμοποιείται έντονα με τη στενή σημασία του, η οποία συνίσταται στην επιλογή μίας επιχείρησης να διαθέσει τις απαιτήσεις της, ώστε να χρηματοδοτηθεί άμεσα από την κεφαλαιαγορά μέσω της έκδοσης ομολογιών. Πιο συγκεκριμένα, μία επιχείρηση που είναι δικαιούχος απαιτήσεων έναντι τρίτων, τις οποίες ωστόσο δυσκολεύεται να εισπράξει για διάφορους λόγους, δύναται να τις πουλήσει και να τις μεταβιβάσει σε μία εταιρία ειδικού σκοπού (special purpose vehicle), αντλώντας άμεσα ρευστότητα, καθώς η εν λόγω εταιρία ειδικού σκοπού εξοφλεί το τίμημα για την πραγματοποιηθείσα πώληση μέσω των ποσών που καταβάλουν οι επενδυτές για τις

²²⁵Αυτός ο όρος επιλέγεται στα αμερικάνικα κείμενα και είναι αυτός που κρατεί, τη στιγμή που στα αγγλικά κείμενα η τιτλοποίηση αποδίδεται με τον όρο securitization. Βενιέρης, (2005), 7.

²²⁶Καρατζά, Εισαγωγή στο θεσμό της τιτλοποίησης, 1^ο Ετήσιο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου Κεφαλαιαγοράς 2008, 83.

²²⁷Βενιέρης (2005), 673.

²²⁸Κουλουριανός, Ο θεσμός της τιτλοποίησης απαιτήσεων ως μορφή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων σύμφωνα με το ν. 3156/2003, ΧρΙΔ 2006, 181.

ομολογίες που έχει εκδώσει²²⁹. Δηλαδή, παρατηρείται πως η έκδοση των ομολογιών, στην εν στενή έννοια τιτλοποίηση, γίνεται από την εταιρία ειδικού σκοπού και όχι από από τον πωλητή, πράγμα που έχει μεγάλη σημασία για τους κάτωθι λόγους.

Πρώτον, με αυτόν τον τρόπο οι κρίσιμες απαιτήσεις διαχωρίζονται, απομονώνονται και εν τέλει αποξενώνονται πλήρως από την υπόλοιπη περιουσία (ενεργητικό) του πωλητή, γεγονός το οποίο επιφέρει ευνοϊκές λογιστικές²³⁰, φορολογικές και εποπτικές συνέπειες και επιπλέον θέτει τις εν λόγω απαιτήσεις εκτός του πεδίου στόχευσης των δανειστών του πωλητή²³¹. Δεύτερον, ο πωλητής, λόγω της ύπαρξης και της λειτουργίας της εταιρίας ειδικού σκοπού, δεν επιβαρύνεται οικονομικά με την έκδοση των ομολογιών και δεν αναλαμβάνει τον κίνδυνο που απορρέει από αυτές²³², γεγονός εξαιρετικά σημαντικό, καθώς χρηματοδοτείται άμεσα από επισφαλείς απαιτήσεις, χωρίς, μάλιστα να επωμίζεται με πρόσθετο βάρος. Δηλαδή, ο πωλητής μειώνει σημαντικά τον πιστωτικό κίνδυνο που συνεπάγονταν οι κρίσιμες απαιτήσεις, αντλεί άμεσα ρευστότητα μέσω της πώλησής τους και δεν αναλαμβάνει υποχρεώσεις έναντι των τιτλούχων επενδυτών²³³.

Στα πλαίσια της παρούσας κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία σύντομη αναφορά στην ιστορική εξέλιξη του θεσμού της τιτλοποίησης στην Ελλάδα και διεθνώς. Μία πρώιμη μορφή τιτλοποίησης, η μεταβίβαση δανείου (sale of loan assets), εμφανίστηκε το 1916 στις ΗΠΑ, όπου η National City Bank of New York, που είχε χορηγήσει δάνειο σε δανειολήπτη, το κατέκτησε και μεταβίβασε τμήματά του σε πολλούς ιδιωτικούς επενδυτές²³⁴. Ο θεσμός απέκτησε πιο εξελιγμένη μορφή κατά τη δεκαετία του 1930²³⁵ και στη συνέχεια επεκτάθηκε στην Ευρώπη, όπου έκανε τα πρώτα του βήματα στην Γερμανία, όταν οι γαιοκτήμονες άρχισαν να εκδίδουν αξιόγραφα - ομόλογα βάσει του ημίσεως της αξίας των ακινήτων τους, τα οποία στη

²²⁹Βενιέρης (2005), 10-11.

²³⁰Καρατζά, 1^ο Ετήσιο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου Κεφαλαιαγοράς 2008, 84.

²³¹Βενιέρης (2005), 12.

²³²Βενιέρης (2005), 13.

²³³Καρατζά, 1^ο Ετήσιο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου Κεφαλαιαγοράς 2008, 85.

²³⁴Χρυσάνθη, Μεταβίβαση δανείων, ΔΕΕ 1996, 134.

²³⁵Καρατζά, 1^ο Ετήσιο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου Κεφαλαιαγοράς 2008, 83. Η εταιρία Government National Mortgage Association ήταν από τις πρώτες εταιρίες που εφάρμοσε το θεσμό της τιτλοποίησης των απαιτήσεων σε ενυπόθηκα δάνεια.

συνέχεια διέθεταν στην αγορά, με αποτέλεσμα να αντλούν ρευστότητα και να γίνονται αυτομάτως οφειλέτες των ομολογιών²³⁶.

Στην Ελλάδα ο θεσμός πρωτοεμφανίστηκε, χωρίς να γνωρίσει ιδιαίτερη απήχηση, με το π.δ. 22/30, σύμφωνα με το οποίο εγκαθιδρύθηκε το δικαίωμα των κτηματικών τραπεζών να εκδίδουν ομολογίες βάσει ενυπόθηκων δανείων που είχαν χορηγήσει²³⁷. Όμως, επειδή στα τέλη της δεκαετίας του 1990, το δημόσιο χρέος της Ελλάδας άρχισε να αυξάνεται, ανέκυψε η αδήριτη ανάγκη για μείωσή του, πρόβλημα που θεωρήθηκε πως μπορούσε να επιλυθεί μέσω της τιτλοποίησης των απαιτήσεων και για το λόγο αυτό θεσπίστηκε ο ν. 2801/2000, ο οποίος τροποποιήθηκε με τον ν. 2843/2000. Με τα προαναφερθέντα νομοθετήματα²³⁸ δόθηκε η δυνατότητα (μόνο) στο Ελληνικό Δημόσιο²³⁹ να μεταβιβάσει τις απαιτήσεις του σε μία εταιρία ειδικού σκοπού, η οποία στη συνέχεια θα εξέδιδε ομόλογα που θα τα διέθετε σε επενδυτές και αυτοί με τη σειρά τους θα κατέβαλαν το αντίτιμο για αυτά και μετά θα ικανοποιούνταν από την είσπραξη των απαιτήσεων που απέκτησαν.

Η νομοθετική ρύθμιση της τιτλοποίησης των απαιτήσεων του Ελληνικού Δημοσίου ήταν καθοριστική για την εξέλιξη του θεσμού στην Ελλάδα, καθώς οδήγησε στην εις βάθος κατανόηση του σύνθετου αυτού μηχανισμού και ήταν ένας πλούσιος οδηγός για την θεσμοθέτηση του ν. 3156/2003, που εισήγαγε την τιτλοποίηση των απαιτήσεων στον χώρο του ιδιωτικού δικαίου. Στην ΑιτΕ του εν λόγω νόμου ορίζεται πως η τιτλοποίηση είναι απαραίτητη για τον εκσυγχρονισμό των χρηματοδοτικών τεχνικών στην Ελλάδα προς όφελος των ελληνικών επιχειρήσεων και της εθνικής οικονομίας²⁴⁰.

Υποστηρίζεται ότι, παρά τη θετική λειτουργία που μπορεί να επιτελέσει ο θεσμός της τιτλοποίησης απαιτήσεων, εν τέλει υπήρξε ένας καθοριστικός παράγοντας που συντέλεσε στην παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση του 2008²⁴¹, τα σημάδια της οποίας έγιναν γρήγορα ορατά στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, το οποίο αυτή τη στιγμή φυλλορροεί²⁴². Πιο συγκεκριμένα, επειδή η τιτλοποίηση ήταν ένας τρόπος διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου και ωραιοποίησης των

²³⁶ Βουρβουτσιώτη, Ο θεσμός της τιτλοποίησης των απαιτήσεων σύμφωνα με τον ν. 3156/2003, 2008, 6 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

²³⁷ Βουρβουτσιώτη (2008), 7.

²³⁸ Λιβαδά, σε Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά, (2016³), 562.

²³⁹ ΝΠΔΔ και δημόσιες επιχειρήσεις που ανήκουν κατ' αποκλειστικότητα σε δημόσιους φορείς.

²⁴⁰ Ψυχομάνης, Τιτλοποίηση επιχειρηματικών απαιτήσεων - Ένας νέος, νομικά και οικονομικά προβληματικός θεσμός, ΔΕΕ 2004, 262.

²⁴¹ Ψυχομάνης, Εγχειρίδιο Τραπεζικού Δικαίου, 2016, 153.

²⁴² Κουλορίδας, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις 2017, 5.

ισολογισμών, γνώρισε τεράστια απήχηση κατά την πρώτη δεκαετία του 2000, με αποτέλεσμα να παρατηρηθούν φαινόμενα τιτλοποίησης ακόμα και προϊόντων τιτλοποίησης, δηλαδή να γίνεται τιτλοποίηση της τιτλοποίησης²⁴³. Η εν λόγω πρακτική, που ήταν ένας φαύλος κύκλος, όταν αναδύθηκε στην επιφάνεια, αποκάλυψε ένα τεράστιο μη διαχειρίσιμο χρέος, το οποίο επωμίστηκαν οι επενδυτές, οι οφειλέτες και πρωτίστως το τραπεζικό σύστημα.

Ωστόσο, η ως άνω κακή χρήση του θεσμού τα προηγούμενα χρόνια δεν είναι αυτή που αρμόζει σε αυτόν τον πολυδιάστατο μηχανισμό, καθώς υπό την θετική του όψη μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για την αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων και μία σύγχρονη μορφή για την χρηματοδότηση της αγοράς²⁴⁴ και για το λόγο αυτό κρίνεται σκόπιμη η επαναπροσέγγισή του²⁴⁵.

II. Η σχέση του ν. 4354/2015 με τον ν. 3156/2003

Σύμφωνα με το άρθρ. 10 παρ. 1 του ν. 3156/2003, αναγκαίο στοιχείο για να επιτευχθεί η τιτλοποίηση απαιτήσεων είναι να έχει προηγηθεί η πώληση αυτών από την ενδιαφερόμενη εταιρία σε μία εταιρία ειδικού σκοπού, η οποία εν συνεχεία τιτλοποιεί τις εν λόγω απαιτήσεις εκδίδοντας και διαθέτοντας ομολογίες σε επενδυτές, η αποπληρωμή των οποίων γίνεται από το προϊόν είσπραξης των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων. Η πώληση, που είναι προαπαιτούμενο για την έναρξη της διαδικασίας τιτλοποίησης μπορεί να πραγματοποιηθεί, εφόσον πρόκειται για τραπεζικές απαιτήσεις, είτε βάσει των διατάξεων του ν. 3156/2003, είτε βάσει του άρθρ. 3 του ν. 4354/2015, εφόσον πληρούνται οι ειδικότερες προϋποθέσεις που ορίζονται σε έκαστο εξ αυτών, οι οποίες πάντως είναι πανομοιότυπες. Στην ως άνω κατεύθυνση συνηγορεί το άρθρ. 1 παρ. 1^ο του ν. 4354/2015, όπως ισχύει, που ορίζει ρητά πως οι διατάξεις του εν λόγω νόμου δεν επηρεάζουν την εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3156/2003 κ.λπ.

Η ανωτέρω θέση, παρόλο που αναδύεται από το γράμμα του νόμου, χρήζει περαιτέρω νομικής ανάλυσης και διορθωτικής - συμπληρωματικής ερμηνείας, καθώς στην ΑιτΕ του άρθρ. 70 του ν. 4389/2016, που τροποποίησε τις διατάξεις του ν. 4354/2015, ορίζεται *«Υπ' αυτή την έννοια παρέχονται στα πιστωτικά ιδρύματα τα*

²⁴³Κουλορίδας, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις 2017, 4.

²⁴⁴Schwarcz, The Alchemy of Asset Securitization, Stanford Journal of Law, Business & Finance, 1994, 133.

²⁴⁵Ζαγορήσιος/Ασημέλης, σε Χαρδούβελης/Γκόρτσος, Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα 2011, 247 (αναρτημένο στο διαδίκτυο).

θεσμικά εργαλεία αξιοποίησης του χαρτοφυλακίου τους, καθώς θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν είτε την εφαρμογή του νόμου περί τιτλοποίησης απαιτήσεων (ν. 3156/2003) όπου επιτρέπεται και η τιτλοποίηση απαιτήσεων που εξυπηρετούνται, είτε το θεσμικό πλαίσιο που προκρίνεται με το παρόν σχέδιο νόμου». Η παραπάνω διατύπωση της ΑιτΕ, που δεν αποτυπώθηκε επακριβώς στο τελικό κείμενο του νόμου, φαίνεται να προκρίνει την παράλληλη και αυτοτελή εφαρμογή των δύο νομοθετημάτων ως προς τα εξυπηρετούμενα δάνεια, με την έννοια ότι αυτά δύναται να μεταβιβαστούν ισοδύναμα και καθ' όλα έγκυρα είτε με τις διατάξεις του ν. 4354/2015, είτε με τις διατάξεις του ν. 3156/2003.

Ωστόσο, όσον αφορά στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, πρέπει να υιοθετηθεί να μεν μία παράλληλη εφαρμογή των δύο νομοθετημάτων, όχι όμως ανεξάρτητη, αλλά συνδυαστική, με την έννοια ότι είναι επιτρεπτή η πώληση μη εξυπηρετούμενων δανείων (και) κατά τον ν. 3156/2003, ωστόσο θα πρέπει να διυλίζεται αυτή μέσα από τις ειδικότερες διατάξεις του ν. 4354/2015. Διαφορετική μεταχείριση θα οδηγούσε σε καταστρατήγηση των προστατευτικών διατάξεων του ν. 4354/2015, καθώς θα έδινε τη δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να παρακάμπτουν, με τη χρήση του ν. 3156/2003, ρυθμίσεις που έχουν τεθεί χάριν προστασίας των δανειοληπτών (λχ. υποχρέωση πρόσκλησης για ρύθμιση, αναγγελία κ.λπ.).

Εξάλλου, στην υιοθέτηση της ως άνω θέσης συνηγορεί και το γεγονός ότι στην αρχική διατύπωση του ν. 4354/2015, που επέτρεπε την πώληση αποκλειστικά μη εξυπηρετούμενων δανείων, δεν υπήρχε επιφύλαξη υπέρ του ν. 3156/2003, η οποία εισήχθη μόλις δόθηκε η δυνατότητα εκχώρησης και των εξυπηρετούμενων δανείων. Επομένως, η εισαγωγή της επιφύλαξης για την εφαρμογή του ν. 3156/2003 με το ίδιο νομοθέτημα²⁴⁶ που έγινε επιτρεπτή η πώληση ενήμερων δανείων καταδεικνύει ότι η παράλληλη και ανεξάρτητη εφαρμογή των δύο νομοθετημάτων πρέπει να γίνει δεκτή αποκλειστικά και μόνο ως προς τα ενήμερα δάνεια και όχι και ως προς αυτά που παρουσιάζουν καθυστέρηση²⁴⁷, ειδάλως τίθονται αυτομάτως εκποδών οι ευνοϊκές για τους δανειολήπτες διατάξεις του ν. 4354/2015, γεγονός που αν μη τι άλλο δεν ήταν στις προθέσεις του νομοθέτη. Ως επιστέγασμα των όσων προαναφέρθηκαν συνάγεται ότι η διάταξη του άρθρ. 1 παρ. 1^δ του ν. 4354/2015 περί

²⁴⁶Ν. 4389/2016.

²⁴⁷Βέβαια, αυτή η ερμηνευτική εκδοχή προστατεύει λιγότερο τους ενήμερους δανειολήπτες σε σχέση με αυτούς των οποίων τα δάνεια παρουσιάζουν καθυστέρηση, γεγονός που ενδεχομένως να προκαλέσει ηθικό κίνδυνο (moral hazard) στις τάξεις των συνεπών δανειοληπτών και εν τέλει να οδηγήσει σε αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ώστε να επιτευχθεί η πληρέστερη (σε σχέση με τον ν. 3156/2003) προστασία του ν. 4354/2015.

παράλληλης και αυτοτελής εφαρμογής του ν. 3156/2003 πρέπει να ερμηνευθεί συσταλτικά, ώστε να καταλαμβάνει μόνο τα εξυπηρετούμενα δάνεια²⁴⁸.

Συλλήβδην, το άρθρ. 1 παρ. 1^δ του ν. 4354/2015 δηλώνει το αυτονόητο, δηλαδή ότι είναι επιτρεπτή, πρώτον η πώληση τραπεζικών απαιτήσεων τόσο βάσει του άρθρ. 3 του ν. 4354/2015, όσο και βάσει του ν. 3156/2003²⁴⁹ και δεύτερον η τιτλοποίησή τους σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρ. 10 του ν. 3156/2003. Ναι μεν η πώληση των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις μπορεί να εκτελείται βάσει του ν. 4354/2015, αφού έχει απελευθερωθεί σημαντικά η διαδικασία, πλην όμως αυτό δεν απαγορεύει τη χρησιμοποίηση του ν. 3156/2003 για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, με την επιφύλαξη της (συσταλτικής) ερμηνείας περί ανεξάρτητης και συνδυαστικής εφαρμογής.

Η σημασία της διάταξης του άρθρ. 1 παρ. 1^δ του ν. 4354/2015 δεν περιορίζεται στην ως άνω δυνατότητα, καθώς καθίσταται σαφές ότι οι απαιτήσεις που πωλήθηκαν με τον έναν (ν. 4354/2015) ή τον άλλον (ν. 3156/2003) τρόπο, δύναται να τιτλοποιηθούν. Η κεντρική ιδέα του ν. 3156/2003 είναι η τιτλοποίηση των απαιτήσεων που πωλήθηκαν και αφού ο ν. 4354/2015 δεν εμποδίζει την εφαρμογή του νομοθετήματος περί τιτλοποίησης, καθίσταται δυνατή η πώληση τραπεζικών απαιτήσεων στα πλαίσια του άρθρ. 3 του ν. 4354/2015 με σκοπό την μετέπειτα τιτλοποίησή τους²⁵⁰.

Κατόπιν των ανωτέρω, ενδεχομένως δημιουργείται το ερώτημα ποιος ήταν ο λόγος θέσπισης του ν. 4354/2015, αφού η πώληση απαιτήσεων μπορεί να διευθετηθεί και μέσω του ν. 3156/2003. Καταρχήν, ο ν. 4354/2015 δεν αναφέρεται αποκλειστικά στην πώληση απαιτήσεων, αλλά θεσπίζει και δυνατότητα διαχείρισης αυτών. Μάλιστα, σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί πώληση βάσει του ν. 4354/2015, είναι υποχρεωτική η ανάθεση της διαχείρισης των κρίσιμων απαιτήσεων σε αδειοδοτηθείσα νομίμως εταιρία διαχείρισης, γεγονός που στα πλαίσια του ν. 3156/2003 είναι υποχρεωτικό μόνο σε περιπτώσεις που η εταιρία ειδικού σκοπού εδρεύει εκτός Ελλάδος και πρόκειται για απαιτήσεις κατά καταναλωτών. Ακόμα, η πώληση στα πλαίσια του ν. 3156/2003 είναι επιτρεπτή μόνο σε εταιρία ειδικού και αποκλειστικού σκοπού, σε αντίθεση με το άρθρ. 1 παρ. 1^β του ν. 4354/2015, που ορίζει ότι απαιτήσεις από δάνεια και πιστώσεις μπορούν να μεταβιβαστούν και σε

²⁴⁸Κουλορίδας, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις 2017, 11.

²⁴⁹Λιβαδά, σε Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά, (2016³), 563.

²⁵⁰Τσολακίδης, ΧρΙΔ 2016, 647.

άλλους τύπους²⁵¹ εταιριών. Επομένως, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι με τον ν. 4354/2015 διευρύνονται αισθητά οι υποψήφιοι αγοραστές των τραπεζικών απαιτήσεων και λαμβάνονται ορισμένα σημαντικά προστατευτικά μέτρα υπέρ του οφειλετών, όπως η υποχρέωση πρόσκλησης για ρύθμιση προ δώδεκα μηνών από τη διάθεση²⁵², ρύθμιση που δεν απαντάται στον ν. 3156/2003 κ.λπ. Τέλος, η πώληση στα πλαίσια του ν. 3156/2003 γίνεται αποκλειστικά με σκοπό την τιτλοποίηση, σε αντίθεση με την πώληση του ν. 4354/2015 που δεν οδηγεί υποχρεωτικά σε τιτλοποίηση.

Πάντως, η πώληση των απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις στα πλαίσια του ν. 4354/2015 θα συνοδευτεί κατά πάσα πιθανότητα από την τιτλοποίησή τους, καθώς η γενικότερη τάση που υπάρχει στην σύγχρονη αγορά είναι η ενσωμάτωση απαιτήσεων σε αξιογραφικούς τίτλους, με σκοπό την άντληση κεφαλαίων και την αναζήτηση σύγχρονων μορφών χρηματοδότησης²⁵³, τάση που αποδίδει τον ορισμό της τιτλοποίησης με την ευρύτερη έννοια του όρου²⁵⁴. Με δεδομένο, μάλιστα, το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις είναι πιο διστακτικές στην λήψη δανείων και τα πιστωτικά ιδρύματα χορηγούν πιστώσεις υπό αυστηρότερες προϋποθέσεις, η τιτλοποίηση απαιτήσεων, πέρα από συμπληρωματικός μηχανισμός απεμπλοκής από τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και ως ένα νέο τραπεζικό προϊόν²⁵⁵ που ενδεχομένως να οδηγούσε σε αναζωπύρωση των σχέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους πελάτες τους, παρόλο που με αυτόν τον τρόπο αλλοιώνεται μία από τις δύο βασικές λειτουργίες τους, αυτή της χορήγησης δανείων ή πιστώσεων και ενισχύεται ο διαμεσολαβητικός ρόλος τους²⁵⁶.

Στα πλαίσια της παρούσας, και με δεδομένο ότι οι ρυθμίσεις του ν. 3156/2003 παρουσιάζουν μικρές αποκλίσεις από τον ν. 4354/2015 αναφορικά με την πώληση απαιτήσεων, θα αναλυθεί, ως παραπέρα στάδιο, αποκλειστικά η διαδικασία της

²⁵¹ Πάντως περιοριστικά αναφερόμενους.

²⁵² Λιβαδά, σε *Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά* (2016³), 565.

²⁵³ Η τιτλοποίηση απαιτήσεων σε αξιόγραφα είναι μετεξέλιξη του κλασικού χρηματοδοτικού μηχανισμού (λχ. επιχειρηματικά δάνεια), αντίστοιχη της υποκατάστασης του χρήματος με επιταγές και συναλλαγματικές.

²⁵⁴ Βενιέρης (2005), 7.

²⁵⁵ Τα πιστωτικά ιδρύματα θα αναζητούν και θα φέρνουν σε επαφή τους επενδυτές με τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να μεταβιβάσουν τις απαιτήσεις τους, γεγονός που θα γίνεται με την ενσωμάτωση αυτών σε αξιόγραφα και την διάθεσή τους στους επενδυτές, οι οποίοι θα καλύπτουν το τίμημα της αγοράς, τα δε πιστωτικά ιδρύματα θα λαμβάνουν προμήθεια από αυτή την διαμεσολάβηση και την τιτλοποίηση, χωρίς να επωμίζονται κανένα πιστωτικό κίνδυνο. *Κουλορίδας*, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις 2017, 20-21.

²⁵⁶ Βενιέρης (2005), 8-9.

τιτλοποίησης ως ειδικός τρόπος χειρισμού των απαιτήσεων που έχουν αποκτηθεί στα πλαίσια πώλησης δανείων και πιστώσεων.

III. Η διάρθρωση της διαδικασίας

Η διαδικασία της τιτλοποίησης είναι ιδιαιτέρως σύνθετη και περίπλοκη, καθώς αφενός μεν τα εμπλεκόμενα μέρη είναι πολλά²⁵⁷, αφετέρου δε, όλη η διαδικασία διυλίζεται από επιμέρους στάδια και συμβάσεις, με συνέπεια η περιγραφή της με ταυτόχρονη παράθεση της δράσης των βασικών μερών της να καθίσταται απολύτως αναγκαία, ώστε να γίνει κατανοητή κάθε πτυχή της.

A. Τα μέρη της διαδικασίας

1. Οφειλέτες των απαιτήσεων, πωλητής - εκχωρητής αυτών και εταιρία ειδικού σκοπού - εκδοχέας απαιτήσεων

Ναι μεν ο οφειλέτης των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων ουσιαστικά δεν συμμετέχει στην διαδικασία, ωστόσο η εν συντομία παράθεση της θέσης του σε αυτή κρίνεται σκόπιμη, ώστε να δοθεί η δυνατότητα σχηματισμού σφαιρικής εικόνας στον νομικό που μελετάει τη διαδικασία.

Καταρχήν, οι απαιτήσεις που τιτλοποιούνται πρέπει να είναι επιχειρηματικές, με την έννοια ότι δημιουργήθηκαν κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η έννοια της επιχειρηματικής δραστηριότητας είναι ευρύτερη του όρου εμπορική ιδιότητα, αφού όλοι οι επιχειρηματίες δεν θεωρούνται και έμποροι. Η διαφορετικότητα των δύο εννοιών γίνεται εύκολα αντιληπτή από το γεγονός ότι έχουν υπαχθεί στο ν. 3869/2010, που προβλέπει ως αρνητική προϋπόθεση τη μη ύπαρξη εμπορικής ιδιότητας, και επιχειρηματίες. Δηλαδή, έχει αναγνωρισθεί κατά κόρον από τα ελληνικά δικαστήρια²⁵⁸ ότι δεν συντρέχει η εμπορική ιδιότητα και πτωχευτική ικανότητα σε όλους τους επιχειρηματίες. Πάντως, στα πλαίσια της παρούσας, ο ως άνω προβληματισμός δεν βρίσκει έρεισμα, καθώς ο μηχανισμός της τιτλοποίησης χρησιμοποιείται ως επί το πλείστον από α.ε.²⁵⁹, που αποκτούν εμπορικότητα από την καταχώρισή τους στο Γενικό Εμπορικό Μητρώο.

Ναι μεν αναφέρθηκε ανωτέρω ότι οι απαιτήσεις πρέπει να είναι επιχειρηματικές, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει υποχρεωτικά να στρέφονται και κατ' άλλων επιχειρηματιών. Δηλαδή, δεν είναι κρίσιμο για την διαδικασία της

²⁵⁷Τουλάχιστον πέντε, ήτοι ο οφειλέτης (ο οποίος, βέβαια, δεν συμβάλλεται), ο πωλητής, η εταιρία ειδικού σκοπού, ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης και οι επενδυτές.

²⁵⁸ΕιρΑμαλ 83/2014, ΕιρΠαμ 87/2014, ΕιρΘεσ 5074/2011, ΕιρΚοζ 95/2013 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁵⁹Κουλουριανός, ΧρΙΔ 2006, 184.

πώλησης και της τιτλοποίησης ο τύπος του οφειλέτη της απαίτησης, καθώς μπορεί να είναι νομικό ή φυσικό πρόσωπο με εμπορική ιδιότητα ή καταναλωτής. Επομένως, η άποψη που έχει υποστηριχθεί σποραδικά ότι, βάσει της γραμματικής ερμηνείας του ν. 1905/1990, δεν υπάγονται σε τιτλοποίηση απαιτήσεις κατά καταναλωτών είναι προδήλως απορριπτέα²⁶⁰. Εξάλλου, με δεδομένο το ύψος των μη εξυπηρετούμενων δανείων των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, η υιοθέτηση της άποψης περί μη τιτλοποίησης των απαιτήσεων κατά καταναλωτών, θα οδηγούσε επί της ουσίας σε μπλοκάρισμα της διαδικασίας τιτλοποίησης και θα ανέτρεπε τον δικαιοπολιτικό σκοπό του ν. 3156/2003, που είναι η άμεση χρηματοδότηση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων.

Ο πωλητής - εκχωρητής των απαιτήσεων, σύμφωνα με το άρθρ. 10 παρ. 2 του ν. 3156/2003, πρέπει να είναι έμπορος με έδρα στην Ελλάδα²⁶¹, επιταγή που πληρούται στην περίπτωση των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς, λόγω της μορφής τους²⁶², έχουν εξ ορισμού εμπορική ιδιότητα²⁶³. Δέον να επισημανθεί - και έχει μεγάλη σημασία για την εξοικονόμηση του κόστους - ότι είναι δυνατή η συμμετοχή περισσότερων πωλητών σε μία διαδικασία τιτλοποίησης²⁶⁴.

Όσον αφορά στο άλλο βασικό μέρος της τιτλοποίησης, ήτοι στον εκδοχέα της, σύμφωνα με το άρθρ. 10 παρ. 2 εδ. β' του ν. 3156/2003, πρέπει να είναι νομική οντότητα, που έχει ως αποκλειστικό και ειδικό σκοπό την απόκτηση των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων²⁶⁵, δηλαδή πρέπει να ιδρύθηκε αποκλειστικά και μόνο για την ευόδωση αυτού του σκοπού και όχι για την ανάπτυξη οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας²⁶⁶, για το λόγο δε αυτό, καλείται εταιρία ειδικού σκοπού. Το εν λόγω ιδιαίτερο εταιρικό μόρφωμα, που αποκτά τις τιτλοποιούμενες απαιτήσεις, μπορεί να έχει έδρα είτε στην Ελλάδα, οπότε λαμβάνει την μορφή α.ε., είτε στην αλλοδαπή, υπό την προϋπόθεση, ότι, εφόσον πρόκειται για απαιτήσεις κατά καταναλωτών, θα πρέπει ν' αναθέσει τη διαχείρισή τους σε εταιρία που έχει έδρα ή εγκατάσταση στην ημεδαπή. Η δράση της εταιρίας ειδικού σκοπού είναι κομβική για την εξέλιξη της τιτλοποίησης, καθώς αποκτά τις μεταβιβαζόμενες απαιτήσεις και στη συνέχεια τις χρησιμοποιεί ως θεμέλιο για την έκδοση ομολογιών, οι οποίες οδηγούν στην

²⁶⁰ Ρούσσης (2010), 168 επ.

²⁶¹ Εναλλακτικά, αν έχει έδρα στην αλλοδαπή, πρέπει να έχει εγκατάσταση στην ημεδαπή.

²⁶² Α.ε.

²⁶³ Αλεξανδρίδου, Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, 2009³, 4.

²⁶⁴ Λέκκας, Εμπράγματη εξασφάλιση του ομολογιακού δανείου και τιτλοποίηση απαιτήσεων 2005, 145.

²⁶⁵ *The Bond Market Association*, Special Purpose Entities (SPEs) and the Securitization Markets, 2002, 1.

²⁶⁶ *The Bond Market Association* (2002), 2.

τροφοδότηση του πωλητή - εκχωρητή με ρευστό²⁶⁷. Τέλος, με δεδομένη την τεράστια ανάγκη των πιστωτικών ιδρυμάτων να απεμπλακούν ολοκληρωτικά από τις τιτλοποιούμενες απαιτήσεις, η εταιρία ειδικού σκοπού πρέπει να παρουσιάζει πλήρη νομική, οικονομική και φορολογική αυτοτέλεια²⁶⁸ έναντι αυτών, γεγονός που οδηγεί στην πλήρη αποξένωση και αποκοπή των εν λόγω απαιτήσεων από τους ισολογισμούς των πιστωτικών ιδρυμάτων.

2. Διαχειριστής απαιτήσεων και εμπιστευματοδόχος - εκπρόσωπος των ομολογιούχων

Η τιτλοποίηση απαιτήσεων, όπως προειπώθηκε, είναι μία σύνθετη διαδικασία η οποία αρχίζει με την πώληση των απαιτήσεων, συνεχίζεται με την τιτλοποίησή τους και ολοκληρώνεται με την αποπληρωμή των επενδυτών, που γίνεται από το προϊόν είσπραξης των κρίσιμων απαιτήσεων. Ωστόσο, για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα, απαιτείται σωστή διαχείριση, συνεχής διεκδίκηση και εν τέλει είσπραξη των απαιτήσεων από τους οφειλέτες, αποστολή που δύναται να ανατεθεί με έγγραφη σύμβαση, η οποία, βάσει του άρθρ. 10 παρ. 16 του ν. 3156/2003, σημειώνεται στο βιβλίο του άρθρ. 3 του ν. 2844/2000, από την εταιρία ειδικού σκοπού σε μία άλλη εταιρία, η οποία νομιμοποιείται²⁶⁹ να μετέρχεται κάθε νόμιμο μέσο (εξώδικο ή/και δικαστικό), ώστε να επιτύχει την είσπραξη των απαιτήσεων με τις οποίες θα γίνει η αποπληρωμή των ομολογιών²⁷⁰. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι εξουσίες της διαχειρίστριας εταιρίας είναι παρόμοιες, αν όχι ίδιες, με εκείνες των εταιριών διαχείρισης του άρθρ. 2 του ν. 4354/2015, γεγονός που καταδεικνύει την σύμπτωση μεταξύ των δύο νομοθετημάτων.

Στην πράξη η διαχείριση των κρίσιμων απαιτήσεων συνηθίζεται να ανατίθεται στην πωλήτρια εταιρία για πρακτικούς λόγους, όπως η προηγούμενη συναλλακτική επαφή με τους οφειλέτες, η επιθυμία για μη ολοκληρωτικό τερματισμό των σχέσεων με αυτούς, η ύπαρξη κατάλληλης οργανωτικής δομής και η είσπραξη αμοιβής για το έργο αυτό. Πάντως, η ως άνω ανάθεση της διαχείρισης των απαιτήσεων, βάσει της γραμματικής ερμηνείας του άρθρ. 10 παρ. 14 του ν. 3156/2003 δεν είναι υποχρεωτική, παρά μόνο στις περιπτώσεις που η εταιρία ειδικού σκοπού εδρεύει στο εξωτερικό και οι απαιτήσεις που μεταβιβάστηκαν στρέφονται κατά καταναλωτών, υπό

²⁶⁷Βενιέρης (2005), 34.

²⁶⁸Η πλήρης ανεξαρτησία της εταιρίας ειδικού σκοπού έναντι του πωλητή - εκχωρητή έχει οδηγήσει στην κατασκευή της έννοιας ορφανή εταιρία.

²⁶⁹Λιάππης, Η αρχιτεκτονική της τιτλοποίησης επιχειρηματικών απαιτήσεων. Οι συμβατικές σχέσεις, 1^ο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου Κεφαλαιαγοράς, 2008, 101.

²⁷⁰Κατά κεφάλαιο, τόκους, έξοδα, φόρους και πάσης φύσεως δαπάνες κ.λπ.

τον πρόσθετο όρο, μάλιστα, ότι η διαχειρίστρια εταιρία έχει εγκατάσταση στην ημεδαπή.

Για λόγους εξασφάλισης των συμφερόντων των επενδυτών, προβλέπεται κατά την διαδικασία της τιτλοποίησης η δυνατότητα ύπαρξης και δράσης του εμπιστευματοδόχου, που είναι επί της ουσίας εκπρόσωπος των ομολογιούχων επενδυτών και επιβλέπει την διαδικασία της τιτλοποίησης και δη την τύχη των εισπραχθέντων απαιτήσεων²⁷¹. Δηλαδή, ο εμπιστευματοδόχος διασφαλίζει ότι το προϊόν των εισπραχθέντων απαιτήσεων θα αποδοθεί ομαλά στους επενδυτές και δεν θα χρησιμοποιηθεί για άλλους σκοπούς, που είναι άσχετοι με την διαδικασία της τιτλοποίησης (πχ. εξόφληση δανειστών πωλήτριας εταιρίας). Συνεπώς, ο εμπιστευματοδόχος - εκπρόσωπος των επενδυτών, παρακολουθεί ολόκληρη την διαδικασία της τιτλοποίησης και έχει την δυνατότητα άμεσης επέμβασης σε περίπτωση που διαπιστώσει ότι θίγονται τα έννομα συμφέροντα των ομολογιούχων επενδυτών από την μη κανονική απόδοση του προϊόντος που εισπράχθηκε από τους οφειλέτες των κρίσιμων απαιτήσεων.

3. Χορηγοί εξασφάλισης ή ρευστότητας, οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης και τιτλούχοι επενδυτές

Η τιτλοποίηση των απαιτήσεων, όπως και κάθε είδους σύμβαση, δύναται να εξελιχθεί ανώμαλα, δηλαδή να προκύψει πρόβλημα κατά την εκτέλεσή της. Με δεδομένες τις συνθήκες που επικρατούν στην ελληνική κοινωνία, η καθυστέρηση είσπραξης των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων από τους οφειλέτες είναι ένα σοβαρό ενδεχόμενο. Όμως, επειδή μία τέτοια καθυστέρηση θα δημιουργήσει αυτόματα τριγμούς στην ομαλή εξέλιξη της διαδικασίας και δη στην πληρωμή των επενδυτών, είναι απαραίτητο για την διάσωση της τιτλοποίησης να έχει δοθεί *a priori* εξασφάλιση από τρίτα φερέγγυα πρόσωπα²⁷² πως σε περίπτωση που παρατηρηθεί μπλοκάρισμα της τιτλοποίησης, λόγω παύσης της ροής πληρωμών, αυτοί θα επιλύσουν το πρόβλημα διαθέτοντας το απαιτούμενο ρευστό για την ομαλοποίηση της διαδικασίας. Η ύπαρξη των χορηγών εξασφάλισης ή ρευστότητας, που ως επί το πλείστον είναι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί, αποτελεί αληθινό εχέγγυο για την επιτυχή εξέλιξη της τιτλοποίησης και η εμπλοκή τους συνήθως επιδιώκεται από τον εκπρόσωπο των ομολογιούχων επενδυτών, ο οποίος προσπαθεί να διασφαλίσει τα συμφέροντά τους με τον καλύτερο δυνατό τρόπο²⁷³.

²⁷¹Βενιέρης (2005), 36.

²⁷²Schwarcz, Stanford Journal of Law, Business & Finance 1994,139.

²⁷³Βενιέρης (2005), 37-38.

Μάλιστα, η ως άνω εμπλοκή των χορηγών εξασφάλισης ή ρευστότητας αναβαθμίζει την αξία και την φερεγγυότητα των ομολογιών που πρόκειται να διατεθούν από την εταιρία ειδικού προς τους επενδυτές, με αποτέλεσμα οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης να προβαίνουν σε καλύτερη βαθμολόγηση ολόκληρης της διαδικασίας. Η αποστολή των οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης είναι να δώσουν στους επενδυτές μία πλήρη και σαφή εικόνα για την αποτελεσματικότητα που θα έχει η διαδικασία της τιτλοποίησης, αφού πρώτα λάβουν υπόψη τους το σύνολο των στοιχείων και των χαρακτηριστικών όλων των εμπλεκόμενων μερών (πχ. εισπραξιμότητα απαιτήσεων, εμπράγματα ασφαλείες, εξασφαλίσεις, έξοδα διαδικασίας κ.λπ.)²⁷⁴. Με άλλα λόγια, οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης πρέπει να συγκεντρώσουν και να αξιολογήσουν²⁷⁵ σωστά κάθε πληροφορία που σχετίζεται με την τιτλοποίηση και εν συνεχεία να αποφανθούν κατά πόσο αυτή θα είναι συμφέρουσα ή όχι για τους επενδυτές. Επομένως, γίνεται αντιληπτό ότι η δράση των οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης είναι προς το συμφέρον τόσο της πωλήτριας εταιρίας, όσο και των επενδυτών.

Τέλος, όσον αφορά στους επενδυτές, είναι αυτοί που επί της ουσίας ενεργοποιούν την διαδικασία της τιτλοποίησης, αφού με το ρευστό που διαθέτουν στην εταιρία ειδικού σκοπού γίνεται η αγορά των απαιτήσεων από την πωλήτρια εταιρία και στη συνέχεια ακολουθεί η τιτλοποίησή τους. Με άλλα λόγια, οι επενδυτές είναι οι άμεσοι χρηματοδότες της διαδικασίας και επομένως ο ρόλος τους κρίνεται νευραλγικός για την έναρξη της τιτλοποίησης, η οποία ολοκληρώνεται με την καταβολή του προϊόντος είσπραξης σε αυτούς²⁷⁶. Για την εξασφάλιση των κεφαλαίων που διαθέτουν οι επενδυτές στην εταιρία ειδικού σκοπού λαμβάνουν ομολογίες που εκδίδονται από την εν λόγω εταιρία και οι οποίες ενσωματώνουν τις τιτλοποιούμενες απαιτήσεις.

B. Τα στάδια της διαδικασίας

1. Απαιτήσεις, ομαδοποίηση και αξιολόγησή τους

Η πώληση και η τιτλοποίηση απαιτήσεων εφαρμόζεται όταν μία επιχείρηση έχει γεννημένες ή μελλοντικές απαιτήσεις²⁷⁷ έναντι τρίτων, τις οποίες θέλει να διαθέσει στην αγορά, ώστε να εισπράξει άμεσα ρευστότητα. Για το σκοπό αυτό, η ενδιαφερόμενη επιχείρηση προβαίνει σε συγκέντρωση, προέλεγχο και αξιολόγηση

²⁷⁴Βενιέρης (2005), 39.

²⁷⁵ *Kettering*, *Securitization and its Discontents: The dynamics of financial product development*, *Cardozo Law Review* 2008, 1681.

²⁷⁶Βενιέρης (2005), 40.

²⁷⁷Κουλουριανός, Χρ/Δ 2006, 183.

των εν λόγω απαιτήσεων της, ώστε να διαπιστώσει κατά ποσό μία ενδεχόμενη πώληση και τιτλοποίηση θα ήταν συμφέρουσα (ιδίως οικονομικά, φορολογικά και λογιστικά) για αυτήν.

Συγκεκριμένα, αποτιμάται καταρχήν το ύψος και τα χαρακτηριστικά των απαιτήσεων και επέρχεται ομαδοποίησή τους σε ένα χαρτοφυλάκιο, το οποίο αποκαλείται χαρτοφυλάκιο αναφοράς²⁷⁸ και έπεται η αξιολόγησή τους από τον οίκο πιστοληπτικής αξιολόγησης²⁷⁹, ο οποίος κατευθύνει την ενδιαφερόμενη επιχείρηση για τα στοιχεία και τις προδιαγραφές που πρέπει να συγκεντρώνουν οι απαιτήσεις της, ώστε να επιτευχθεί μία θετική βαθμολόγηση και να εκδηλωθεί σχετικό ενδιαφέρον από επενδυτές.

2. Σύμβαση πώλησης των απαιτήσεων

Εφόσον εκδηλωθεί σχετικό ενδιαφέρον στην αγορά, συστήνεται μία εταιρία ειδικού σκοπού, η οποία θ' αγοράσει τις σχετικές απαιτήσεις. Είναι προτιμότερο για οικονομικούς, λογιστικούς και φορολογικούς λόγους, η εταιρία ειδικού σκοπού να παρουσιάζει πλήρη ανεξαρτησία και αυτοτέλεια από τα υπόλοιπα μέρη της διαδικασίας και δη από την πωλήτρια εταιρία. Δηλαδή, σε αυτό το στάδιο καταρτίζεται, σύμφωνα με το άρθρ. 10 του ν. 3156/2003, η σύμβαση πώλησης των απαιτήσεων από την πωλήτρια επιχείρηση που ενδιαφέρεται να χρηματοδοτηθεί προς την εταιρία ειδικού σκοπού και προσδιορίζονται επακριβώς τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους²⁸⁰.

3. Σύμβαση διαχείρισης των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων

Αν η πώληση έγινε βάσει του άρθρ. 3 του ν. 4354/2015, είναι υποχρεωτική η ανάθεση της διαχείρισης των κρίσιμων απαιτήσεων σε εταιρία διαχείρισης του άρθρ. 2 του ν. 4354/2015, ειδάλως γεννάται ζήτημα ακυρότητας της συμβάσεως. Αν, όμως, η πώληση πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το άρθρ. 10 του ν. 3156/2003, τότε η ανάθεση της διαχείρισης από την εταιρία ειδικού σκοπού σε άλλη εταιρία είναι υποχρεωτική, κατ' άρθρ. 10 παρ. 14 του ν. 3156/2003, μόνο στην περίπτωση που η εταιρία ειδικού σκοπού εδρεύει στο εξωτερικό και οι κρίσιμες απαιτήσεις στρέφονται κατά καταναλωτών, υπό την πρόσθετη υποχρέωση, μάλιστα, η έδρα ή εγκατάσταση της εταιρία διαχείρισης να είναι στην Ελλάδα.

²⁷⁸*Kettering*, *Cardozo Law Review* 2008, 1564.

²⁷⁹*Βενιέρης* (2005), 42.

²⁸⁰*Λιάππης*, 1^ο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου Κεφαλαιαγοράς 2008, 95.

Μεταξύ των δύο νομοθετημάτων παρατηρείται ουσιώδης απόκλιση, καθώς στον ν. 4354/2015 η ανάθεση της διαχείρισης σε εταιρία διαχείρισης είναι υποχρεωτική, υπό την έννοια ότι σχετική έλλειψη οδηγεί στην ακυρότητα της πώλησης. Εν αντιθέσει, στον ν. 3156/2003 δεν προβλέπεται τέτοια υποχρέωση, παρά μόνο όταν η έδρα της εταιρίας ειδικού σκοπού είναι στο εξωτερικό και οι απαιτήσεις που απέκτησε στρέφονται κατά καταναλωτών, ρύθμιση που έχει τεθεί για λόγους προστασίας των καταναλωτών και ευκολότερης επικοινωνίας με τους δανειστές τους. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, παρέχεται στην διαχειρίστρια εταιρία η εξουσιοδότηση²⁸¹ για είσπραξη των οφειλόμενων απαιτήσεων.

4. Έκδοση και διάθεση των ομολογιών

Σε αυτό το στάδιο η εταιρία ειδικού σκοπού εκδίδει τις ομολογίες²⁸², τις οποίες διαθέτει αποκλειστικά με ιδιωτική τοποθέτηση, ήτοι σε περιορισμένο κύκλο θεσμικών επενδυτών, οι οποίοι μάλιστα δεν δύναται να υπερβαίνουν σε αριθμό τους εκατό πενήντα, ώστε να αποφευχθεί η μεγάλη διασπορά τους. Σε αυτό το σημείο καθορίζονται οι ειδικότεροι όροι που θα ισχύουν για τις εκδοθείσες ομολογίες, ο τρόπος αποπληρωμής κ.λπ.²⁸³.

5. Είσπραξη των απαιτήσεων και απόδοσή τους στους ομολογιούχους επενδυτές

Η διαδικασία της τιτλοποίησης ολοκληρώνεται με την σταδιακή, αλλά σταθερή αποπληρωμή των ομολογιών, η οποία γίνεται μέσω του προϊόντος που εισπράττεται από τις τιτλοποιούμενες απαιτήσεις. Για να ολοκληρωθεί επιτυχώς η σύνθετη αυτή διαδικασία απαιτείται η εταιρία διαχείρισης να διαχειρίζεται, με προσοχή και σχολαστικότητα, τις απαιτήσεις και να επιδιώκει και να πετυχαίνει την είσπραξή τους με όλα τα νόμιμα μέσα, ώστε να υπάρχει διαρκής ροή πληρωμών προς τους τιτλούχους επενδυτές, τέτοια που θα οδηγήσει, κατά τα προβλεπόμενα στη σύμβαση, σε πλήρη εξόφλησή τους. Ο εμπιστευματοδόχος ή εκπρόσωπος των επενδυτών επικουρεί και εποπτεύει αυτήν την είσπραξη και προώθηση των απαιτήσεων προς τους επενδυτές, ώστε να αποφευχθούν τυχόν επιπλοκές κατά την διαδικασία που θα θέσουν υπό αμφισβήτηση και επισφάλεια τα δικαιώματα των επενδυτών²⁸⁴.

²⁸¹Λιάππης, 1^ο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου Κεφαλαιαγοράς 2008, 101.

²⁸²Schwarcz, Stanford Journal of Law, Business & Finance 1994,135.

²⁸³Βενιέρης (2005), 46.

²⁸⁴Βενιέρης (2005), 47.

IV. Το παράδειγμα των Citibank Ελλάδος - Polis Finance Limited - Credit M

Με δεδομένο ότι η πώληση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, βάσει του ν. 4354/2015, απελευθερώθηκε πρόσφατα νομοθετικά, το κύριο εργαλείο για την μεταβίβασή τους μέχρι τώρα ήταν ο ν. 3156/2003.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση της Citibank Ελλάδος, η οποία, στα πλαίσια προγράμματος τιτλοποίησης επιχειρηματικών απαιτήσεων, πώλησε και μεταβίβασε, σύμφωνα με το άρθρ. 10 παρ. 8 του ν. 3156/2003, μέρος του προβληματικού χαρτοφυλακίου της στην εταιρία ειδικού σκοπού με την επωνυμία Polis Finance Limited, που εδρεύει στο Δουβλίνο της Ιρλανδίας.

Με αφορμή την ως άνω πώληση και τιτλοποίηση, αξίζει να γίνουν ορισμένες παρατηρήσεις. Καταρχήν, στον ν. 3156/2003 δεν προβλέπεται ως υποχρέωση η πρόσκληση του οφειλέτη για ρύθμιση των οφειλών του προ δώδεκα μηνών από την πώληση, πράγμα που είναι προαπαιτούμενο (σε ορισμένες περιπτώσεις) για το έγκυρο της διαδικασίας στα πλαίσια του ν. 4354/2015 και ως εκ τούτου συνάγεται η διαπίστωση ότι η πώληση στα πλαίσια του ν. 3156/2003 είναι πιο ευέλικτη σε σχέση με αυτήν του ν. 4354/2015.

Για να είναι επέλθουν τα έννομα αποτελέσματα μίας σύμβασης μεταβίβασης τιτλοποιούμενων απαιτήσεων, πρέπει, κατ' άρθρ. 10 παρ. 8 του ν. 3156/2003, να έχει καταχωρηθεί αυτή, σε περίληψη που περιέχει τα ουσιώδη στοιχεία της (ιδίως το ύψος της απαίτησης, τα στοιχεία του οφειλέτη και του αποκτώντος κ.λπ.), σύμφωνα με το άρθρ. 3 του ν. 2844/2000, ρύθμιση που συναντάται και στον ν. 4354/2015. Από την εν λόγω καταχώριση στο ειδικό δημόσιο βιβλίο του ενεχυροφυλακείου Αθηνών (έδρα πωλητή), επέρχεται πλήρως η μεταβίβαση των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων. Εν προκειμένω, αφού συντελέστηκε η απαιτούμενη καταχώριση, η Polis Finance Limited έγινε κυρία των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων και δύναται να εκδώσει και να διαθέσει ομολογίες σε ενδιαφερόμενους επενδυτές, τις οποίες εν συνεχεία θα εξοφλήσει με το προϊόν που θα εισπράξει από τους οφειλέτες των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων.

Παρά το γεγονός ότι, σύμφωνα με το άρθρ. 10 παρ. 10 του ν. 3156/2003, η καταχώριση της σύμβασης πώλησης και μεταβίβασης επιχειρηματικών απαιτήσεων στο ειδικό δημόσιο βιβλίο του άρθρ. 3 του ν. 2844/2000 επέχει θέση αναγγελίας²⁸⁵ της εκχώρησης στον οφειλέτη, για λόγους αποτροπής αιφνιδιασμού του συνηθίζεται στην πράξη να ενημερώνεται αυτός εγγράφως (λχ. μέσω ταχυδρομικής επιστολής)

²⁸⁵Θεωρείται - λογίζεται (κατά πλάσμα δικαίου) ως αναγγελία. Δηλαδή, προβλέπεται εντέχνως υποκατάσταση της αναγγελίας στον οφειλέτη από την καταχώριση στο δημόσιο βιβλίο του άρθρ. 3 του ν. 2844/2000. *Ψυχομάνης, ΔΕΕ 2004, 263.*

για αυτήν την εξέλιξη (τιτλοποίηση) από την εταιρία ειδικού σκοπού, με ταυτόχρονη γνωστοποίηση του ύψους των απαιτήσεων που εκχωρήθηκαν, επιταγή που τηρεί μέχρι τώρα η ως άνω εταιρία ειδικού σκοπού. Παρόμοια ρύθμιση προβλέπεται, όπως προαναφέρθηκε, και στον ν. 4354/2015, με την διαφοροποίηση ότι οποιαδήποτε καταβολή από τον υπόχρεο προς τον πωλητή προ της αναγγελίας, τον ελευθεώνει έναντι της εταιρίας ειδικού σκοπού. Επομένως, μπορεί να ειπωθεί, χωρίς υπερβολή, ότι η αναγγελία στα πλαίσια του ν. 3156/2003 έχει πιο ελαστικό χαρακτήρα σε σχέση με την εκείνη που προβλέπεται στον ν. 4354/2015.

Συμπληρωματικά, ως προς την τιτλοποίηση απαιτήσεων της Citibank Ελλάδος προς την Polis Finance Limited, δέον να αναφερθεί ότι η διαχείριση, η είσπραξη και η εν γένει τήρηση των πάσης φύσεως στοιχείων των ως άνω επιχειρηματικών απαιτήσεων ανατέθηκε και εκτελείται από την Credit M Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Πιστώσεων, που εδρεύει στην Ελλάδα και έχει εξουσιοδοτηθεί νομίμως προς τούτο από την Polis Finance Limited, όντας η νόμιμη εκπρόσωπος και αντίκλητος της στη χώρα, πράγμα που ήταν υποχρεωτικό, λόγω του γεγονότος ότι η έδρα της ως άνω εταιρίας ειδικού σκοπού είναι στο εξωτερικό και το χαρτοφυλάκιο που απέκτησε αφορά απαιτήσεις κατά καταναλωτών. Συνεπώς, η Credit M Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Πιστώσεων νομιμοποιείται, ως μη δικαιούχος διάδικος, να εγείρει κάθε ένδικο βοήθημα για την είσπραξη των υπό διαχείριση απαιτήσεων και να προβαίνει σε κάθε άλλη δικαστική ενέργεια, καθώς και να κινεί, παρίσταται ή συμμετέχει σε προπτωχευτικές²⁸⁶ και πτωχευτικές διαδικασίες²⁸⁷, αρμοδιότητες που προσιδιάζουν σε εκείνες των εταιριών διαχείρισης του άρθρ. 2 του ν. 4354/2015.

Πάντως, έχει παρατηρηθεί πως η Credit M Ανώνυμη Εταιρεία Παροχής Πιστώσεων, στα πλαίσια του κύκλου των αρμοδιοτήτων της, προβαίνει σε «γενναιόδωρες» διαγραφές των απαιτήσεων, οι οποίες υπό προϋποθέσεις (λχ. εφάπαξ καταβολή) μπορούν να φτάσουν το 70% με 80% του συνολικού οφειλόμενου ποσού.

²⁸⁶ Ιδίως διαδικασία εξυγίανσης. Ο ν. 4307/2014 που προέβλεπε (και) την εξωδικαστική ρύθμιση των χρεών επιχειρήσεων έπαυσε να ισχύει, ωστόσο, σύντομα αναμένεται η ψήφιση νέου εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης χρεών επιχειρήσεων που θα φέρει πιθανότατα τον τίτλο εξωδικαστικός συμβιβασμός μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

²⁸⁷ Πτώχευση στα πλαίσια του ΠτΚ και του ν. 3869/2010.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Ι. Νομικά ζητήματα και παρατηρήσεις επί του θεσμού της πώλησης και τιτλοποίησης των απαιτήσεων

Με δεδομένο ότι οι διαδικασίες της πώλησης και τιτλοποίησης είναι σύνθετοι και ιδιαίτερα περίπλοκοι θεσμοί που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και πρόκειται να αναπτυχθούν περαιτέρω στα πλαίσια των επικείμενων πωλήσεων των μη εξυπηρετούμενων δανείων των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθίσταται λογικό να εγείρονται ορισμένα νομικά ζητήματα κατά την εφαρμογή του ν. 4354/2015 και του ν. 3156/2003, τα οποία χρήζουν ανάλυσης, ώστε να διασφαλιστούν τα συμφέροντα των εμπλεκόμενων μερών και να εκτελεστούν ορθά οι εν λόγω συμβάσεις.

Α. Η ευθύνη του πωλητή για την ύπαρξη της απαίτησης και τα ενδεχόμενα ελαττώματά της και η προστασία του δανειολήπτη

Πρώτο και βασικό νομικό ζήτημα, το οποίο απασχόλησε ολόκληρη την ελληνική θεωρία στα πλαίσια της διαδικασίας πώλησης και τιτλοποίησης απαιτήσεων είναι η ευθύνη του μεταβιβάζοντα για την ύπαρξη της απαίτησης και τα πραγματικά ή/και νομικά ελαττώματα αυτής. Αν αναλογιστεί κανείς το πλήθος των συμβατικών σχέσεων που ανατρέπονται, δεν γίνεται να παροραθεί το ενδεχόμενο μία σύμβαση πώλησης και τιτλοποίησης απαιτήσεων να εξελιχθεί ανώμαλα. Η πιθανότητα αυτή σε συνδυασμό με τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει στις σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών καθιστά επιτακτική την ανάγκη για διεξοδική ανάλυση του ζητήματος της ευθύνης του πωλητή για την ύπαρξη της απαίτησης που εκχωρείται και τα ενδεχόμενα ελαττώματά της.

Καταρχήν, σύμφωνα με το άρθρ. 3 παρ. 1 εδ. γ' του ν. 4354/2015 και το άρθρ. 10 παρ. 6 εδ. ε' του ν. 3156/2003, που έχουν όμοια μορφή, η πώληση απαιτήσεων διέπεται από τα άρθρ. 513 επ ΑΚ και η μεταβίβασή τους από τα άρθρ. 455 επ ΑΚ. Σε αυτά τα πλαίσια, η ευθύνη του πωλητή - εκχωρητή για την ύπαρξη της απαίτησης συνάγεται από το άρθρ. 467 παρ. 1 ΑΚ, που ορίζει ότι σε περίπτωση εκχώρησης από επαχθή αιτία, ο εκχωρητής ευθύνεται μόνο για την ύπαρξη της απαίτησης²⁸⁸. Η προαναφερθείσα διάταξη παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, καθώς

²⁸⁸Βενιέρης (2005), 526.

σύμφωνα με την γραμματική ερμηνεία της, ο εκχωρητής ευθύνεται αποκλειστικά²⁸⁹ για την δημιουργία και την ύπαρξη της απαίτησης, δηλαδή για την πλήρωση όλων των απαιτούμενων πραγματικών και νομικών προϋποθέσεων που οδήγησαν στην γέννησή της²⁹⁰ και την διατήρησή της μέχρι την διενέργεια της πώλησης, χωρίς, όμως να φέρει ευθύνη και να εγγυάται ότι η εν λόγω απαίτηση θα εξοφληθεί από τον οφειλέτη. Η μη επέκταση της ευθύνης του πωλητή - εκχωρητή στην εισπραξιμότητα της απαίτησης από τον οφειλέτη είναι λογική και συμβαδίζει με τη λειτουργία της πώλησης και τιτλοποίησης, για το λόγο αυτό, άλλωστε, οι απαιτήσεις μεταβιβάζονται έναντι μειωμένου ανταλλάγματος σε σχέση με την ονομαστική τους αξία. Εξάλλου, όπως προειπώθηκε, ο κίνδυνος μη αποπληρωμής των απαιτήσεων εκ μέρους των οφειλετών δύναται να εξανεμιστεί (τουλάχιστον στην τιτλοποίηση) από την παροχή κατάλληλων εξασφαλίσεων.

Με δεδομένη την παραδοχή ότι στο ν. 3156/2003 και στο ν. 4354/2015 εφαρμόζονται οι διατάξεις του κοινού δικαίου περί πώλησης (στο μέτρο που συμβαδίζουν με τα ανωτέρω νομοθετήματα), η ευθύνη του πωλητή για νομικά και πραγματικά ελαττώματα ερείδεται στα άρθρ. 514 και 534 ΑΚ²⁹¹. Ενδεικτικοί τύποι πραγματικών ελαττωμάτων περιγράφονται στο άρθρ. 535 ΑΚ. Έτσι, για παράδειγμα πραγματικό ελάττωμα στην πώληση και τιτλοποίηση απαιτήσεων θα μπορούσε να θεωρηθεί η προσφορά απαιτήσεων χωρίς εμπράγματη εξασφάλιση, κατά παράβαση της συμφωνίας που προέβλεπε την παράδοση απαιτήσεων που ασφαρίζονται με υποθήκη (άρθρ. 1257 ΑΚ) ή προσημείωση υποθήκης (άρθρ. 1274 ΑΚ). Σε μία τέτοια περίπτωση βρίσκει εφαρμογή η διάταξη του άρθρ. 540 ΑΚ, που αποσκοπεί στην προστασία του αγοραστή. Στην πράξη συνηθίζεται ν' ασκείται το δικαίωμα για μείωση του τιμήματος.

Όσον αφορά στον οφειλέτη, με δεδομένο ότι η ουσιαστική και δικονομική του θέση δεν δύναται να χειροτερέψει, τόσο στα πλαίσια του ν. 4354/2015, όσο και σε αυτά του ν. 3156/2003, καθίσταται λογικό το δικαίωμά του να προτείνει κατά του εκδοχέα όλες τις ενστάσεις (ανατρεπτικές²⁹², αναβλητικές²⁹³ και παρακωλυτικές) που είχε κατά του εκχωρητή, ρύθμιση που συμβαδίζει πλήρως με τη διάταξη του άρθρ. 463 ΑΚ, χωρίς μάλιστα να ερευνάται αν ο εκδοχέας γνώριζε ή αγνοούσε την ύπαρξή τους. Πάντως, παρά την σχετική διακήρυξη περί μη χειροτέρευσης της θέσης του

²⁸⁹Υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη, δηλαδή ότι εν λόγω διάταξη είναι ενδοτικού δικαίου και επομένως δύναται να επεκταθεί, κατόπιν συμφωνίας, η ευθύνη του πιστωτικού ιδρύματος και ως προς την ποιότητα των απαιτήσεων που μεταβιβάζονται. *Βενιέρης*, 2005, 531.

²⁹⁰*Βενιέρης* (2005), 527.

²⁹¹*Λέκκας* (2005), 172 επ.

²⁹²*Νίκας* (2012), 411.

²⁹³*Νίκας* (2012), 413.

οφειλέτη, υποστηρίζεται ότι αυτός απογυμνώνεται επί της ουσίας από κάθε προστασία, λόγω των αποκλίσεων που εισάγουν τα εν λόγω νομοθετήματα από τις διατάξεις του ΑΚ²⁹⁴.

B. Συμφωνία περί ανεκχώρητου των απαιτήσεων

Τόσο στον ν. 4354/2015, όσο και στον ν. 3156/2003, προβλέπεται ρύθμιση που ορίζει ρητά ότι η σύμβαση πώλησης και τιτλοποίησης απαιτήσεων κατισχύει των συμφωνιών που ενδεχομένως υπάρχουν μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και των δανειοληπτών περί του ανεκχώρητου των μεταξύ τους απαιτήσεων. Η σχετική πρόβλεψη ήταν αναγκαία για να περισώσει την λειτουργία των ως άνω νομοθετημάτων, καθώς σε πληθώρα τραπεζικών συμβάσεων ορίζεται ότι οι απαιτήσεις που δημιουργούνται μεταξύ των μερών δεν δύναται να εκχωρηθούν σε τρίτους.

Ναι μεν η ως άνω συμφωνία περί μη εκχώρησης απαιτήσεων βρίσκει έρεισμα στο άρθρ. 466 εδ. α' ΑΚ, αλλά ο ν. 4354/2015 και ο ν. 3156/2003 ορίζουν ότι οι κοινές διατάξεις περί εκχώρησης εφαρμόζονται αναλογικά, εφόσον δεν αντίκεινται στην λειτουργία τους. Με άλλα λόγια, οι διατάξεις των άρθρ. 455 επ ΑΚ εφαρμόζονται στην περίπτωση της πώλησης και τιτλοποίησης απαιτήσεων, όμως όταν παρατηρείται αντινομία μεταξύ τους, αυτή επιλύεται υπέρ των διατάξεων του ν. 4354/2015 και του ν. 3156/2003. Επομένως, αφού τα δύο ως άνω ειδικά νομοθετήματα περί πώλησης και τιτλοποίησης ορίζουν ότι τυχόν συμφωνίες περί ανεκχώρητου των απαιτήσεων μεταξύ των αρχικών μερών δεν ισχύουν κατά την εφαρμογή τους, η γενική διάταξη του άρθρ. 466 εδ. α' ΑΚ τίθεται αυτομάτως εκποδών (*lex specialis derogat lex generali*). Η παραπάνω θέση είναι η απολύτως κρατούσα²⁹⁵ στην περίπτωση που η συμφωνία περί ανεκχώρητου των απαιτήσεων είναι ρητή, δηλαδή όταν έχει τεθεί ως όρος σε σύμβαση δανείου ή πίστωσης.

Αντιθέτως, διχογνωμία δημιουργήθηκε στον νομικό κόσμο για τον τρόπο αντιμετώπισης των απαιτήσεων που δημιουργούνται στα πλαίσια αρρύθμιστης σύμβασης πίστωσης, που συνδέεται με άνοιγμα αλληλόχρεου λογαριασμού. Η κεντρική ιδέα του αλληλόχρεου λογαριασμού είναι ότι τα συμβαλλόμενα μέρη δεν επιδιώκουν μεμονωμένα και αυτοτελώς τις απαιτήσεις που απορρέουν από την συναλλακτική τους επαφή, αλλά τις εισφέρουν σε έναν ενιαίο λογαριασμό με τη μορφή χρεωπιστωτικών κονδυλίων, με σκοπό να γίνει εκκαθάριση των μεταξύ τους σχέσεων κατά το κλείσιμό του, με αποτέλεσμα να είναι απαιτητό και επιδιώξιμο μόνο

²⁹⁴Ψυχομάνης, ΔΕΕ 2004, 264.

²⁹⁵Τασίκας, Αναμνηστικός Τόμος Γεωργακόπουλου 2016, 995-996.

το τελικό κατάλοιπο²⁹⁶. Με αυτά τα δεδομένα, δημιουργήθηκε το ερώτημα κατά πόσο είναι επιτρεπτή η εκχώρηση επιμέρους απαιτήσεων αλληλόχρεου λογαριασμού στα πλαίσια πρακτορείας και τιτλοποίησης επιχειρηματικών απαιτήσεων. Σύμφωνα με την νομολογία²⁹⁷, η φύση του αλληλόχρεου λογαριασμού θέτει αυτομάτως εμπόδια στη δυνατότητα για εκχώρηση των εκατέρωθεν απαιτήσεων που δημιουργούνται κατά την λειτουργία του, με αποτέλεσμα να μην βρίσκει έρεισμα για αυτές τις επιμέρους απαιτήσεις ο ν. 1905//1990 και ο ν. 3156/2003.

Όμως, στην θεωρία²⁹⁸ υποστηρίχθηκε σθεναρά η άποψη ότι με δεδομένη την φύση του αλληλόχρεου λογαριασμού, καθίσταται σαφές πως το άνοιγμά του προϋποθέτει ότι τα εμπλεκόμενα μέρη αναγνώρισαν και συναποδέχτηκαν ρητά την αδυναμία επιδίωξης και εκχώρησης των επιμέρους απαιτήσεων. Αυτή η ως άνω ευθεία αποδοχή εμπίπτει στην έννοια της συμφωνίας του άρθρ. 466 εδ. α' ΑΚ και ως εκ τούτου τίθεται εκποδών, λόγω των διατάξεων που περικλείουν τα ειδικότερα νομοθετήματα (ν. 1905/1990 και ν. 3156/2003), με αποτέλεσμα να θεωρείται πως υπόκεινται σε εκχώρηση και οι εκατέρωθεν απαιτήσεις που δημιουργούνται στα πλαίσια αλληλόχρεου λογαριασμού που συνδέεται με σύμβαση πίστωσης.

Με δεδομένη την μεγάλη απήχηση που γνώρισε η χρήση του αλληλόχρεου λογαριασμού στην Ελλάδα, σε συνδυασμό με την παρούσα οικονομική συγκυρία, η ως άνω θέση περί της δυνατότητας για εκχώρηση των επιμέρους απαιτήσεων που δημιουργούνται στα πλαίσια ανοίγματος πίστωσης με ταυτόχρονη λειτουργία αλληλόχρεου λογαριασμού είναι μάλλον προτιμότερη. Διαφορετική αντιμετώπιση θα αποστερούσε τη δυνατότητα άμεσης εκχώρησης μεγάλου μέρους των μη εξυπηρετούμενων επιχειρηματικών δανείων, γεγονός που είναι αναγκαίο για την εξεύρεση ρευστότητας, την επανεκκίνηση της αγοράς και την σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος. Τέλος, λόγω της εμφανούς συγγένειας που παρουσιάζει ο ν. 4354/2015 με τα ανωτέρω δύο νομοθετήματα (ν. 1905/1990 και ν. 3156/2003) και τον παρεμφερή σκοπό τους, που είναι η άμεση άντληση ρευστότητας μέσω της εκχώρησης απαιτήσεων, η ως άνω θέση της θεωρίας μπορεί να εφαρμοστεί αναλογικά στην περίπτωση του νεοπαγούς αυτού νομοθετήματος.

²⁹⁶Γεροντίδης, σε Λαδάς (2016), 182.

²⁹⁷ΑΠ 667/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁹⁸Ρούσσης, Η ισχύς της συμφωνίας για το ανεκχώρητο των απαιτήσεων αλληλόχρεου λογαριασμού στο πλαίσιο των συμβάσεων πρακτορείας και τιτλοποίησης επιχειρηματικών απαιτήσεων, ΧρηΔικ 2011, 28 επ.

Γ. Επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων των οφειλετών των κρίσιμων απαιτήσεων

Η επιγενόμενη πώληση και τιτλοποίηση των δανείων των πιστωτικών ιδρυμάτων θα οδηγήσει αναπόφευκτα στην κοινολόγηση μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών ευαίσθητων πληροφοριών που είναι, ωστόσο, απαραίτητη για την έναρξη, την εξέλιξη και την ολοκλήρωση της διαδικασίας²⁹⁹. Τέτοιες πληροφορίες είναι ιδίως το ονοματεπώνυμο του οφειλέτη, η διεύθυνση κατοικίας του, η επαγγελματική και περιουσιακή του κατάσταση (εισοδήματα, ακίνητα) κ.λπ., γεγονός που δημιουργεί το εύλογο ερώτημα κατά πόσο η μεταφορά όλων αυτών των πληροφοριών συμβαδίζει με την νομοθεσία περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (ν. 2472/1997).

Καταρχήν, ο ν. 4354/2015 λαμβάνει ευθέως θέση υπέρ της άρσης του επαγγελματικού και τραπεζικού απορρήτου, εφόσον οι διαβιβαζόμενες πληροφορίες είναι απαραίτητες για τους σκοπούς της πώλησης και διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρ. 1 παρ. 21 του ν. 4354/2015 ορίζεται ότι το επαγγελματικό απόρρητο του δικαιούχου των υπό διαχείριση απαιτήσεων έναντι των δανειοληπτών υποχωρεί και αίρεται στις σχέσεις του με την εταιρία διαχείρισης, στο μέτρο που οι πληροφορίες αυτές είναι απαραίτητες για τις ανάγκες της διαχείρισης και ταυτόχρονα εφαρμόζεται αναλογικά το άρθρ. 10 παρ. 20 και 21 του ν. 3156/2003³⁰⁰.

Από το πρώτο σκέλος της ανωτέρω διάταξης συνάγεται πως ο εκδοχέας των μεταβιβαζόμενων απαιτήσεων νομίμως διαβιβάζει προς την συμβεβλημένη εταιρία διαχείρισης κάθε πληροφορία που είναι χρήσιμη για την άσκηση του έργου της, ήτοι τη διαχείριση και εν τέλει είσπραξη των οφειλόμενων απαιτήσεων. Όσον αφορά στην παραπομπή που γίνεται στις διατάξεις του ν. 3156/2003, αυτή ρυθμίζει - αίρει το ζήτημα του απορρήτου μεταξύ των υπολοίπων μερών της σύμβασης πώλησης και τιτλοποίησης, ήτοι μεταξύ του ζεύγους πωλητή και εταιρίας ειδικού σκοπού και του

²⁹⁹Βενιέρης (2005), 640.

³⁰⁰Βέβαια, δέον να επισημανθεί ότι οι ως άνω διατάξεις περί άρσης του τραπεζικού και επαγγελματικού απορρήτου θα μπορούσαν να ελεγχθούν ως προς την νομιμότητά τους, για το λόγο ότι η νομοθεσία περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα έχει ενωσιακή προέλευση, όπερ σημαίνει ότι υπερισχύει οποιαδήποτε (αντίθετης) εθνικής διάταξης. Κουλορίδας, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις 2017, 10. Επιπρόσθετα, το επαγγελματικό απόρρητο έχει συνταγματικά ερείσματα ως στοιχείο της προσωπικής και οικονομικής ελευθερίας του κάθε ατόμου (άρθρ. 5 παρ. 1 Σ) και ως εκ τούτου αδυνατεί ν' αρθεί με διάταξη τυπικού νόμου, εκτός κι αν υπάρχει περίπτωση προάσπισης υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος. *Ψυχομάνης*, ΔΕΕ 2004, 264. Όμως, ενδεχομένως θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η επίλυση του ακανθώδους προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων εξυπηρετεί ένα τέτοιο (δημόσιο) συμφέρον, καθώς θα οδηγήσει σε αναστήλωση της εθνικής οικονομίας (και των πιστωτικών ιδρυμάτων).

ζεύγους εταιρίας ειδικού σκοπού και τιτλούχων επενδυτών. Επομένως, για τους σκοπούς των παραπάνω συμβάσεων, το επαγγελματικό και τραπεζικό απόρρητο αίρεται μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών και δεν απαιτείται προηγούμενη άδεια της ΑΠΔΠΧ ή συναίνεση των οφειλετών³⁰¹ για την διαβίβαση και επεξεργασία των πληροφοριών που είναι αναγκαίες για τη λειτουργία των ως άνω συμβάσεων.

Η παραπάνω ρύθμιση κρίνεται απολύτως λογική και αναγκαία για την αποφυγή αξεπέραστων προβλημάτων και την ομαλή εξέλιξη της διαδικασίας πώλησης και τιτλοποίησης, αφού αν δεν είχε προβλεφθεί νομοθετικά τόσο στον ν. 4354/2015, όσο και στον ν. 3156/2003, κάθε δανειολήπτης που θα κοινοποιούσε μία εξώδικη δήλωση περί της αντίθεσής του στην διαβίβαση και την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων, θα ήταν σε θέση να μπλοκάρει τον μηχανισμό της πώλησης και τιτλοποίησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Έτσι, προτιμήθηκε νομοθετικά σε αμφότερα τα ανωτέρω νομοθετήματα η άρση του τραπεζικού και επαγγελματικού απορρήτου για την ευόδωση των σκοπών της πώλησης και της τιτλοποίησης έναντι του δικαιώματος πληροφοριακής αυτοδιάθεσης των οφειλετών³⁰².

Βέβαια, δέον να επισημανθεί ότι η ως άνω άρση του επαγγελματικού και τραπεζικού απορρήτου δεν είναι εν λευκώ, τουναντίον είναι ειδική και δρα αποκλειστικά για την επίτευξη των επιδιωκόμενων σκοπών και συνεπώς κανένα μέρος στο οποίο περιήλθαν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των δανειοληπτών, δεν έχει το δικαίωμα να τα επεξεργάζεται για σκοπούς αλλότριους της πώλησης και της τιτλοποίησης και φυσικά να τα κοινολογεί σε τρίτα πρόσωπα που δεν σχετίζονται με την διαδικασία, σε περίπτωση δε παραβάσεων, εγκαθιδρύονται οι κυρώσεις που προβλέπονται στο ν. 2472/1997³⁰³ και δημιουργούνται αστικού δικαίου αξιώσεις υπέρ των οφειλετών.

Δ. Υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων για κεφαλαιακή επάρκεια, αυτοτέλεια της εταιρίας ειδικού σκοπού και λογιστική απεικόνιση των τιτλοποιούμενων απαιτήσεων

Τα πιστωτικά ιδρύματα, έχουν εκ του νόμου την υποχρέωση να διακρατούν επαρκή ίδια κεφάλαια για την κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου στον οποίο εκτίθενται, λόγω της δραστηριότητά τους³⁰⁴. Δηλαδή, πρέπει να δεσμεύουν στην κατοχή τους ένα ορισμένο ποσό κεφαλαίου, το οποίο βρίσκεται σε συνάρτηση με το ύψος των

³⁰¹Βενιέρης (2005), 664.

³⁰²Ρούσσης, ΧρΙΔ 2016, 577.

³⁰³Βενιέρης (2005), 670.

³⁰⁴Γκόρτσος, σε Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά (2016³), 317.

δανείων που έχουν χορηγήσει, ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή και αέναη λειτουργία της αγοράς, χωρίς να εκδηλώνονται προβλήματα ρευστότητας και καθυστερήσεων πληρωμών³⁰⁵ σε δύσκολες οικονομικές συγκυρίες.

Είναι ευρέως γνωστό πως τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, λόγω της συνεχούς δανειοδότησης στην οποία προέβησαν τα προηγούμενα χρόνια, έχουν εκτεθεί σε υψηλό πιστωτικό κίνδυνο³⁰⁶, καθώς αδυνατούν να εισπράξουν την αποπληρωμή μεγάλου μέρους των δανείων που διέθεσαν. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την μη τήρηση των κανόνων περί κεφαλαιακής επάρκειας και την σημαντική εκροή καταθέσεων που παρατηρήθηκε το καλοκαίρι του 2015, έχει οδηγήσει κατά καιρούς σε προβλήματα ρευστότητας³⁰⁷ και σε σημαντική έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε πιστωτικό κίνδυνο και κίνδυνο αγοράς.

Ορισμένες λύσεις για την αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος αποτελούν ενδεικτικά η αύξηση κεφαλαίου³⁰⁸, η μείωση των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων, όμως η αποτελεσματικότερη όλων μάλλον είναι η πώληση απαιτήσεων. Με δεδομένο ότι οι απαιτήσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων εμφανίζονται στο ενεργητικό των ισολογισμών τους, καθίσταται σαφές ότι ο μεγάλος όγκος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η αποπληρωμή των οποίων είναι εξαιρετικά επισφαλής, δημιουργεί προβλήματα κεφαλαιακής επάρκειάς. Συνεπώς, αφού τα πιστωτικά ιδρύματα αδυνατούν να αντλήσουν κεφάλαια, ώστε να φτάσουν στα απαιτούμενα επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας, πρέπει να μειώσουν τα στοιχεία του ενεργητικού τους, ώστε να καλύψουν την προαναφερθείσα αδυναμία τους. Η μείωση των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων είναι ζωτικής σημασίας για την απαιτούμενη ισορροπία των πιστωτικών ιδρυμάτων και την σταδιακή επαναλειτουργία της αγοράς και επομένως, η πώληση και τιλοποίηση απαιτήσεων, μέσω του ν. 4354/2015 και του ν. 3156/2003, πέρα από το γεγονός ότι θα εισφέρει άμεσα ρευστότητα στα πιστωτικά ιδρύματα, δύναται υπό προϋποθέσεις να επιτελέσει και αυτήν την θετική λειτουργία.

Για να επιτευχθεί ο ανωτέρω σκοπός, πρέπει η εταιρία ειδικού σκοπού και οι λοιπές εταιρίες απόκτησης απαιτήσεων, ως εκδοχείς, να μην εμφανίζουν οποιαδήποτε σύνδεση με το πιστωτικό ίδρυμα που εκχωρεί τις απαιτήσεις από τα μη

³⁰⁵Βενιέρης (2005), 600.

³⁰⁶Ως πιστωτικός κίνδυνος ορίζεται η πιθανότητα επέλευσης ζημιών σε ένα πιστωτικό ίδρυμα ιδίως λόγω της αδυναμίας των δανειοληπτών να προβούν σε εκπλήρωση των συμβατικών τους υποχρεώσεων σε τέτοια κλίμακα, ώστε να τίθεται σε αμφισβήτηση η αποπληρωμή τους έναντι των πιστωτικών ιδρυμάτων.

³⁰⁷Λχ. capital controls.

³⁰⁸Λέκκας (2005), 119.

εξυπηρετούμενα δάνεια. Δηλαδή, αν δεν υπάρχει νομική, οικονομική και φορολογική³⁰⁹ σχέση μεταξύ του πιστωτικού ιδρύματος και των εκδοχέων, τότε οι κρίσιμες απαιτήσεις αφαιρούνται και δεν υπολογίζονται στον ισολογισμό του πιστωτικού ιδρύματος, με αποτέλεσμα να μειώνονται τα επίπεδα των ιδίων κεφαλαίων που πρέπει να έχει στην κατοχή του. Με άλλα λόγια, η πλήρης ανεξαρτησία του εκδοχέα έναντι του πιστωτικού ιδρύματος οδηγεί, μέσω της πώλησης και της τιτλοποίησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, στην αποκοπή αυτών από τον ισολογισμό του και στην λογιστική εμφάνισή τους αποκλειστικά στους αριθμοδείκτες του εκδοχέα³¹⁰. Συνεπώς, συνάγεται ευλόγως το συμπέρασμα ότι η πώληση και τιτλοποίηση των απαιτήσεων λειτουργεί ευεργετικά για τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς οδηγεί άμεσα στην εισροή χρήματος και στην αναβάθμιση της κεφαλαιακής επάρκειας, υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι ο εκδοχέας εμφανίζει πλήρη αυτοτέλεια και ανεξαρτησία από το πιστωτικό ίδρυμα που εκχωρεί τις απαιτήσεις³¹¹.

II. Η αντιμετώπιση του ζητήματος των κόκκινων δανείων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο

Το πρόβλημα των κόκκινων δανείων δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο, καθώς είναι γνωστό πως απασχολεί έντονα όλες τις χώρες της νότιας Ευρώπης (Ιταλία, Ισπανία και Πορτογαλία) και ορισμένες του βορρά, όπως την Ιρλανδία. Μάλιστα, στην Ιταλία υπολογίζεται πως το ύψος τους ανέρχεται στο ιλιγγιώδες ποσό των 360 δισεκατομμυρίων ευρώ, ποσό που αναλογεί περίπου στο 25% του ΑΕΠ της χώρας³¹². Αν αναλογιστεί κανείς πως το συνολικό ύψος των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ευρώπη ανέρχεται περίπου στο ποσό του ενός τρισεκατομμυρίου ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 7,3% του ΑΕΠ της ΕΕ³¹³, γίνεται εύκολα αντιληπτό πως το πρόβλημα είναι πανευρωπαϊκό και χρήζει άμεσης αντιμετώπισης³¹⁴, ώστε να ανακάμψει το τραπεζικό σύστημα.

³⁰⁹Η απαρίθμηση είναι ενδεικτική.

³¹⁰Βενιέρης (2005), 117.

³¹¹Βενιέρης (2005), 629.

³¹² <http://cnn.gr/money/story/46725/anarpasta-ta-kokkina-daneia-ton-italikon-trapezon> [17.9.2016].

³¹³ <http://kathimerini.gr/839879/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/ta-kokkina-daneia-rnigoy-n-thn-eyrwph> [25.11.2015].

³¹⁴Τα κόκκινα δάνεια επιβαρύνουν σημαντικά τον ισολογισμό των πιστωτικών ιδρυμάτων, συνεπάγονται αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο και εμποδίζουν τη χορήγηση νέων δανείων και πιστώσεων στην αγορά.

Η Ιρλανδία, στα πλαίσια αντιμετώπισης του προβλήματος, προτίμησε τη λύση της Bad Bank³¹⁵, σε συνδυασμό με τη συγχρηματοδότηση του κράτους. Ειδικότερα, στα τέλη του 2009 ιδρύθηκε η τράπεζα Nama, που χρηματοδοτήθηκε από το κράτος και με 32 δισεκατομμύρια ευρώ αγόρασε από τις ιρλανδικές τράπεζες μη εξυπηρετούμενα δάνεια ονομαστικής αξίας 74 δισεκατομμυρίων ευρώ διαθέτοντάς αυτά στη συνέχεια σε επενδυτές. Η λύση αυτή, ναι μεν μείωσε άμεσα το ύψος των προβληματικών δανείων, αλλά ταυτόχρονα αύξησε σημαντικά το δημόσιο χρέος της χώρας, καθώς τα κονδύλια για την αγορά των μη εξυπηρετούμενων δανείων δόθηκαν από το κράτος και συνεπώς η λύση αυτή επικρίθηκε.

Παρόμοια λύση υιοθετήθηκε και στην Ισπανία, όπου το 2012 δημιουργήθηκε ως Bad Bank, η τράπεζα Sareb, που αγόρασε από τις ισπανικές τράπεζες μη εξυπηρετούμενα δάνεια ονομαστικής αξίας 88 δισεκατομμυρίων ευρώ, έναντι του ποσού των 40 δισεκατομμυρίων ευρώ, το οποίο άντλησε από τον ευρωπαϊκό μηχανισμό διάσωσης³¹⁶. Ναι μεν η Sareb από την ίδρυσή της έχει καταφέρει να διαθέσει σε επενδυτές σημαντικό μέρος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που αγόρασε από τις ισπανικές τράπεζες στην προσπάθεια διευθέτησης του προβλήματος, ωστόσο, παρουσιάζει αυξημένες ζημίες, γεγονός που καταδεικνύει ότι πρέπει να γίνει μεγάλη προσπάθεια ακόμα, ώστε να ισορροπήσει το τραπεζικό σύστημα της Ισπανίας.

Στην Ιταλία ιδρύθηκε ένα ιδιωτικό όχημα διάσωσης, το ειδικό ταμείο παροχής βοήθειας με την επωνυμία Atlante³¹⁷, που χρηματοδοτήθηκε από τις ιταλικές τράπεζες, τις ασφαλιστικές εταιρίες και το κρατικό ταμείο ανάπτυξης³¹⁸ και πρόκειται να αγοράσει αρχικά μετοχές των ιταλικών τραπεζών που αδυνατούν να καλύψουν τις αυξήσεις κεφαλαίου τους και στη συνέχεια, μέρος των υφιστάμενων προβληματικών δανείων, με την πρόθεση να το μεταβιβάσει σε εταιρίες, που θα επιδείξουν σχετικό ενδιαφέρον. Μάλιστα, αυτή δεν είναι η πρώτη προσπάθεια που γίνεται στην Ιταλία για την αντιμετώπιση του ζητήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς είχαν διατεθεί αυτά και νωρίτερα στην αγορά, όμως, οι επενδυτές δεν εξέφρασαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον, για το λόγο ότι οι τιμές πώλησης που είχαν οριστεί από τις ιταλικές

³¹⁵Η εν λόγω λύση επινοήθηκε και εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στις ΗΠΑ με τη δημιουργία της τράπεζας Federal National Mortgage Association, που είναι γνωστή ως Fannie Mae, η οποία αγόρασε σημαντικό μέρος των κόκκινων δανείων συμβάλλοντας σημαντικά στην ανάκαμψη του πιστωτικού συστήματος.

³¹⁶Το ανωτέρω ποσό δόθηκε με αντάλλαγμα την εφαρμογή ενός ιδιαίτερα αυστηρού προγράμματος μεταρρυθμίσεων από την ισπανική κυβέρνηση.

³¹⁷ <http://cnn.gr/money/story/28764/poliseis-kokkinon-daneion-stin-italia-gia-tin-enisxysi-ton-trapezon> [14.4.2016].

³¹⁸Cassa Depositi e Prestiti.

τράπεζες θεωρήθηκαν υψηλές³¹⁹. Ωστόσο, στην δεύτερη απόπειρα που γίνεται, εκτιμάται ότι η ιταλική κυβέρνηση, μη έχοντας άλλα περιθώρια³²⁰ θα λάβει μέτρα³²¹ που θα κάνουν την αγορά των μη εξυπηρετούμενων δανείων ελκυστικότερη για τους υποψήφιους επενδυτές. Τέλος, η Πορτογαλία εξετάζει και επεξεργάζεται σοβαρά τη ψήφιση ευέλικτου νομοθετικού πλαισίου, που θα οδηγήσει στην πώληση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε ικανοποιητικές τιμές, με δεδομένο όμως ότι δεν θα υπάρξει κρατική ενίσχυση για το σκοπό αυτό³²².

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι τα τελευταία χρόνια γίνεται σε εθνικό επίπεδο σημαντική προσπάθεια από πολλές χώρες της ΕΕ για την ουσιαστική αντιμετώπιση του ζητήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ωστόσο το εν λόγω εγχείρημα θα έπρεπε να ξεκινήσει πριν το ύψος αυτών ανέλθει στα σημερινά επίπεδα και ουσιαστικά θέσει σε κίνδυνο ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα της ΕΕ. Αναφορικά δε με τις λύσεις που επιλέγονται πανευρωπαϊκά φαίνεται να έχει ιδιαίτερη απήχηση η δημιουργία μίας τράπεζας υπό μορφή Bad Bank, η οποία συγκεντρώνει τα προβληματικά δάνεια των υπολοίπων πιστωτικών ιδρυμάτων και στη συνέχεια ανοίγει δίαυλο επικοινωνίας με υποψήφιους επενδυτές, ώστε να επιτύχει την πώληση και τιτλοποίησή τους εισπράττοντας ως αντάλλαγμα ένα δίκαιο τίμημα, με βάση τις συνθήκες και τους κανόνες που επικρατούν στις αγορές.

Όμως, στην Ελλάδα δεν προωθήθηκε η λύση του ειδικού αυτού τραπεζικού μορφώματος για την συγκέντρωση και μαζική πώληση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αλλά εναπόκειται σε κάθε πιστωτικό ίδρυμα ξεχωριστά η πώληση τους μέσω του ν. 4354/2015 ή του ν. 3156/2003, αφού προηγουμένως ελήφθησαν ορισμένα μέτρα εξυγίανσης στα πλαίσια ν. 4261/2014, όπως η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος υπό εκκαθάριση, που απέκτησε το «κακό» τμήμα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος και το υγιές μεταβιβάστηκε στην Τράπεζα Πειραιώς ΑΕ, τα οποία (μέτρα) ωστόσο δεν ήταν ικανά να δώσουν οριστική και συνολική λύση στο πρόβλημα.

³¹⁹ Σύμφωνα με τον Σρίκανθ Σακαράν, αναλυτή της Morgan Stanley, τα πιστωτικά ιδρύματα κοστολογούν από 50 έως 65 λεπτά κάθε οφειλόμενο ευρώ δανείου, ενώ οι τρέχουσες τιμές της αγοράς για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που έχουν εγγυήσεις διαμορφώνονται από 20 έως 30 λεπτά ανά ευρώ δανείου και οι τιμές πώλησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων χωρίς εγγυήσεις κυμαίνονται ακόμη και στα 5 λεπτά για κάθε οφειλόμενο ευρώ. Η μεγάλη αυτή διαφορά ανάμεσα στα ποσά που προσφέρουν οι επενδυτές και σε αυτά που ζητούν τα πιστωτικά ιδρύματα, οδήγησε (ενδεχομένως) στην αποτυχία πώλησής τους σε πρώτη φάση.

³²⁰ <http://liberal.gr/arthro/96306/oikonomia/2016/apeilei-me-isonthanatosin-tis-europaikes-trapezes-to-italiko-dimopsifisma.html> [27.11.2016].

³²¹ Ίδιως μείωση των τιμών πώλησης, μείωση του φόρου μεταβίβασης, απλούστευση των διαδικασιών πώλησης και βελτίωση του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων (αφερεγγυότητας) στα δικαστήρια.

³²² <http://liberal.gr/arthro/84236/oikonomia/2016/portogalia-kanones-gia-tin-polisi-trapezikon-pagion-epexergazetai-i-kubernisi.html> [10.10.2016].

Η επιτάχυνση του ελληνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης μέσω των αλλαγών που επήλθαν στην διαδικασία της πτώχευσης των υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και η διεύρυνση του κύκλου των επιχειρήσεων που μπορούν να υποβάλλουν αίτηση πτώχευσης, σε συνδυασμό με την ουσιαστική αναθεώρηση του ν. 4354/2015 και δη το άνοιγμα της διαδικασίας πώλησης δανείων ενδεχομένως να συμβάλει καθοριστικά στην απεμπλοκή από το υφιστάμενο πρόβλημα και στην εύλογη, ορθή και δίκαιη οριοθέτηση των τιμών διάθεσης των προβληματικών δανείων δίνοντας τη δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να αντλήσουν αξιοπρόσεκτη και πολυσήμαντη ρευστότητα.

Πιο συγκεκριμένα, το άρθρ. 4 παρ. 5 του ν. 3869/2010 περί ατομικής πτώχευσης προβλέπει πλέον την εκκαθάριση των εκκρεμών αιτήσεων ρύθμισης οφειλών σε σύντομο χρονικό διάστημα³²³, γεγονός που θα οδηγήσει γρήγορα στη διαμόρφωση μίας ολοκληρωμένης εικόνας για το ύψος των απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Όσον αφορά το κλασικό δίκαιο της αφερεγγυότητας του ΠτΚ, η δυνατότητα, μετά τον ν. 4446/2016, υποβολής αίτησης πτώχευσης και από επιχειρήσεις που βρίσκονται σε μελλοντική πιθανότητα αφερεγγυότητας (τρίτο περιστατικό πτώχευσης)³²⁴ αποτελεί ένα βήμα έγκαιρης πρόληψης στην εκδήλωση αφερεγγυότητας³²⁵ και στην αύξηση των μη εξυπηρετούμενων επιχειρηματικών δανείων. Τέλος, όσον αφορά στον ν. 4354/2015, η πρόβλεψη για δυνατότητα πώλησης (και) ενήμερων δανείων θα οδηγήσει, καλώς εχόντων των πραγμάτων, σε αύξηση των τιμών πώλησης των απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων και μεγαλύτερη εκδήλωση ενδιαφέροντος για αγορά αυτών, που σε συνδυασμό με το αισθητό άνοιγμα της διαδικασίας, δύναται να προκαλέσει σταδιακά επάνοδο στην κανονικότητα.

³²³ Ειδικότερα, η εκδίκαση της αιτήσεως του άρθρ. 4 του ν. 3869/2010 προσδιορίζεται υποχρεωτικά εντός έξι μηνών από την κατάθεσή της. Η πρόβλεψη αυτή προσδίδει τρομερή ταχύτητα στην διαδικασία, αν αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι πρότινος οι εν λόγω αιτήσεις προσδιορίζονταν προς εκδίκαση σε ορισμένα Ειρ μετά από αρκετά χρόνια, γεγονός που προκαλούσε αυτομάτως μία ασάφεια ως προς το ύψος των απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων, με δεδομένη την πιθανότητα να διαταχθεί «κούρεμα» οφειλών.

³²⁴ Χατζηγιωάννου, Η Δίκη της Πτώχευσης και των Προληπτικών Μέτρων της, 2016, 13.

³²⁵ <http://analusetο.gr/sinentefxi-me-ton-v-chatziioannoulektora-nomikis-dpthex-aformis-tis-neas-tou-monografias-i-diki-tis-ptochefsis-ke-ton-proliptikon-metron-tis/> [2.3.2017].

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τον τελευταίο χρόνο στην Ελλάδα έχει γίνει μεγάλη προσπάθεια νομοθετικά μέσω του αναθεωρημένου ΚΔΤ και του τροποποιημένου ν. 4354/2015, προκειμένου να διευθετηθεί το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, χωρίς ωστόσο να έχει στεφθεί με επιτυχία μέχρι τώρα. Παρόμοια προβλήματα, όπως αναφέρθηκε, αντιμετωπίζουν και άλλες χώρες της νότιας Ευρώπης, όπως η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Ισπανία, τη στιγμή που το πρόβλημα επεκτείνεται σταδιακά και σε χώρες με παραδοσιακά ισχυρή οικονομία, όπως η Γαλλία και η Γερμανία.

Η αδυναμία των κρατών μελών να επιλύσουν το πρόβλημα εθνικά και η οξύτητα που παρουσιάζει πανευρωπαϊκά οδήγησε την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή στην παρουσίαση ενός σχεδίου για τη δημιουργίαμίας εταιρίας διαχείρισης ενεργητικού, υπό μορφή ευρωπαϊκής Bad Bank, το οποίο (σχέδιο) έχει ως στόχο τη παροχή βοήθειας για την διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων που έχουν συσσωρευθεί στις εθνικές τράπεζες των κρατών μελών της ΕΕ θέτοντας σε κίνδυνο, όχι μόνο τα εθνικά τραπεζικά συστήματα, αλλά και ολόκληρο το ευρωπαϊκό τραπεζικό οικοδόμημα.

Εκ πρώτης όψεως φαίνεται ότι θα πρόκειται για μία μορφή εταιρίας για την δημιουργία της οποίας ενδεχομένως να χρειαστεί ενίσχυση με κρατική παρέμβαση, ώστε να υλοποιηθεί η αγορά σημαντικού μέρους των μη εξυπηρετούμενων δανείων των εθνικών τραπεζών, γεγονός που θα οδηγήσει αυτομάτως σε ελάφρυνση των ισολογισμών και σε περιορισμό των ζημιών τους καθώς και σε σημαντική «ανάσα» ρευστότητας, με την ταυτόχρονη ελπίδα ότι το εν λόγω ειδικό μόρφωμα θα μπορέσει να διαθέσει τα προβληματικά δάνεια σε ενδιαφερόμενους επενδυτές³²⁶.

Πάντως, είναι δεδομένο πως το συγκεκριμένο σχέδιο, που βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο, θα συναντήσει σθεναρές αντιστάσεις και απέχει πολύ από την υλοποίησή του. Όπως και να έχει, θεωρείται ότι στην Ελλάδα έχει θεσπιστεί το νομοθετικό πλαίσιο που δύναται να οδηγήσει σταδιακά σε απομείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και απομένει απλά η εφαρμογή του, ώστε να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητά του.

³²⁶[http:// real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=575211&catID=2](http://real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=575211&catID=2) [31.1.2017].

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ι. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αλεξανδρίδου Ε., Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, 2009³.

Βαθρακοκοίλη Β., ΕΡΝΟΜΑΚ, 2003, 198.

Βενιέρης Ι., Τιτλοποίηση απαιτήσεων σύμφωνα με το Ν. 3156/2003 υπό το πρίσμα και της διεθνούς πρακτικής, 2005.

Ο ίδιος, Εφαρμογή του Ν. 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα, 2016³.

Βουρβουτσιώτη Μ., Ο θεσμός της τιτλοποίησης των απαιτήσεων σύμφωνα με τον ν. 3156/2003, 2008.

Γεροντίδης Ι., σε *Λαδάς Δ.*, Τραπεζικές Συναλλαγές, 2016.

Γκόρτσος Χ., σε *Ρόκας Ν./Γκόρτσος Χ./Μικρουλέα Α./Λιβαδά Χ.*, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2016³.

Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2011 και το 2012, 2013.

Ζαγορήσιος Ν./Ασημέλης Ι., σε *Χαρδούβελης Γ./Γκόρτσος Χ.*, Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, 2011.

Κανελλόπουλος Ν., Ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης των οφειλών των επιχειρήσεων ως εργαλείο για την ανασυγκρότηση της οικονομίας, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις, 2017.

Καρατζά Α., Εισαγωγή στο θεσμό της τιτλοποίησης, 1^ο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς 2008, 83 επ.

Κατσάς Θ., Η εκχώρηση απαιτήσεων από την πώληση δανείων (ν. 4354/2015), Επιστημονική συνάντηση Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικολόγων, 2017.

Κεραμεύς Κ., Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, 1986.

Κιτσαράς Λ. σε *Γεωργιάδης Α./Σταθόπουλος Μ.*, Αστικός Κώδικας, Γενικές Αρχές, 2016².

Κουλορίδας Α., Η Τιτλοποίηση Απαιτήσεων ως μηχανισμός διαχείρισης και αναχρηματοδότησης επιχειρηματικών και στεγαστικών δανείων, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις, 2017.

Κουλουριανός Θ., Ο θεσμός της τιτλοποίησης απαιτήσεων ως μορφή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων σύμφωνα με το ν. 3156/2003, ΧρΙΔ 2006, 181 επ.

Κρητικός Α., Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων με βάση τον Ν. 3869/2010 όπως ισχύει μετά τις επελεθούσες νομοθετικές μεταβολές, 2016⁴.

Λέκκας Γ. Εμπράγματη εξασφάλιση του ομολογιακού δανείου και τιτλοποίηση απαιτήσεων, 2005.

Λιάππης Δ., Η αρχιτεκτονική της τιτλοποίησης επιχειρηματικών απαιτήσεων. Οι συμβατικές σχέσεις, 1^ο Συνέδριο Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου & Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς 2008, 91 επ.

Μικρουλέα Α. σε *Ρόκας Ν./Γκόρτσος Χ./Μικρουλέα Α./Λιβαδά Χ.*, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 2016³.

Μούζουλας Σ., Ζητήματα από την εφαρμογή του Ν. 4354/15, όπως ισχύει μετά τους Ν. 4389/16 ως 4393/16 για τις εταιρίες διαχείρισης ή απόκτησης απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, ΧρηΔικ 2016, 28 επ.

Μπαλογιάννη Ε., σε *Απαλαγάκη Χ.*, Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2016⁴.

Μπλιούμη Ο., Η εξασφάλιση των τραπεζικών πιστώσεων κατά τον.δ. 17.7/13.8.1923, 2009.

Μπώλος Α., Εξωχώριες εταιρείες (offshore companies) και ελληνική έννομη τάξη, ΝοΒ 2013, 935 επ.

Ο ίδιος, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο, θεωρητική και πρακτική προσέγγιση, 2016.

Νίκας Ν., Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, 2012.

Νικολαΐδου Β., Νομικό - Θεσμικό πλαίσιο κόκκινων δανείων και διεθνή πρότυπα χρηματοοικονομικής αναφοράς, 2015.

Πανίτσας Γ., σε *Λαδάς Δ.*, Τραπεζικές Συναλλαγές, 2016.

Παπαβραμίδης Π., Τα κόκκινα δάνεια των τραπεζών, μία μελέτη περίπτωσης στις τράπεζες της ανατολικής & λοιπής Ευρώπης, 2014.

Περάκης Ε., Η έξαρση των παραπτώχευτικών διαδικασιών και η υποβάθμιση της πτώχευσης, Σύμμεικτα προς τιμήν *Ι. Δρυλλεράκη* 2015.

Ρούσσης Δ., Καταστρατήγηση δικαίου στις τραπεζικές συμβάσεις, 2010.

Ο ίδιος, Η ισχύς της συμφωνίας για το ανεκχώρητο των απαιτήσεων αλληλόχρεου λογαριασμού στο πλαίσιο των συμβάσεων πρακτορείας και τιτλοποίησης επιχειρηματικών απαιτήσεων, ΧρηΔικ 2011, 25 επ.

Ο ίδιος, Το ειδικό δίκαιο της εκχώρησης απαιτήσεων, ΧρηΔ 2016, 569 επ.

Σπυράκος Δ., Οι κανόνες για την είσπραξη των απαιτήσεων στο πεδίο έντασης κοινωνικής δικαιοσύνης και ανάγκης αποφυγής συστημικών κινδύνων, 20^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου 2011, 233 επ.

Ο ίδιος, Η έννοια της δόλιας αδυναμίας πληρωμής στον ν. 3869/2010, ΕφΑΔ 2015, 307 επ.

Ο ίδιος, Δάνεια σε συνάλλαγμα και προστασία του οφειλέτη, ΔΕΕ 2015, 825 επ.

Σπυριδάκης Ι., Εμπράγματο Δίκαιο, 1983.

Τασίκας Α., Η ρύθμιση οφειλών (αναδιαπραγμάτευση συμβάσεων) υπό το πρίσμα των διατάξεων του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών - Αυτορρύθμιση στην υπερχρέωση των ιδιωτών, Τιμητικός Τόμος Ε. Αλεξανδρίδου 2016, 713 επ.

Ο ίδιος, Μεταβίβαση απαιτήσεων από πώληση δανείων μετά τον ν. 4354/2015, Αναμνηστικός Τόμος Λ. Γεωργακόπουλου 2016, 959 επ.

Τζίβα Ε., Ο «νέος» Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας. Quo Vadis?, Αναμνηστικός Τόμος Λ. Γεωργακόπουλου 2016, 1037 επ.

Τριανταφυλλάκης Γ., Εισηγήσεις Εμπορικού Δικαίου, 2009.

Τριανταφυλλίδης Χ., Η άσκηση και συζήτηση της αγωγής κατά την τακτική διαδικασία με βάση το νέο ΚΠολΔ, ΕφΑΔ 2015, 973 επ.

Τσιαφούτης Β., Βιοτικές ανάγκες του αιτούντος τη ρύθμιση των οφειλών του (Ν. 3869/2010) και της οικογένειάς του - Μία προσέγγιση του κόστους ζωής, ΧρηΔ 2012, 699 επ.

Τσολακίδης Ζ., Μεταβίβαση απαιτήσεων από μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ΧρηΔ 2016, 641 επ.

Φίλιος Π., Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 2011⁴.

Φλάμπουρας Δ., Η καταγγελία των πιστώσεων ενόψει του Κώδικα Δεοντολογίας της Τράπεζας της Ελλάδος - Διαδικασία και δογματικά ζητήματα, ΧρηΔ 2016, 307 επ.

Χαρδούβελης Γ., σε *Χαρδούβελης Γ./Γκόρτσος Χ.*, Η διεθνής κρίση, η κρίση στην Ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, 2011.

Χασάπης Χ., Δάνεια σε ξένο νόμισμα: Μία προσέγγιση με αφορμή την πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ελληνικών δικαστηρίων, *ΧρηΔικ* 2014, 413 επ.

Ο ίδιος, Δάνεια σε ελβετικό φράγκο. Μια συμβολή στο δίκαιο των χρηματικών ενοχών υπό το πρίσμα του ουσιαστικού αστικού δικαίου, 2016.

Ο ίδιος, Η απόκτηση και διαχείριση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις κατά τον Ν. 4354/2015, όπως ισχύει, 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Νομικών e-Θέμις, 2017.

Χατζηγιάννου Β., Η Δίκη της Πτώχευσης και των Προληπτικών Μέτρων της, 2016.

Χριστοπούλου Χ. Η διαδικασία εξυγίανσης ως διαχρονικός θεσμός του ελληνικού δικαίου, 2016.

Χρυσάνθη Χ., Μεταβίβαση δανείων, *ΔΕΕ* 1996,133 επ.

Ψάρρος Σ., Hedge funds: Λειτουργία και το δίλημμα της ρυθμιστικής παρέμβασης, 2008.

Ψυχομάνης Σ., Τραπεζικές δραστηριότητες αμφισβητήσιμης νομιμότητας, 2002.

Ο ίδιος, Τιτλοποίηση επιχειρηματικών απαιτήσεων - Ένας νέος, νομικά και οικονομικά προβληματικός θεσμός, *ΔΕΕ* 2004, 262 επ.

Ο ίδιος, Εγχειρίδιο Τραπεζικού Δικαίου, 2016²

Ο ίδιος, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, 2016⁶.

II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Kettering K., Securitization and its Discontents: The dynamics of financial product development, *Cardozo Law Review*, 2008.

Roussis D., The Greek banking code of conduct: the nature and the principles of the legislative intervention in private autonomy within credit agreements, *JIBLR* 2015, 681 επ.

Schwarcz S., The Alchemy of Asset Securitization, *Stanford Journal of Law, Business & Finance*, 1994.

The Bond Market Association, Special Purpose Entities (SPEs) and the Securitization Markets, 2002.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΕιρΑθ 102/2012

ΕιρΑθ 83/2014

ΕιρΑμαλ 83/2014

ΕιρΑχαρν 3/2011

ΕιρΘεσ 5074/2011

ΕιρΘηβ 32/2017

ΕιρΘηβ 43/2017

ΕιρΚοζ 95/2013

ΕιρΝεαπ 9/2016

ΕιρΠαμ 87/2014

ΕιρΠατρ 4/2011

ΜΠρΑθ 6310/2015

ΜΠρΧίου 138/2015

ΕφΠειρ 115/2012

ΑΠ 667/2010

ΔικΕΕC-449/13

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΥΛΕΣ

www.analusetto.gr

www.bankofgreece.gr

www.cnn.gr

www.curia.europa.eu

www.dikastis.blogspot.gr

www.dsa.gr

www.dsanet.gr

www.eurobank.gr

www.hba.gr

www.kathimerini.gr

www.liberal.gr

www.nomos.gr

www.real.gr

www.yannatsis.gr

ΛΗΜΜΑΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Ακυρότητα 20, 26, 64

Αναγκαστική εκτέλεση 11, 16, 18, 30, 33

Αναγγελία 44, 45, 56, 66

Ανάθεση διαχείρισης 3, 23, 24, 26, 28, 43, 57, 61, 64

Δάνεια

- με εγγύηση Ελληνικού Δημοσίου 48, 50
- σε καθυστέρηση 5, 6, 10, 14, 15, 23, 25, 29, 32, 40, 42, 49, 56
- κόκκινα 3, 4, 5, 6, 9, 11, 23, 31, 37, 38, 52, 75
- μη εξυπηρετούμενα 3, 5, 6, 7, 10, 14, 18, 19, 20, 23, 29, 32, 33, 41, 42, 48, 49, 50, 51, 55, 56, 58, 60, 65, 68, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79
- προβληματικά 4, 32, 76, 77, 78, 79

Δανειολήπτης 1, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 27, 31, 42, 48, 53, 56, 68, 73

Διαδικασία επίλυσης καθυστερήσεων 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 43

Διαχείριση απαιτήσεων 24, 25, 67, 72

Είσπραξη απαιτήσεων 29, 30, 31, 39, 49, 55, 61, 62, 63, 65, 67, 72

Εκδοχέας 19, 20, 33, 41, 44, 46, 59, 69, 72, 75

Εκχωρητής 41, 45, 46, 59, 60, 68, 69

Εμπιστευματοδόχος - εκπρόσωπος των ομολογιούχων επενδυτών 61, 62, 65

Εμπορική ιδιότητα 59, 60

Ενεχυροφυλακείο 44, 45, 66

Επενδυτές 39, 52, 53, 54, 55, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 72, 76, 77, 79

Εταιρίες απόκτησης 9, 43, 47, 74

Εταιρίες διαχείρισης 9, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 52

Εταιρία ειδικού σκοπού 35, 36, 52, 53, 54, 55, 57, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 72, 73, 74

Εταιρίες ενημέρωσης 3, 23, 29, 30, 31

Ηθικός κίνδυνος 32, 51

Ισολογισμός 28, 32, 40, 45, 50, 54, 61, 74, 75, 79

Καλή πίστη 16, 31

Καταγγελία 11, 12, 20, 21, 22, 23

Καταναλωτής 1, 2, 3, 11, 29, 31, 34, 35, 40, 46, 48, 57, 59, 60, 61, 64, 65, 67

Κεφαλαιακή επάρκεια 73, 74, 75

Μη δικαιούχος διάδικος 26, 67

Μη συνεργάσιμος 10, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 37, 38, 43

Μη χειροτέρευση ουσιαστικής και δικονομικής θέσης του οφειλέτη 36, 46, 51, 69

Οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης 62, 63

Ομολογίες 52, 53, 54, 55, 60, 61, 62, 63, 65, 66

Οφειλέτης 10, 15, 16, 18, 19, 26, 32, 33, 34, 36, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 49, 59, 66, 69, 70, 72

Πιστωτικό ίδρυμα 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 28, 32, 33, 34, 38, 41, 43, 45, 50, 55, 56, 58, 73, 74, 75, 77, 78

Πιστωτικός κίνδυνος 53, 74

Πλειστηριασμός 13, 15, 16, 17, 18, 50

Πραγματικά ελαττώματα 47, 69

Προπτωχευτικές και πτωχευτικές διαδικασίες 6, 26, 59, 67

Προσωπικά δεδομένα 29, 47, 72, 73

Πρώτη κατοικία 40, 50

Σύμβαση διαχείρισης 26, 39, 64

Σύμβαση πώλησης 42, 43, 64, 68, 70

Συναλλακτικά ήθη 16, 31

Τιτλοποίηση απαιτήσεων 4, 52, 53, 54, 55, 58, 60, 61, 62, 63, 67, 69, 74

Τραπεζικό απόρρητο 28, 31, 73

Τραπεζικό σύστημα 5, 6, 9, 54, 55, 75, 76, 77

Υπερχρεωμένο φυσικό πρόσωπο 50, 60

Bad Bank 75, 76, 77, 79

Funds 37, 38, 39

Offshore δικαιοδοσίες 37, 38, 39